

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Antti Mäkiluoma

KIRJANPITOLAIN UUDISTUS
HALLINNOLLISEN TAAKAN
VÄHENTÄMISEKSI

Liiketalous
2017

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Antti Mäkiluoma
Opinnäytetyön nimi	Kirjanpitolain uudistus hallinnollisen taakan vähentämiseksi
Vuosi	2017
Kieli	suomi
Sivumäärä	89 + 3 liitettä
Ohjaaja	Mika Ylinen

Eurooppalaisten tilinpäätösvaatimusten on todettu olevan usein liian raskaita pk-yrityksille, minkä vuoksi tilinpäätösvaatimuksia on tarkasteltu uudelleen. Euroopan unionin uusi tilinpäätösdirektiivi annettiin kesäkuussa 2013 ja Suomen kirjanpitolain uudistus perustuu tähän direktiiviin. Suomen uusi kirjanpitolaki astui voimaan 1. tammikuuta 2016 ja sitä sovellettiin ensimmäisen kerran 1. tammikuuta 2016 tai sen jälkeen alkaneilla tilikausilla. Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, vähentyykö pienten ja keskisuurten yritysten hallinnollinen taakka kirjanpitolain uudistuksen avulla ja hyötyvätkö pienet ja keskisuuret yritykset kirjanpitolain uudistamisesta. Lisäksi tutkittiin, miten kirjanpitolain uudistus vaikuttaa tilitoimistoihin.

Teoriaosuus koostuu kolmesta pääluvusta. Ensimmäisessä luvussa käsitellään hallinnollista taakkaa ja Euroopan unionin hankkeita pk-yritysten aseman parantamiseksi. Toisessa luvussa tarkastellaan Suomen kirjanpitolain uudistuksen lähtökohtia, lausuntopyyntöjen vastauksia ja lakiuudistuksia muissa Euroopan maissa. Kolmannessa luvussa tarkastellaan uudistetun lain muutoksia. Tutkimuksen pää-tutkimuskeinona käytettiin kvantitatiivista kyselytutkimusta. Puolistrukturoitua teemahaastattelua käytettiin täydentämään ja kuvailemaan kyselystä saatuja tuloksia.

Tutkimuksen perusteella voidaan sanoa, ettei suurin osa tilitoimistoista ei odota suuria muutoksia tapahtuvan lain uudistamisen jälkeen. Hallinnollisen taakan ei odoteta muuttuvan merkittävästi lain uudistamisen jälkeen. Tutkimuksen perusteella voidaan sanoa, että jotta kirjanpitolaissa tapahtuneet muutokset vähentäisivät hallinnollista taakkaa merkittävästi, tulisi muuttaa myös muuta lainsäädäntöä vastaavaan suuntaan. Kyselyn perusteella voidaan todeta, ettei suurin osa pk-yrityksistä hyödy kirjanpitolain uudistamisesta.

ABSTRACT

Author	Antti Mäkiluoma
Title	Reforming the Accounting Act to Reduce the Administrative Burden
Year	2017
Language	Finnish
Pages	89 + 3 Appendices
Name of Supervisor	Mika Ylinen

European accounting requirements have been found to be too burdensome for small and medium-sized enterprises (SMEs) and therefore requirements for the financial statement have been reviewed. The new EU Accounting Directive was adopted in June 2013 and the reform of the Finnish Accounting Act is based on the directive. The new Finnish Accounting Act came into effect on 1 January, 2016 and was to be applied for the first time on 1 January, 2016 or on the accounting period which started next thereafter. The aim of this study was to find out if the administrative burden of SMEs will be reduced through the Accounting Act reform and whether SMEs benefit from the reformed Accounting Act. It was also examined how the Finnish Accounting Act reform will affect the accounting companies.

The theoretical study of the thesis was composed of three main chapters. The first chapter examines the administrative burden and the European Union programmes aimed to improve the position of SMEs. The second chapter examines the starting points of the Finnish Accounting Act reform, the statements regarding the Accounting Act and reform of accounting legislation in other EU member states. The third chapter examines changes in the reformed Finnish Accounting Act. The main research method in this study was a quantitative survey research. A semi-structured theme interview was used to complement and describe the results obtained from the survey.

The results showed that most of the accounting companies do not expect major changes to occur far as a result of the reform of the Accounting Act. The administrative burden is not expected to change significantly after the reform of the Accounting Act. The results showed that to reduce administrative burden significantly, other legislation should be amended direction corresponding to the Accounting Act. Based on the survey it can be stated that majority of the SMEs will not benefit from the reform of the Accounting Act.

Keywords	Accounting Act, Administrative burden, Directive of EU, Small and Medium-sized Companies
----------	--

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	8
1.1	Tutkimuksen tausta ja motivaatio	8
1.2	Tutkimuksen tavoitteet ja rajaukset	9
1.3	Tutkimusmenetelmät ja -aineisto	9
1.4	Tutkimuksen rakenne	10
2	PK-YRITYSTEN ASEMAN PARANTAMINEN EUROOPAN UNIONISSA	
	12	
2.1	Hallinnollisen taakan käsite	12
2.2	Hallinnollisen taakan mittaaminen	14
2.3	2000-luvun alun hankkeet	16
2.4	Eurooppalaisia pk-yrityksiä tukeva kattava toimintaohjelma	17
2.5	Toimintaohjelma hallinnollisen rasituksen keventämiseksi	19
2.6	Euroopan unionin tilinpäätösdirektiivi	20
2.7	IFRS-säädökset pk-yrityksissä	23
3	KIRJANPITOLAIN UUDISTUKSEN LÄHTÖKOHDAT	27
3.1	Työryhmän perustaminen	27
3.2	Lausuntopyynnön vastaukset	28
3.2.1	Verohallinnon lausunto	29
3.2.2	Taloushallintoliiton lausunto	30
3.2.3	Tilintarkastuslautakunnan lausunto	32
3.2.4	Suomen Yrittäjien lausunto	34
3.2.5	Finanssialan Keskusliiton lausunto	35
3.3	Lakimuutokset muissa jäsenvaltioissa	36
4	KIRJANPITOLAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET	40
4.1	Yleiset säännökset	40
4.2	Liiketapahtumien kirjaaminen ja kirjanpitoaineisto	42
4.3	Tilinpäätös ja toimintakertomus	44

4.4	Tilinpäätöseriin liittyvät määritelmät.....	47
4.5	Arvostus- ja jaksotussäännökset	48
4.6	Muita säännöksiä	51
4.7	Asetustason kirjanpitosäädäntö.....	52
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	54
5.1	Tutkimusmenetelmän valinta ja tavoitteet	54
5.2	Kyselylomakkeen laadinta ja testaus	55
5.3	Aineiston keruun toteutus	56
6	KESKEISET TULOKSET	58
6.1	Vastaajien taustatiedot	58
6.2	Lakiuudistus pk-yritysten näkökulmasta	59
6.3	IFRS-standardien mukaiset uudistukset.....	61
6.4	Lakiuudistukseen valmistautuminen.....	62
6.5	Lainsäädännön selkeys.....	63
6.6	Hallinnollinen taakka	64
6.6.1	Hallinnollisen taakan kustannukset.....	67
6.6.2	Mikro- ja pienyritysten tilinpäätös	68
6.6.3	Pienet konsernit.....	70
6.7	Kirjanpitoaineiston säilytys	71
6.8	Tilinpäätös 2.0 -palvelu	73
6.9	Kirjanpitolainsäädännön uudistamisen vaikutukset tulevaisuudessa.....	75
7	JOHTOPÄÄTÖKSET JA YHTEENVETO	77
7.1	Tutkimuksen luotettavuus	80
7.2	Jatkotutkimusehdotukset.....	82
	LÄHTEET.....	83

LIITTEET

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

Kuvio 1. Sääntelyn yrityksille aiheuttamat kustannukset. (Kangasharju & Rauhanen 2008, 12)	13
Kuvio 2. Hallinnollisten kustannusten laskeminen SCM-menetelmän avulla. (Owalgroupp 2016)	15
Kuvio 3. Henkilöstön määrä tilitoimistoissa.	59
Kuvio 4. Lakiuudistuksen vaikutukset yrityksiin.	61
Kuvio 5. Hallinnollisen taakan muutos lakiuudistuksen jälkeen.	65
Taulukko 1. Tilinpäätösdirektiivin mukaiset yritysten kokoluokkien raja-arvot.	22
Taulukko 2. Slovakian kirjanpitolain eroavaisuus direktiivistä.	38
Taulukko 3. Suomen kirjanpitolaissa säädettyt yritysten kokoluokat.	41

LIITELUETTELO**LIITE 1.** Kysely tilitoimistoille**LIITE 2.** Saatekirje**LIITE 3.** Haastattelurunko

1 JOHDANTO

Hallinnollisella taakalla tarkoitetaan niitä toimia, joita ei yrityksessä tehdä sen oman liiketoiminnan vuoksi, vaan yksinomaan lainsäädännön vaatimuksista (Yritysten hallinnollisen taakan vähentämisen ohjausryhmä 2009, 17). Hallinnollinen taakka ei kasva samassa suhteessa yrityksen liiketoiminnan kanssa, vaan kaikenkokoiset verovelvolliset yritykset kohtaavat saman tasoisen hallinnollisen taakan. Tämä aiheuttaa hallinnollisen taakan regressiivisyyden, minkä vuoksi hallinnollisen taakan keventäminen hyödyttää enemmän pieniä kuin suuria yrityksiä. Tämä johtuu siitä, että pienet yritykset käyttävät suhteellisesti enemmän resurssejaan hallinnollisen taakan kustannuksiin kuin suuret yritykset. (Kangasharju & Rauhanen 2008, 14) Suomen uusi kirjanpitolaki astui voimaan 1. tammikuuta 2016 ja sitä sovellettiin ensimmäisen kerran 1. tammikuuta 2016 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla (L 2015/1620).

1.1 Tutkimuksen tausta ja motivaatio

Suomen kirjanpitolain uudistus on osana Euroopan unionin hanketta pienten ja keskisuurten yritysten tukemiseksi ja hallinnollisen taakan vähentämiseksi. Eurooppalaisten tilinpäätösvaatimusten on todettu olevan usein liian raskaita pk-yrityksille, erityisesti mikroyrityksille, minkä vuoksi tilinpäätösvaatimuksia on lähdetty tarkastelemaan uudelleen. Kesäkuussa 2013 annettiin Euroopan unionin tilinpäätösdirektiivi, jossa tarkasteltiin uudelleen pk-yritysten kirjanpito vaatimuksia. Direktiivillä varmistetaan, että pieniä yrityksiä koskevat säädökset ovat suurelta osin yhdenmukaisia jäsenvaltioissa. Suomen kirjanpitolain uudistus perustuu tähän EU:n direktiiviin. (Euroopan parlamentti & Euroopan unionin neuvosto 2013, 19–20)

Suomen kirjanpitolakia ja siihen liittyviä muita lainsäädäntöjä ei ole kirjanpitolain asettamisen jälkeen käsitelty kokonaisuutena. Kansallinen liikkumavara ennen uutta direktiiviä on ollut rajallinen, esimerkiksi pienten yritysten helpotuksien suhteen. Tietoteknisen kehityksen vuoksi säännökset kirjanpitoaineiston hoitamisesta ja säilyttämisestä sekä kirjanpitomerkitöjen tekemisestä ovat käytännössä vanhentuneet. (Suomen valtioneuvosto 2015, 5–6)

Aihe on ajankohtainen, koska ensimmäiset uuden kirjanpitolain mukaan tehtävät vuoden 2016 tilinpäätökset valmistuvat kevään 2017 aikana. Tilitoimistoissa on jo perehdytty kirjanpitolain muutoksiin ja heille on jo syntynyt käsitys, miten lakiuudistus tulee vaikuttamaan pk-yritysten kirjanpitoon ja tilitoimistoihin. On kiinnostavaa selvittää, helpottavatko nämä pienyrityshelpotukset yritysten toimintaa käytännössä, onko helpotuksilla merkittävää vaikutusta pienyritysten hallinnolliseen taakkaan ja mitä mieltä tilitoimistot ovat lakiuudistuksesta. Vastaavia kyselytutkimuksia aiheesta ei ole ennen tehty.

1.2 Tutkimuksen tavoitteet ja rajaukset

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on selvittää kirjanpitolain uudistuksen vaikutuksia pk-yritysten kirjanpitoon ja tilitoimistoihin. Tutkimuksella pyritään selvittämään, millaisiksi lakiuudistuksen tuomat muutokset koetaan, vähentyykö pk-yritysten hallinnollinen taakka uudistuksen avulla ja miten laajasti sallittuja helpotuksia tullaan hyödyntämään tilitoimistoissa. Lisäksi pyritään selvittämään, mitä lakiuudistuksella tullaan saavuttamaan tulevaisuudessa.

Tämän opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat:

1. Vähentyykö pienten ja keskisuurten yritysten hallinnollinen taakka kirjanpitolain uudistuksen avulla?
2. Hyötyvätkö pienet ja keskisuuret yritykset kirjanpitolain uudistamisesta?
3. Miten kirjanpitolain uudistus vaikuttaa tilitoimistoihin?

Kaikille halukkaille kyselyyn vastanneille lähetetään yhteenvetoraportti tutkimuksen keskeisistä tuloksista. Tämän avulla tutkimukseen osallistuneet tilitoimistot hyötyvät konkreettisesti kyselyyn vastaamisesta.

1.3 Tutkimusmenetelmät ja -aineisto

Kvantitatiivisessa eli määrällisessä tutkimuksessa on tärkeää, että tutkimusaineisto soveltuu numeraaliseen mittaamiseen. Määrällisessä tutkimuksessa on keskeistä, että muuttujat asetetaan taulukkomuotoon, jotta aineisto on tilastollisesti käsiteltävissä. Aineisto voidaan kerätä kyselyn avulla, jolloin aineisto käsitellään yleensä

kvantitatiivisesti. Kyselytutkimuksen avulla saadaan kerättyä laaja tutkimusaineisto tehokkaasti ja se voidaan käsitellä ja analysoida nopeasti tietokoneen avulla. Verkkokyselyn etuina ovat nopeus sekä aineiston vaivaton saanti. Kyselytutkimuksen suurimpia haittapuolia ovat mahdollinen vastauskato ja ettei kyselyn laatija voi todeta, kuinka vakavasti vastaajat suhtautuvat kyselyyn. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 140, 193–196)

Opinnäytetyössä käytetään kvantitatiivista kyselytutkimusta. Kirjanpitolain uudistamisesta ei ole tehty kyselytutkimusta aikaisemmin ja kyselyn avulla saadaan kerättyä suuri aineisto nopeasti ja tehokkaasti. Kysely toteutetaan internet-pohjaisella e-lomakkeella ja se lähetetään 1200 tilitoimistoon ympäri Suomea. Aluerajausta tässä tutkimuksessa ei käytetä, koska se ei ole tutkimuksen kannalta oleellista.

Kyselylomakkeessa on useita avoimia kysymyksiä sekä vapaan sanan kenttä, johon vastaajat saavat kirjoittaa vapaasti mielipiteitään. Näin toivotaan saatavan syvällisempää tietoa sekä tietoa, mitä ei pelkillä suljetuilla kysymyksillä voisi saada. Muistutusviesti lähetetään kahden viikon kuluttua varsinaisesta kyselykutsusta. Toinen muistutusviesti lähetetään viikon kuluttua ensimmäisen muistutusviestin lähettämisestä. Vastausprosenttia pyritään parantamaan saatekirjeellä, jossa luetaan kaikille halukkaille vastaajille yhteenveto tutkimuksen tuloksista.

1.4 Tutkimuksen rakenne

Luvussa 1 johdatellaan lukija tutkimuksen aiheeseen. Tutkimuksen luvut 2–3 käsittelevät hankkeita ja mietintöjä, joiden pohjalta Suomen kirjanpitolain uudistus tehdään. Luvussa 2 kerrotaan, miksi Euroopan unioni on päättänyt uudistaa kirjanpitolainsäädöksiä ja minkä pohjalle EU direktiivi 2013/34/EU perustuu. Luvussa kerrotaan hankkeesta vähentää yritysten hallinnollista taakkaa bruttokansantuotteen kasvattamiseksi Euroopan alueella. Tämän jälkeen tarkastellaan Euroopan unionin uutta tilinpäätösdirektiiviä 2013/34/EU ja IFRS-standardien käyttöä pk-yrityksissä.

Luku 3 käsittelee Suomen kirjanpitolain uudistuksen lähtökohtia, uuden tilinpäätösdirektiivin vuoksi perustettua kirjanpitolainsäädännön muutokset -työryhmää, työryhmän lausuntopyynnön vastauksia sekä lakiuudistuksia muissa Euroopan maissa. Luvussa 4 syvennyttään voimaan tulleen lain pääkohtiin ja edetään kirjanpitolain lukujen mukaan. Luvussa vertaillaan muutoksia uuden ja vanhan lain välillä sekä tarkastellaan asetustason lainsäädäntöä.

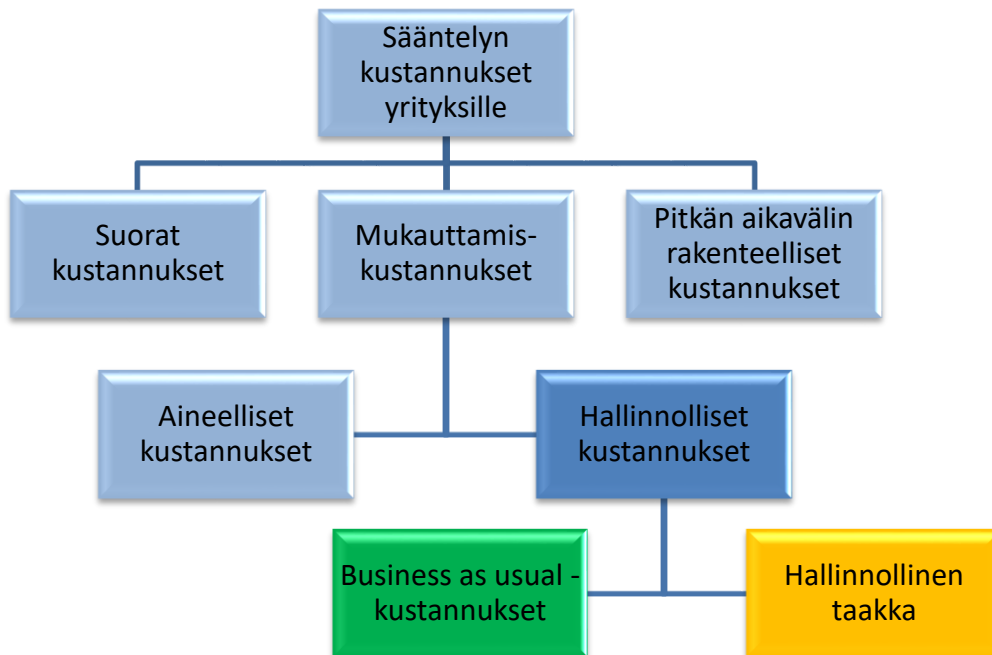
Luku 5 käsittelee tutkimusmenetelmän valintaa ja tavoitteita sekä kyselylomakkeen laadintaa ja testausta. Luvussa käsitellään myös aineiston keruun toteutusta. Luvussa 6 tarkastellaan tutkimuksen keskeisiä tuloksia. Tulokset raportoidaan kyselylomakkeen aihealueiden mukaan. Luvussa 7 esitellään tuloksista tehtävät johtopäätökset ja yhteenveto tutkimuksesta. Luvussa käsitellään myös tutkimuksen luotettavuutta ja tutkimuksesta tehtäviä jatkotutkimusehdotuksia.

2 PK-YRITYSTEN ASEMAN PARANTAMINEN EUROOPAN UNIONISSA

Tässä luvussa käsitellään Euroopan unionin hankkeita, joiden tarkoituksena on ollut parantaa pk-yritysten asemaa Euroopan unionissa. Koska uusi tilinpäätösdirektiivi pohjautuu näihin hankkeisiin, on hankkeilla vaikutusta myös Suomen kirjanpitolain uudistukseen. Luvun alussa käsitellään hallinnollisen taakan määrittelyä ja sen mittaamista. Tämän jälkeen käsitellään 2000-luvun alun hankkeita, Euroopan unionin visiota koskien pk-yrityksiä sekä poliittisen ajattelun muuttamista suuryritysjatteluista pk-yrityksistävällisempään ajatteluun. Lisäksi käsitellään kahden suurta toimintaohjelmaa pk-yritysten aseman parantamiseksi ja hallinnollisen taakan vähentämiseksi. Lopuksi tarkastellaan Euroopan unionin uutta tilinpäätösdirektiiviä sekä IFRS-standardien käyttöä pk-yrityksissä.

2.1 Hallinnollisen taakan käsite

Sääntely saa yrityksessä aikaan suoria kustannuksia, mukauttamiskustannuksia ja pitkän aikavälin rakenteellisia kustannuksia (Kuvio 1.). Suorat kustannukset ovat lainsäädännöstä aiheutuvia suoria ja välittömiä maksuja viranomaisille, esimerkiksi lupamaksut ja verot. Mukauttamiskustannuksia syntyy, kun yritys joutuu mukautumaan lainsäädännön vaatimuksiin. Mukauttamiskustannukset voidaan jakaa aineellisiin mukauttamiskustannuksiin ja hallinnollisiin kustannuksiin. Aineellisia mukauttamiskustannuksia syntyy esimerkiksi suodattimista, jotka tulee asentaa ympäristönormien mukaisesti. (Yritysten hallinnollisen taakan vähentämisen ohjausryhmä 2009, 16–17) Hallinnollisia kustannuksia syntyy yrityksille siitä, kun ne keräävät, muokkaavat, säilyttävät ja toimittavat lakisäätteistä tietoa viranomaisille ja muille osapuolille, kuten kuluttajille tai työntekijöille. Käytännössä nämä liittyvät esimerkiksi tukihakemuksiin, lupahakemuksiin, erilaisiin ilmoituksiin, tarkastuksiin, tuotemerkintöihin ja näihin liittyviin yrityksessä tehtäviin toimiin. (Honkatukia & Rauhanen 2011, 3)

Kuvio 1. Säätelyn yrityksille aiheuttamat kustannukset. (Kangasharju & Rauhanen 2008, 12)

Osa lainsäädännön vaatimista tiedoista on sellaisia, jotka yritys keräisi omiin tarkoituksiinsa ilman lainsäädännön vaatimuksiakin. Tätä osaa hallinnollisista kustannuksista kutsutaan business as usual -kustannuksiksi. Kun hallinnollisista kustannuksista vähennetään business as usual -kustannukset, jäljelle jäävää osaa kutsutaan hallinnolliseksi taakaksi. Hallinnollisen taakan kustannukset aiheutuvat niistä toimista, joita ei yrityksessä tehdä sen oman liiketoiminnan vuoksi, vaan yksinomaan lainsäädännön vaatimusten vuoksi. (Yritysten hallinnollisen taakan vähentämisen ohjausryhmä 2009, 17)

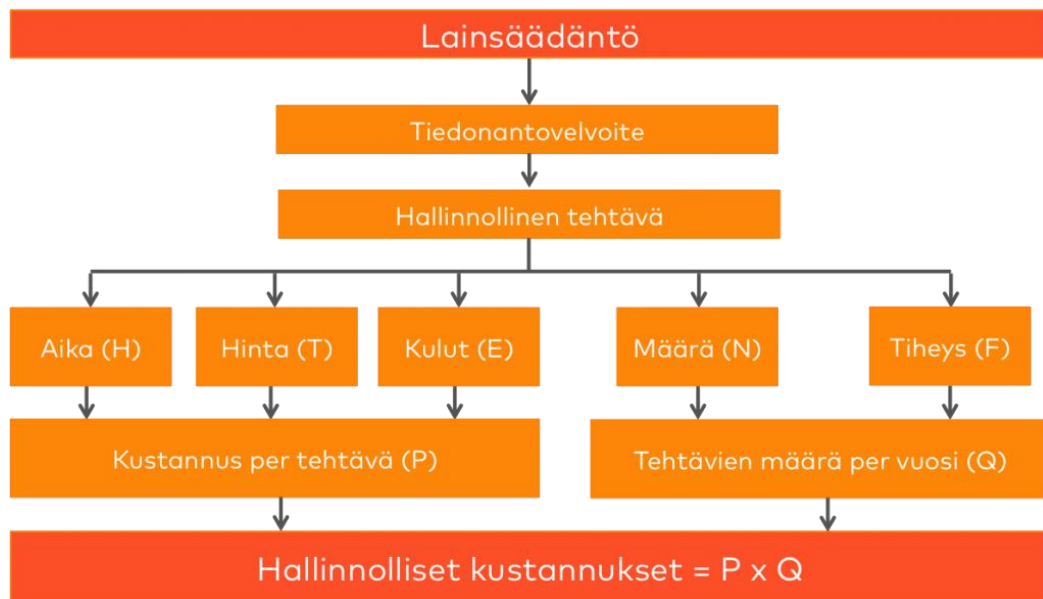
Hallinnollinen taakka ei kasva samassa suhteessa yrityksen liiketoiminnan kanssa, vaan kaikenkokoiset verovelvolliset yritykset kohtaavat saman tasoisen hallinnollisen taakan. Tämä aiheuttaa hallinnollisen taakan regressiivisyyden, minkä vuoksi hallinnollisen taakan keventäminen hyödyttää enemmän pieniä kuin suuria yrityksiä. Tämä johtuu siitä, että pienet yritykset käyttävät suhteellisesti enemmän

resurssejaan hallinnollisen taakan kustannuksiin kuin suuret yritykset. (Kangas-harju & Rauhanen 2008, 14)

2.2 Hallinnollisen taakan mittaaminen

Lainsäädännön hallinnollisten taakan mittaamiseen on kehitetty useita erilaisia menetelmiä. Tällä hetkellä käytetyin laskentamalli on SCM-menetelmä eli standardikustannusmenetelmä. SCM-menetelmä on Euroopan komission ja useimman EU-jäsenvaltion käytössä. Menetelmä tarjoaa yksinkertaistetun ja yhdenmukaisen mallin lainsäädännöstä yrityksille aiheutuvien hallinnollisten kustannusten arviointiin. SCM-menetelmän avulla hallinnollisen taakan vertailu eri toimialojen ja eri kokoisten yritysten välillä on mahdollista. (Owalgroup 2016)

SCM-menetelmässä hallinnollisen taakan mittaaminen aloitetaan kartoittamalla tiedonantovelvoitteet. Kartoituksen tavoitteena on tunnistaa tarkasteltavan lainsäädännön asettamat tiedonantovelvoitteet sekä niiden vaatimat hallinnolliset tehtävät. Hallinnollisten kustannusten laskenta suoritetaan arvioimalla lainsäädännön velvoitteiden täyttämiseen kuluva aika ja näiden velvoitteiden aiheuttamia kustannuksia kuvion 2 mukaisesti. (Owalgroup 2016)

Kuvio 2. Hallinnollisten kustannusten laskeminen SCM-menetelmän avulla. (Owalgroup 2016)

Kuviossa 2 määrä (N) kuvaa yritysten määrää, joita tiedonantovaatimus koskee. Tiheys (F) kuvaa, kuinka usein toimenpide toteutetaan vuosittain. Yrityksessä vaaditaan erilaisia toimenpiteitä tiedon tuottamista varten. Ajalla (H) tarkoitetaan hallinnollisen toimenpiteen hoitamiseen käytettyä aikaa. SCM-mallissa toimenpiteiden hinta muodostuu tuntihinnasta (T), jossa huomioidaan palkkakustannukset ja yleishallinnon kustannukset. Mahdolliset ulkoiset kulut (E) tulee laskea mukaan. (Owalgroup 2016)

Tiedonantovelvoitteisiin kuluva ajasta ja ulkoisista kustannuksista saadaan kerättyä yritys- ja asiantuntijahaastatteluiden avulla. Tiedonantovelvoitteisiin kuluva aika standardoidaan asiantuntija-arvioihin sekä haastatteluhavaintoihin perustuen. Standardisointi on työvaihe, jossa haastatteluaineistosta tunnistetaan asiantuntija-arvioiden perusteella ns. normaalitehokkaan yrityksen käyttämä aika tiedonantovelvoitteiden suorittamiseen. Standardisointi ei kuitenkaan tarkoita keskiarvojen laskemista. (Owalgroup 2016)

2.3 2000-luvun alun hankkeet

Euroopan unionin toimielinjärjestelmässä on useita eri toimielimiä, jotka toimivat perussopimuksissa annetun toimivallan puitteissa. Euroopan unionin neuvosto edustaa jäsenvaltioiden näkemyksiä ja neuvostossa on yksi ministeritason edustaja jokaisesta jäsenvaltiosta. Euroopan unionin neuvosto ja Euroopan parlamentti toimivat yhdessä lainsäätäjänä ja budjettivallan käyttäjänä. Euroopan parlamentti koostuu vaaleilla valituista edustajista eli mepeistä, jotka eivät edusta jäsenvaltioita vaan ovat jakautuneet puolueittain. Euroopan komissio toimii muun muassa neuvoston ja Euroopan parlamentin sekundaarinormiston valmistelijana, toteuttajana ja noudattamisen valvojana. Komissio on itsenäinen, koko EU:n etua ajava toimielin, joka ei saa vastaanottaa ohjeita minkään jäsenvaltion hallitukselta. Komissio on pääasiallisesti vastuussa yhteisten politiikkojen toteuttamisesta. (Raitio 2010, 83, 87, 96–97,106)

Euroopan unioni on tunnustanut pienten yritysten tärkeän aseman työpaikkojen ja innovaatioiden luojina Euroopassa julkistamalla pienyrityksiä koskevan eurooppalaisen peruskirjan. EU:n valtioiden tai hallitusten päämiehet ja Euroopan komissio päättivät vuonna 2000 ryhtyä toimiin yrittäjyyden lujittamiseksi sekä pienyritysten toimintaympäristön parantamiseksi. (Euroopan neuvosto 2007) Pienyrityksiä koskevassa eurooppalaisessa peruskirjassa mainitaan seuraavat kehitettävät avainalueet, joiden edistymisestä komissio on sitoutunut raportoimaan vuosittain:

- yrittäjyyskoulutus
- yrittäjyyden aloittamisen tekeminen nopeammaksi ja edullisemmaksi
- lainsäädännön ja sääntelyn parantaminen
- ammattitaitoisen työvoiman tarjonta
- verkkoyhteyksien parantaminen
- markkinoiden tehokkaampi hyödyntäminen
- verotus ja rahoitus
- pienten yritysten teknologisten valmiuksien kehittäminen
- sähköisen kaupankäynnin mallien ja tukipalveluiden kehittäminen pienyrityksille

- pienyritysten etujen ajaminen voimakkaammin ja tehokkaammin EU:ssa ja jäsenvaltioissa. (Euroopan komissio 2001, 2–3)

EU:lla on ollut 2000-luvulla useita hankkeita ja toimintaohjelmia pienten ja keski suurten yritysten tukemiseksi. Vuosina 2005–2007 on tehty väliarviointi EU:n pk-politiikan suhteen. Väliarviointi osoitti, että pienyritysten toimintaympäristöä on onnistuttu parantamaan muun muassa paremmalla sääntelyllä ja helpottamalla rahoituksen saantia. Myös yrittäjyyden edistämisen toimenpiteet ovat edenneet. Palvelupisteitä on perustettu yrityksen perustamista ja työntekijöiden rekrytointia varten. (Euroopan komissio 2007a, 5–6, 8)

Edistyksestä huolimatta Euroopan unionin on tehtävä huomattavia toimenpiteitä, jotta pk-yritykset pystyisivät hyödyntämään täyden potentiaalinsa. Eurooppalaisien pk-yritysten tuottavuus on edelleen matalampi ja yritysten kasvu on hitaampaa kuin vastaavien yhdysvaltalaisen yritysten. Toimintaansa jatkavien yritysten työpaikkojen määrä lisääntyy keskimäärin 60 prosenttia seitsemänteen vuoteen mennessä Yhdysvalloissa, kun taas vastaava luku eurooppalaisilla yrityksillä on 10–20 prosenttia. Nämä johtuvat markkinoiden toimintapuutteista, joita on muun muassa rahoituksen saamisessa, tutkimuksessa, innovoinnissa ja ympäristöasioissa. Komissiolla on vuosina 2007–2013 ollut tukiohjelmia, joiden avulla on pyritty karsimaan pienten ja keski suurten yritysten byrokratiaa ja kehittämään niiden liiketoimintaympäristöä. (Euroopan komissio 2008, 2–3)

2.4 Eurooppalaisia pk-yrityksiä tukeva kattava toimintaohjelma

EU:ssa huomattiin tarve laajalle pk-yrityksiä tukevalle poliittiselle aloitteelle. Komissio on käynnistänyt eurooppalaisia pk-yrityksiä tukevan kattavan toimintaohjelman ”Small Business Act” (SBA) vuonna 2007. Tämän toimintaohjelman perustana on ajatus, että yhteiskunnan tulee tunnustaa yrittäjien merkitys, jotta voidaan luoda paras mahdollinen toimintaympäristö pk-yrityksille. Oman yrityksen perustamisesta tulisi tehdä houkutteleva vaihtoehto ja korostaa sen hyötyjä työllisyyden parantamisessa sekä taloudellisen hyvinvoinnin lisäämisessä. SBA:n tavoitteena on yrittäjyyttä koskevan lähestymistavan parantaminen, pienet ensin -periaatteen huomioiminen poliittisessa päätöksentekoprosessissa sekä pk-yritysten

kasvun edistäminen poistamalla kehitystä haittaavat ongelmat. Pienet ensin -periaate on näkemys, jonka mukaan sääntöjen tulee kunnioittaa niitä käyttävien enemmistöä. (Euroopan komissio 2008, 2–3)

SBA on jatkoa komission ja jäsenvaltioiden saavutuksiin pk-yritysten tukemiseksi. SBA:n perustana on etenkin pienyrityksiä koskeva eurooppalainen peruskirja ja nykyaikainen pk-yrityspolitiikka. SBA esittää kymmenen periaatetta, joiden tehtävänä on ohjastaa politiikan muotoilua ja toteuttamista sekä EU:ssa että jäsenvaltioissa. Periaatteiden avulla pyritään luomaan lisäarvoa EU:n tasolla, tekemään pk-yrityksille tasapuoliset toimintaedellytykset ja parantamaan oikeudellista ja hallinnollista ympäristöä EU:ssa. SBA:n osana on laadittu lakiehdotus arvonsäveroituslain uudistamiseksi, yksinkertaistamiseksi ja yhdenmukaistamiseksi säännöistä johtuvien rasitteiden lieventämiseksi. Aloitteessa ehdotetaan myös muutettavaksi maksuviivästysten torjumista koskevaa direktiiviä, jotta varmistetaan pk-yritysten saavan maksunsa ajoissa kaikista liiketoimista. (Euroopan komissio 2008, 3–5)

Small Business Act -toimintaohjelmaa tarkasteltiin uudelleen vuonna 2011 Euroopan taloudellisen tilanteen muutoksen takia. Samalla tarkastettiin kahden ensimmäisen vuoden saavutuksia ja päätettiin uusien toimien täytäntöönpanosta. Tässä uudelleen tarkastelussa kävi ilmi, että EU:lla on lisääntynyt rooli rahoituksen lisääjänä. Rahoituksen saamisen helpottamiseksi tehty CIP-ohjelma (Competitiveness and Innovation Framework Programme) on vuoteen 2011 mennessä rahoittanut yli 100 000 pk-yritystä. Muita edistysaskeleita ovat muun muassa julkisiin hankintoihin liittyvän hallinnollisen taakan vähentyminen sekä Kiinaan avattu EU:n pk-yrityskeskus, joka auttaa pk-yrityksiä harjoittamaan vientiä tai investoimaan Kiinan markkinoille. (Euroopan komissio 2011a, 2–3, 4)

Muuttuneen taloustilanteen vuoksi komissio on ehdottanut lisätoimia pk-yritysten aseman parantamiseksi seuraavilla aloilla:

- parantaa pk-yritysten sääntelyä
- parantaa entisestään pk-yritysten rahoituksensaantia
- parantaa pk-yritysten markkinoillepääsyä

- auttaa pk-yrityksiä kehittämään talouden resurssitehokkuutta
- edistää yrittäjyyttä, työpaikkojen lisääntymistä ja yritysten kasvua. (Euroopan komissio 2011a, 7–8)

Tämän pohjalta komissio on päättänyt muun muassa tarkastella, onko mahdollista vähentää ylimääräisten säädösten antamista jäsenvaltioissa sekä yksinkertaistaa tilinpitoa tarkastelemalla uudelleen osakeyhtiöiden vuositilinpäätöstä ja konsernitilinpäätöstä koskevat direktiivit. Jäsenvaltioita kehoitetaan vähentämään raportointivaatimuksia ja soveltamaan pienet ensin -periaatetta lainsäädännön lisäksi pk-yrityksiin vaikuttaviin hallintomenettelyihin. (Euroopan komissio 2011a, 6–8)

2.5 Toimintaohjelma hallinnollisen rasituksen keventämiseksi

Vuonna 2006 komissio ehdotti Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden käynnistävän laajan strategian hallinnollisen taakan vähentämiseksi ja ehdotti yhteiseksi tavoitteeksi vähentää taakkaa 25 prosentilla vuoteen 2012 mennessä (Euroopan komissio 2006, 3). Arvioitiin, että tämän tavoitteen saavuttaminen johtaisi keskipitkällä aikavälillä bruttokansantuotteen kasvuun EU:ssa noin 1,4 prosentilla eli 150 miljardilla eurolla (Gelauff & Lejour 2006, 10).

Yritysten hallinnollisen taakan vähentämisen kansallista toimintaohjelma toteutettiin vuosina 2008–2012. Toimintaohjelman tarkoituksena ei ollut purkaa sääntelyä vaan yksinkertaistaa toimintatapoja ja vähentää sääntelystä johtuvaa räsitusta. Toimintaohjelmassa määriteltiin hallintokustannukset, tutkittiin mitkä näistä kustannuksista saavat aikaan tarpeetonta räsitusta ja sen jälkeen vähennettiin tätä aiheutonta hallinnollista räsitusta. Ohjelmassa tarkasteltiin erityisesti vanhentuneita, perusteettomia ja päällekkäisiä tiedonantovelvoitteita. (Euroopan komissio 2007b, 2–3)

Työ- ja elinkeinoministeriö on tehnyt vuonna 2008 selvityksen Suomen osalta ja tutkinut, mitkä säännökset synnyttävät kansantaloudellisesti eniten hallinnollista taakkaa. Tästä tehtiin verkkokysely, joka suunnattiin pk-yrityksille. Vastauksista nousi esiin kolme lainsäädännön osa-aluetta, jotka aiheuttavat eniten hallinnollista taakkaa: verotus, kirjanpitolainsäädäntö ja työelämää koskeva lainsäädäntö. Vas-

tauksista ilmeni, että hallinnollista taakkaa synnyttää erityisesti lainsäädännön monimutkaisuus ja vaikeaselkoisuus. Muita syitä olivat tietopyyntöjen määrä ja tietojen luovutuskäytäntöjen kankeus, esimerkiksi sähköisten tiedonantokanavien puute. (Kangasharju & Rauhanen 2008, 10, 45)

Toimintaohjelman tavoite oli vähentää hallinnollista taakkaa 25 prosenttia. Toimintaohjelman loppuraportin mukaan Suomen vähennys jäi alle yhteen prosenttiin (1 %). Tähän arvioon ei ole otettu mukaan kaikkia painopistealueita eikä sähköisen asioinnin vaikutusta hallinnollisen taakan vähentävänä tekijänä. Toimintaohjelmassa ei siten huomioitu kaikkia keskeisiä hallinnollista taakkaa aiheuttavia tekijöitä. Arvion mukaan Suomessa kansallisen toimintaohjelman toteuttamiseen lähdettiin melko kevein ottein. Ministeriön haastatteluiden mukaan lainsäädännön valmistelusta puuttui systemaattisuus ja ennakkollisten vaikutusten arviointi. Kansallisen ohjelman edetessä tuli ilmi, että ministeriöissä ei järjestelmällisesti seurata sääntelyn kustannuksia. Toimintaohjelma on kuitenkin huomattavasti lisännyt keskustelua lainsäädännön haitoista ja hyödyistä. (Isola-Miettinen 2014, 5–6, 40)

Koko Euroopan unionin tasolla 25 prosentin tavoite saavutettiin ajallaan. Komission mukaan hallinnollisen taakan vähentämiseksi tehdyt toimet ovat tuoneet 40,9 miljardin euron säästöt. Lisäksi komissio on ehdottanut toimia, joita ei vielä ole hyväksytty toimintaohjelman loppuraportin julkaisuun mennessä. Näistä toimista voi seurata vielä 6,8 miljardin euron säästöt. Säästöistä yli 80 prosenttia syntyi kolmen lainsäädännön osa-alueen parannuksista: maatalous, tilinpäätös ja yritys-oikeus sekä verotus ja tullaus. Toimintaohjelmassa selvisi, että kaikista merkittävimpiä säästöjä voidaan vielä tehdä tilinpäätöksen ja yhtiöoikeuden sekä verotuksen ja tullauksen osa-alueilla. Yksi toimintaehdotus, jota ei ole hyväksytty tämän loppuraportin julkaisuun mennessä, on Euroopan komission vuonna 2011 antama ehdotus Euroopan parlamentille ja neuvostolle yritysten vuositilinpäätösten ja niihin liittyvien kertomusten muuttamiksi. (Euroopan komissio 2012, 5–6, 8)

2.6 Euroopan unionin tilinpäätösdirektiivi

Primaari- eli ensisijainen oikeus koostuu pääosin jäsenvaltioiden välisistä sopimuksista. Tärkeimpiä ovat perustamissopimukset, liittymissopimukset sekä yhtei-

sön päätöksentekoa koskevat sopimukset. Primaarisopimuksissa ilmaistuja periaatteita ja politiikkoja konkretisoidaan EU:n sekundaarinormeilla eli johdetulla oikeudella. Sitovia sekundaarinormeja ovat nykyään asetukset, direktiivit ja päätökset. Soveltamisalaltaan asetukset ovat yleisiä ja sisältävät usein abstrakteja säännöksiä. Jäsenvaltioiden ei tarvitse muuttaa omaa lakiaan asetuksen mukaiseksi, koska asetukset ovat suoraan sovellettavia, kun ne on julkaistu kaikilla virallisilla kielillä EU:n virallisessa lehdessä. Direktiivit ovat yleisluonteisempia kuin asetukset ja jäsenvaltioille jää harkintavaltaa, kuinka direktiivin tavoitteet tulee säätää kansalliseen lakiin. Direktiivit vaativat muutoksia kansalliseen lakiin, koska ne eivät ole yleisesti sovellettavia kuten asetukset. Direktiiveissä on määräaika, johon mennessä jäsenvaltioiden tulee implementoida direktiivi omaan kansalliseen lakiinsa. Päätökset ovat monesti erittäin yksityiskohtaisia ja sitovat täysin kohdettaan. Ne voidaan kohdentaa yhdelle tai useammalle jäsenvaltioille, yksityiselle luonnolliselle oikeushenkilölle tai oikeushenkilöille. (Raitio 2010, 198–203)

Euroopan parlamentti on antanut joulukuussa 2008 päätöslauselman, jossa on todettu tilinpäätösvaatimusten olevan usein liian suuria pk-yrityksille, erityisesti mikroyrityksille. Tämän vuoksi parlamentti ehdotti komissiota tarkastelemaan tilinpäätösvaatimuksia uudelleen. Euroopan unionin uusi tilinpäätösdirektiivi 2013/34/EU astui voimaan kesäkuussa 2013 ja sillä varmistetaan, että pieniä yrityksiä koskevat säännökset ovat suurelta osin yhdenmukaisia jäsenvaltioissa. Tämä direktiivi on rakennettu pienet ensin -periaatteen mukaan ja perustuu Euroopan unionin aloitteeseen eurooppalaisten pk-yritysten tukemiseksi. Jäsenvaltioiden on mahdollista säätää säännösten tulevan voimaan tammikuun 1. päivä 2016 tai vuonna 2016 alkavien tilikausien tilinpäätöksiin. (Euroopan parlamentti & Euroopan unionin neuvosto 2013, 19–20, 55)

Direktiivissä pienten, keskisuurten ja suurten yritysten raja-arvot on määritelty uudelleen. Lisäksi mikroyrityksille on annettu omat raja-arvot. Mikroyritykseksi, pieneksi ja keskisuureksi yritykseksi lasketaan yritys, joka ei kuulu alempaan luokkaan ja jonka raja-arvoista vähintään kaksi kolmesta ei ylity tilinpäätöspäivänä. Suureksi yritykseksi lasketaan yritys, jonka raja-arvoista vähintään kaksi kolmesta täyttyy. Lisäksi jäsenvaltioille on annettu mahdollisuus nostaa pienten yri-

tysten taseen loppusumman ja liikevaihdon raja-arvoja puolitoistakertaisiksi. Pienten, keskisuurten ja suurten konsernien raja-arvot on myös määritelty uudelleen. Näiden raja-arvot vastaavat pienten, keskisuurten ja suurten yritysten uusia raja-arvoja. Raja-arvot on havainnollistettu taulukossa 1. (Euroopan parlamentti & Euroopan unionin neuvosto 2013, 28)

Taulukko 1. Tilinpäätösdirektiivin mukaiset yritysten kokoluokkien raja-arvot.

KOKOLUOKKA	TASEEN LOPPU-SUMMA (MEUR)	LIKEVAIHTO (MEUR)	TYÖNTEKIJÖIDEN LUKUMÄÄRÄ TILIVUODELLA KESKIMÄÄRIN
Mikroyritys	0,35	0,7	10
Pieni yritys tai konserni	4 (6)	8 (12)	50
Keskisuuri yritys tai konserni	20	40	250
Suuri yritys tai konserni	20	40	250

Jos jäsenvaltioissa ei ole mikroyrityksille olemassa erityissäännöstöä, sovelletaan niihin pienyritysten säännöstöä. Nämä säädökset aiheuttavat mikroyrityksille hallinnollisia rasitteita, jotka eivät ole oikeassa suhteessa niiden kokoon nähden. Rasitteet ovat tällöin suhteellisesti rasittavampia mikroyrityksille kuin pienyrityksille. Tämän vuoksi jäsenvaltioiden on vapautettava mikroyritykset tietyistä pienyrityksiin sovellettavista velvoitteista, jotka voivat aiheuttaa mikroyrityksille liiallisia hallinnollisia rasitteita. Mikroyritysten tulee kuitenkin pystyä osoittamaan liiketoimet ja taloudellinen asemansa kirjanpidon avulla. Edellä mainittujen perusteluiden pohjalta uusi direktiivi mahdollistaa mikroyritysten tilinpäätöksen julkistamisvelvollisuudesta luopumisen. Tasetiedot tulee kuitenkin luovuttaa kansallisen lainsäädännön mukaisesti toimivaltaiselle viranomaiselle ja kaupparekisteriin. (Euroopan parlamentti & Euroopan unionin neuvosto 2013, 21)

Uudessa direktiivissä olennaisuusperiaate tulee osaksi tilinpäätösperiaatteita ja sen tulee ohjata tilinpäätöksissä kirjaamista, arvostamista, esitettäviä tietoja, esittämistapaa ja konsernitilinpäätöksen yhdistelemistä. Tämä mahdollistaa epäolennaisiksi katsottavien tietojen yhdistämisen tilinpäätöksissä. Direktiivin pakollinen sovel-

taminen rajoittuu esitettäviin tietoihin ja esittämistapaan. (Euroopan parlamentti & Euroopan unionin neuvosto 2013, 21)

Jäsenvaltioille annetaan mahdollisuus vapauttaa pienet yritykset toimintakertomuksen laatimisesta, jos pakolliset tiedot, kuten tiedot omien osakkeiden hankkimisesta, ilmoitetaan liitetiedoissa. Vaihtoehtoisesti jäsenvaltiot voivat säätää, että pienet ja keskisuuret yritykset voivat esittää toimintakertomuksensa ainoastaan taloudellista tietoa. Pienet konsernit tulevat vapauttaa konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuudesta. Tätä direktiivissä perustellaan sillä, että tiedonsaantitarpeet pienten yritysten tilinpäätösten käyttäjillä ovat vähäiset ja koska konsernitilinpäätöksen laatiminen voi olla kallista emon- ja tytäryhtiöiden tilinpäätösten laatimisen lisäksi. Keskikokoiset konsernit voidaan vapauttaa konsernitilinpäätöksen laatimisesta samoilla kustannus-hyötyperusteilla kuin pienet konsernit. Poikkeuksena on tilanne, jossa konserniin kuuluu yleisen edun kannalta merkittävä yhteisö. (Euroopan parlamentti & Euroopan unionin neuvosto 2013, 22–23)

Direktiivissä jäsenmaita kehoitetaan kehittämään sähköisiä julkistamisjärjestelmiä, jonne yritykset pystyvät antamaan kirjanpito tiedot ja tilinpäätökset yhteen kertaan. Tiedot tulee olla sellaisessa muodossa, että useat käyttäjät pääsevät käyttämään niitä vaivattomasti. Komissiota kehoitetaan tutkimaan keinoja luoda tilinpäätösten laadintaa varten yhtenäinen sähköinen raportointimalli, joka ei aiheuta rasitusta pk-yrityksille. (Euroopan parlamentti & Euroopan unionin neuvosto 2013, 24)

2.7 IFRS-säädökset pk-yrityksissä

Vuonna 2002 julkaistut kansainväliset IAS-tilinpäätösstandardit velvoittavat Euroopan unionin alueen listattuja yhtiöitä noudattamaan IFRS-säädöksiä omassa talousraportoinnissaan vuodesta 2005 lähtien. IAS-säädösten tarkoitus on yksinkertaistaa yhtiöiden talousraportointia ja helpottaa näin raporttien vertailua, mikä lisää markkinatehokkuutta ja vähentäisi yritysten pääoman hankkimisesta aiheutuvia kuluja. (Wagenhofer 2016, 115) Jäsenvaltioiden on mahdollista sallia tai vaatia myös muita yhtiöitä, kuin julkisesti noteerattuja yhtiöitä, noudattamaan IAS-standardeja. Osassa Euroopan maista IFRS-standardeja voidaankin käyttää

pk-yrityksissä EU:n tilinpäätösdirektiivien sijaan. (Euroopan parlamentti & Euroopan unionin neuvosto 2002)

Vuonna 2012 tehdyssä selvityksestä kävi ilmi, että 28 maassa kaikkien kirjanpitovelvollisten on noudatettava IFRS-standardeja. IFRS-standardit on vaadittu vain osalta kirjanpitovelvollisilta 37 maassa ja 47 maassa standardit on sallittu kaikille tai osalle kirjanpitovelvollisista. (IASPLUS, 2012) Vuoden 2017 tilastojen mukaan 125 maassa kaikkien tai lähes kaikkien julkisesti noteerattujen yhtiöiden on noudatettava IFRS-standardeja (IFRS Foundation 2017a).

International Accounting Standards Board (IASB) on yksityinen kansainvälinen organisaatio, joka on vastuussa IFRS-standardien kehittämisestä. Vuonna 2009 IASB julkaisi pk-yrityksille suunnatut IFRS-standardit (jäljempänä PK-IFRS-standardit), jotka ovat yksinkertaistettuja versioita laajoista IFRS-standardeista. PK-IFRS-standardeissa tilinpäätösvaatimuksia on vähennetty ja standardien käyttöönotto on edullisempaa kuin laajojen IFRS-standardien. (Fitzpatrick & Frank 2009, 50) PK-IFRS-standardit ovat suunnattu yrityksille, joilla ei ole julkista tiedonantovelvoitetta, mutta tekevät talousraportteja ulkoisille käyttäjille. Pk-yritysten ei yleensä tarvitse esittää korkealaatuisia ja helposti vertailtavia talousraportteja ulkoisille käyttäjille. IASB:n mukaan pienet ja keskisuuret yritykset hyötyvät mahdollisuudesta saada kansainvälisiltä lainantajilta kilpailukykyistä lainaa. Tämä on mahdollista, jos pk-yritysten talousraportointi on vertailukelpoista muiden maiden yritysten kanssa. (Perera & Chand 2015, 165–166) Suomessa PK-IFRS-standardeja ei ole otettu käyttöön, vaan pk-yritykset voivat halutessaan tehdä tilinpäätöksen laajojen IFRS-standardien mukaan (IFRS Foundation 2016).

Pk-yrityksille ei ole maailmanlaajuisesti yhtä hyväksyttyä määritelmää tai raja-arvoja. Tämä johtuu siitä, että eri maissa pk-yritysten raja-arvot tai määritelmät vaihtelevat, maiden välillä on kulttuurillisia eroja ja maiden taloudellinen kehitystaso vaihtelee. PK-IFRS-säädöksissä pk-yritykset ovat määritelty yrityksiksi, joilla ei ole julkista tiedonantovelvoitetta, mutta silti laativat talousraportteja ulkoisille käyttäjille, kuten luottoluokitusyhtiöille ja luotonantajille. Yrityksellä on julkinen tiedonantovelvoite, jos sen oman pääoman ehtoisista instrumenteista käydään

kauppaa kotimaisessa tai ulkomaisessa pörssissä. Julkinen tiedonantovelvoite on myös yrityksillä, joiden pääasiallinen liiketoiminta perustuu suuren joukon varallisuuden hallintaan. Näitä ovat esimerkiksi pankit, sijoituspankit ja vakuutusyhtiöt. (Perera & Chand 2015, 167, 169) Vertailtaessa Euroopan tilinpäätösdirektiivin ja PK-IFRS-standardien määritelmiä pk-yrityksistä, huomataan niiden olevan täysin erilaiset. Myös monien Euroopan unionin ulkopuolisten maiden määritelmät pk-yrityksistä eroavat IFRS-standardien määritelmästä (Perera & Chand 2015, 169).

Vuonna 2017 pk-yritysten IFRS-standardit ovat käytössä 84 maassa (IFRS Foundation 2017b). Etelä-Afrikka otti PK-IFRS-standardit aikaisessa vaiheessa käyttöön ilman muutoksia. Etelä-Afrikassa kehitettiin omaa lainsäädäntöuudistusta mikroyrityksille, mutta luopuivat hankkeesta, kun PK-IFRS-standardien lopullinen versio julkaistiin. (Perera & Chand 2015, 171) Kauffmannin mukaan Afrikassa pk-yritysten on ollut hankala saada rahoitusta, mikä selittää, miksi Etelä-Afrikassa otettiin PK-IFRS käyttöön niin varhaisessa vaiheessa (Kauffmann 2005).

Hong Kong ja Brasilia ottivat PK-IFRS-standardit käyttöön muunneltuina. Hong Kongin PK-IFRS-sovituksessa ei viitata pk-yrityksiin vaan yksityisiin yrityksiin. Tätä Hong Kongin lainsäätäjät perustelivat sillä, että pk-yrityksillä viitataan usein pienempiin yrityksiin kuin mitä PK-IFRS koskettaa. Brasilian PK-IFRS-sovitukseen on lisätty raja-arvot yrityksille, jotka voivat käyttää standardeja. Muutos selventää pk-yritysten määritelmää. Argentiina, Bahama ja Kambodža ovat ottaneet PK-IFRS-standardit käyttöön ilman muutoksia, mutta niiden käyttö on vapaaehtoista. Lisäksi pk-yritykset voivat halutessaan käyttää myös laajoja IFRS-standardeja tai maiden omia kirjanpitolakeja. Huomattavaa kuitenkin on, ettei merkittävässä talousmaissa kuten Australiassa, Iso-Britanniassa, Kanadassa, Ranskassa tai Saksassa olla otettu käyttöön PK-IFRS-standardeja. (Perera & Chand 2015, 171)

Monissa maissa PK-IFRS-standardit ovat osaltaan ristiriitaisia maiden kansallisen lainsäädännön kanssa. Standardien käyttöönotto aiheuttaisi epä johdonmukaisuuk-

sia raportoinnissa kansallisen lainsäädännön erilaisuuden vuoksi. Itävallassa, Libanonissa, Slovakiassa ja Venäjällä ajatellaan pk-yritysten tekevän talousraportointia ainoastaan verotuksellisista syistä. Tämän vuoksi PK-IFRS-standardien ajatellaan tuovan liian suuren taakan näiden maiden pk-yrityksille. Ranskassa ei olla otettu käyttöön PK-IFRS-standardeja, koska ne ovat ristiriidassa maan vero- ja kirjanpitolainsäädännön kanssa. Lisäksi kahden eri talousraportoinnin tekeminen olisi liian kallista ja työlästä. IFRS-standardien monimutkaisuus on ollut yksi ongelmakohdista niiden julkaisusta lähtien. (Perera & Chand 2015, 173) Australiassa ei olla otettu PK-IFRS-standardeja käyttöön, koska niiden käyttöönoton arvellaan tulevan liian kalliiksi pk-yrityksille ja tuovan monia hankaluuksia liiketoiminnan prosesseihin (AASB 2010, 36–37).

Euroopan komissio pitää PK-IFRS-standardien käyttöönottoa sallittuna, mutta ei pakollisena. Euroopan komission mielipide kuitenkin on, ettei pk-yritysten hallinnollista taakkaa voida vähentää näiden standardien avulla. (Euroopan komissio 2011b, 7)

Arvioitaessa PK-IFRS-standardien toimivuutta, tulee ottaa huomioon vertailun lähtökohta. Mikäli PK-IFRS-standardeja verrataan laajoihin IFRS-standardeihin, huomataan suuria helpotuksia. Kuitenkin vertailtaessa yksinkertaistettuja standardeja aikaisempiin EU:n tilinpäätösdirektiiveihin tai uudistettuun tilinpäätösdirektiiviin, vaikuttavat PK-IFRS-standardit liian monimutkaisilta ja tarpeettomilta suurimmalle osalle pk-yrityksistä. Quaglin ja Paolonin tutkimuksessa selvisi, että suurimpia ongelmia PK-IFRS-standardeissa on sekä niiden samankaltaisuus laajoihin IFRS-standardeihin verrattuina että ristiriitaisuus EU:n tavoitteisiin säätelyn vähentämiseksi. (Quagli & Paoloni 2012, 148, 151)

3 KIRJANPITOLAIN UUDISTUKSEN LÄHTÖKOHDAT

Tässä luvussa käsitellään lakiuudistuksen tekoprosessia ja kirjanpitolainsäädännön muutokset -työryhmän perustamista. Luvussa tarkastellaan myös lausuntopyyntöjen vastauksia, joihin on koottu vastaajien mielipiteitä tärkeimmistä uudistuskohdista. Lausuntopyyntöjen avulla perehdytään kirjanpitolainsäädännön muutokset -työryhmän mietinnön keskeisimpään sisältöön. Lopuksi tarkastellaan tilinpäätös-direktiivin implementoimista muissa EU-maissa.

3.1 Työryhmän perustaminen

Kirjanpitolakia ja siihen liittyviä muita lainsäädäntöjä ei ole kirjanpitolain asettamisen jälkeen käsitelty kokonaisuutena. Kansallinen liikkumavara ennen uutta direktiiviä on jäsenmailla ollut rajallinen, esimerkiksi pienten yritysten helpotuksien suhteen. Tietoteknisen kehityksen vuoksi säännökset kirjanpitoaineiston hoitamisesta ja säilyttämisestä sekä kirjanpitomerkitöjen tekemisestä ovat käytännössä vanhentuneet. (Suomen valtioneuvosto 2015, 5–6)

Työ- ja elinkeinoministeriö perusti elokuussa 2013 kirjanpitolainsäädännön muutokset -työryhmän, jonka tehtävänä oli selvittää kirjanpitolain ja siihen liittyvän muun sektorilainsäädännön muutostarpeet. Muutostarpeiden kartoittamisen pohjana työryhmä käytti EU:n uutta tilinpäätös-direktiiviä. Työryhmän pääasiallisena tehtävänä oli ehdottaa, miten tilinpäätös-direktiivi pannaan täytäntöön Suomen lainsäädännössä. Lain uudistamiseen sisältyy seuraavia osa-alueita:

- kirjanpitolainsäädännön rakenne
- direktiivin pakottavien muutosten täytäntöönpano
- pienten yritysten, ja niiden osajoukkona olevien mikroyritysten, säännöstö
- direktiivin vaikutukset yleisiin tilinpäätösperiaatteisiin
- liitetietojen sisältö
- maakohtainen raportointi
- ei-taloudellisten tietojen raportointi. (Ihalainen & Timonen 2013, 1–2)

Työryhmän tuli aluksi pohtia, miten direktiivin pakottavat muutokset saadaan täytäntöön Suomen lainsäädäntöön, jotta säännökset täyttävät Suomen velvollisuudet. Tämän jälkeen työryhmän pohti, miten kirjanpitovelvollisten hallinnollista taakkaa voidaan vähentää säännöksiä yksinkertaistamalla. Työryhmän toimikausi ajoittui ajanjaksolle 1.9.2013–30.11.2014. (Ihalainen & Timonen 2013, 2)

Työryhmä antoi mietintönsä työ- ja elinkeinoministeriölle lokakuussa 2014. Mietinnössä ehdotettiin, että pienyritysten tilinpäätöksen laadintaa helpotetaan ottamalla käyttöön direktiivin mahdollistamat poikkeukset mahdollisimman laajasti. Tämän vuoksi työryhmä ehdotti, että pienyrityksen määrittäviä raja-arvoja nostettaisiin direktiivin enimmäismäärien mukaisiksi. (Kirjanpitolainsäädännön muutokset -työryhmä 2014, 8)

Tilinpäätösdirektiivissä ei ole säännöksiä kirjanpidon teknisestä toteuttamisesta, joten nämä muutosehdotukset ovat täysin jäsenmaiden päätettävissä. Tietoteknisen välineistön kehityksen vuoksi kirjanpitolakia ehdotetaan muutettavaksi tilikauden aikaista kirjanpitoa koskevissa säännöksissä. Kirjanpidon menetelmiä, aineistoa ja säilytystä koskevat vaatimukset päivitetään lakiin tavalla, jolla ne pätevät kirjanpitojärjestelmän teknologiasta riippumatta. Tällä varmistetaan, ettei tulevalle kehitykselle synny tarpeetonta estettä. (Kirjanpitolainsäädännön muutokset -työryhmä 2014, 10–11)

3.2 Lausuntopyynnön vastaukset

Kirjanpitolain muutokset -työryhmä luovutti mietintönsä ministeriölle 14.10.2014. Mietintö lähti lausuntokierrokselle 27.10.2014 ja vastausaikaa sidosryhmillä oli tammikuun 2015 loppuun asti. Mietintö lähetettiin yhteensä 48 eri sidosryhmälle. (Timonen & Björklund 2014, 1–2) Sidoryhmien vastauksista tullaan tarkastelemaan viittä lausuntoa.

Tarkasteltaviksi vastauksiksi valikoitui Verohallinnon, Taloushallintoliiton, Tilintarkastuslautakunnan, Suomen Yrittäjien ja Finanssialan Keskusliiton lausunnot. Nämä sidoryhmät edustavat liiketalouden eri osa-alueita, minkä avulla saadaan

eri näkökulmia mietinnön sisällöstä. Lausuntojen avulla tarkastellaan mietinnön keskeisintä sisältöä.

3.2.1 Verohallinnon lausunto

Verohallinnon mukaan 77–85 % suomalaisista yrityksistä kuuluu direktiivin tarkoittamiin mikroyrityksiin. Mikroyrityksille huojennukset eivät toisi merkittäviä kustannussäästöjä, koska juokseva kirjanpito on yrityksissä edelleen tehtävä. Huojennukset sen sijaan heikentäisivät harmaan talouden torjuntaa. Verohallinto huomauttaa, etteivät mikroyritysten helpotukset ole direktiivin pakottavia säädöksiä, eikä ole syytä luoda mikroyrityksille erillistä säätelyä. (Ruhonen & Aaltonen 2015, 1)

Verohallinnon mukaan tase-erittelyn puuttuminen vaikeuttaa velkojen perintää ja velallisen rikosten selvittämistä, koska varallisuustiedot auttavat näiden selvittämisessä. Velallisten rikosten ja konkurssien määrät ovat kasvaneet vuodesta 2008 alkaen. Verohallinto esittää, että huolimatta yrityksen koosta, tase-erittelyt tulisi antaa aina. Verohallinto huomauttaa, että tilinpäätöksestä luopuminen heikentää harmaan talouden torjuntaa, ja että Verohallinto pyytää verotusta varten tarvitsemansa tiedot joka tapauksessa. Mikäli mikroyritys ei laadi tilinpäätöstä, joutuu se kuitenkin antamaan tarvittavat tiedot muunlaisella dokumentilla. (Ruhonen & Aaltonen 2015, 1–2)

Liikkeenharjoittajan toiminta voi olla volyymiltään yhtä suurta kuin keskisuurilla osakeyhtiöillä. Työryhmän esityksen mukaan samanlainen toiminta asetettaisiin erilaiseen asemaan riippuen toimintamuodosta. Verohallinto ehdottaakin, että kirjanpitovelvollisia kohdeltaisiin samanlaisesta toiminnasta samalla tavalla ja liikkeen- ja ammatinharjoittajien poikkeussäätelyn soveltamismahdollisuutta rajattaisiin toiminnan kokoluokan mukaan. (Ruhonen & Aaltonen 2015, 3)

Verohallinnon lausunnossa todetaan, ettei työryhmän ehdotuksessa tullut esiin aineiston tuottamista ja säilytystä koskevia uusia, toimintaa selkeyttäviä ja tehostavia menettelyjä. Säännelemättömänä nykyiset muotovaatimukset aiheuttavat tiedon säilytyksen ja käytön osalta ylimääräistä työtä ja kustannuksia. Verohallinto

esittää, että otettaisiin käyttöön vakio tiedostomuoto, jota kaikkien, joita kirjanpitolain säilytysvelvollisuus koskee, tulisi käyttää. Tämä vähentää muun muassa viranomaisten työtä, kun aineisto on vakiomuodossa, eikä sitä tarvitse enää manuaalisesti muokata. Verohallinto pitää tärkeänä, että säilytetään nykyisen kirjanpitolain vaatimukset aineiston säilyttämisestä kahdella eri tietovälineellä. Näin pystytään turvaamaan kirjanpidon pysyvää säilytystä varten normaali jatkuvuus ja tietoturvallisuus. Verohallinto näkee riskialttiina tilannetta, jossa aineistoa säilytetään yhdessä paikassa esimerkiksi pilvipalvelussa ja ainoastaan sopimussakon uhalla turvataan aineiston saatavuus. Riskitekijänä on myös ulkoisen palveluntarjoajan, joka toimii Suomen rajojen ulkopuolella, yhteystyöhalukkuus aineiston luovuttamisessa viranomaistarpeisiin sekä tämän palveluntarjoajan toiminnan jatkuvuus. (Ruhonen & Aaltonen 2015, 6–7)

Verohallinnon mukaan lakiin pitäisi kirjata velvoite taloushallinnon järjestelmien käyttämiseen, jotta mahdollisimman laaja asiakasjoukko saataisiin automaattisen käsittelyn piiriin. Verohallinnon mukaan työryhmän esitys selkeyttää kirjanpitolakeja ja sisältää muutoksia terminologiaan. Terminologian muutoksista aiheutuu muutostarpeita Verohallinnon lomakkeisiin, ohjeisiin, työmenettelyihin, valikointisääntöihin sekä tietojärjestelmiin. Verohallinto ehdottaa, että vuonna 2016 toteutettaisiin vain pakolliset muutokset, jotta kaikkien muutosten määrittelyyn, toteutukseen ja testaukseen jäisi riittävästi aikaa. (Ruhonen & Aaltonen 2015, 9)

3.2.2 Taloushallintoliiton lausunto

Taloushallintoliitto huomauttaa, että säädettäväksi tarkoitetut kirjanpitolaki ja -asetus eivät sisällä säännöksiä eikä tilinpäätösmallia liikkeen- ja ammatinharjoittajille, jotka haluavat vapaaehtoisesti tehdä tilinpäätöksen. Vaikka kirjanpitolaki ei vaatisi tilinpäätöksen tekemistä, muussa lainsäädännössä ja useissa viranomaismääräyksissä vaaditaan yrittäjältä tilinpäätöksen laatimista. Lisäksi joka vuosi yritykseltä vaaditaan verotusta varten lähes kirjanpidollista tuloslaskelmaa ja tasetta vastaavaa raporttia. Ilman tilinpäätöstä yksityisten liikkeenharjoittajien tulisi koota ja laatia taloudellisia raportteja eri sidosryhmille ilman yhteistä mallia. Mikäli viranomaiset vaatisivat erilaisia tilinpäätösraportteja, tämä käytännössä lisäisi hal-

linnollista taakkaa ja aiheuttaisi lisää kustannuksia. Tilinpäätösvelvollisuuden säilyttämistä voidaan perustella myös sillä, että nykyaikaisissa digitaalisissa taloushallinnon järjestelmissä tilinpäätöksen tekeminen ei ole enää liikkeenharjoittajilekaan hallinnollisen taakan kysymys. Myös kaksinkertainen kirjanpito syntyy näiden menetelmien avulla automaattisesti. (Ojala 2015, 1–3)

Taloushallintoliitto ehdottaa, että nykyiset ammatinharjoittajaa koskevat säädökset pysyisivät ennallaan ja että yksityinen liikkeenharjoittaja laatisi tulevaisuudessakin tilinpäätöksen yrityksen kokoluokan mukaan määräytyvien säädösten mukaisesti. Jos lakia ei säädetä edellä esitetyllä tavalla, lakiin ja asetukseen pitäisi lisätä säädökset ja malli tilinpäätöksestä, mikäli yksityinen liikkeen- ja ammattiharjoittaja laatii tilinpäätöksen vapaaehtoisesti. Tilanne, jossa kaikilla muilla yrityksillä on säännöt ja ohjeet tilinpäätöstä varten, mutta liikkeen- ja ammatinharjoittajilla ei ole aiheesta mitään sääntöjä ja mallia, ei ole tyydyttävä. (Ojala 2015, 3)

Työryhmän ehdottamat maksuperusteisen tilinpäätöksen säännöt liikkeen- ja ammatinharjoittajien osalta ovat toteutettavissa arvonlisäverotuslakiin laskutusdirektiivin perusteella. Tuloverotuksen osalta maksuperusteinen kirjanpito ei kuitenkaan ole riittävä verovelvollisuuden täyttämiseksi, joten kirjaukset on oikaistava suoriteperusteisiksi. (Ojala 2015, 4–5)

Mietinnössä ehdotetaan sallittavan aineiston säilyttäminen palvelimella sähköisessä muodossa joko Suomessa tai ulkomailla. Taloushallintoliitto huomauttaa, että konkurssitilanteessa aineiston luovuttaminen ja tarkasteleminen saattavat muodostua ongelmaksi, kun Suomen lainsäädäntö ei velvoita säilytyspalvelun tarjoajaa. Taloushallintoliitto kannattaa työryhmän ehdotuksia ”kansallisesta kirjanpitoarkistosta” ja esittää, että on ryhdyttävä sen edellyttämiin lainsäädäntö- ja muihin toimiin tavoitteen toteutumiseksi. TALTIO-tapahtumatiedosto voisi edustaa vakiointua tiedostomuotoa, jota kirjanpitoaineiston säilyttäminen ja tarkasteltavuus edellyttävät. TALTIO-tiedostomuoto helpottaisi sähköistä talousraportointia, parantaisi järjestelmien yhteensopivuutta ja mahdollistaisi automatisoidun tilin- ja verontarkastuksen. (Ojala 2015, 7–8)

Raportointikoodisto on tilikartanomainen listaus, jonka avulla yritys voi kerätä tietoja eri viranomaisraportteihin sähköisesti. Raportointikoodisto vähentäisi ohjelmistotoimittajien vuosittaista päivitystyötä, koska ohjelmistotoimittajien ei tarvitse yhdistellä tilikartan tietoja verolomakkeiden tietoihin. Raportointikoodisto sisältäisi yhdistämiset, koska viranomaiset tekisivät ne itse. Muiden maiden käyttöönottoprosessin perusteella voidaan sanoa, että sähköinen raportointi pitää velvoittaa säädöksellä tai tehdä muulla tavoin muita raportointimenetelmiä houkuttelevammaksi, jotta yritykset alkavat sitä hyödyntää. Työryhmä ehdottaa, että Patentti- ja rekisterihallitus, Tilastokeskus ja Verohallinto perustaisivat yhteisen tilinpäätösrekisterin, jolloin kirjanpitovelvollisen tulisi toimittaa asiakirjat vain yhteen paikkaan ja vain yhden kerran. Taloushallintoliitto kannattaa tilinpäätösrekisterin perustamista ja kehottaa mahdollisten lainsäädännön muutosten selvittämistä ja muita toimia rekisterin perustamiseksi. (Ojala 2015, 8–10)

3.2.3 Tilintarkastuslautakunnan lausunto

Tilintarkastuslautakunta (TILA) kannattaa kokonaan uuden kirjanpitolain säätämistä sen sijaan, että voimassa olevaan lakiin tehdään muutoksia. TILA pitää perusteltuna olennaisuusperiaatteen kirjaamista lakiin. Lautakunta kuitenkin ehdottaa tämän kirjaamista lukuun, jossa käsitellään yleisiä tilinpäätösperiaatteita, koska olennaisuus on myös tilinpäätösperiaate. EU:n tilinpäätösdirektiivissä olennaisuusperiaate on sisällytetty tilinpäätösperiaatteiden joukkoon. Lisäksi olennaisuuden määritelmä pitäisi määritellä lain ensimmäisessä luvussa muiden määritelmien joukossa. (Heikinheimo & Horsmanheimo 2015, 1)

TILA:n mielestä pienyritysten raja-arvojen nostamiselle on mietinnössä esitetty perustellut syyt. Huomiota tulee kuitenkin kiinnittää siihen, että sääntelyn yhtenäisyyden vuoksi tulisi tilintarkastus- ja kirjanpitoilaisissa käyttää samoja yrityksen kokoluokkien raja-arvoja. Kirjanpitovelvollisen näkökulmasta erilaisten raja-arvojen noudattaminen ja seuraaminen on hankalaa. Mietinnön mukaan yrityksen kokoluokka voi vaihdella jokaisessa tilinpäätöksessä, riippuen tilinpäätöspäivän tilanteesta, mikä vaikeuttaa tilinpäätösten vertailukelpoisuutta. TILA ehdottaa, että raja-arvoihin sidottu kokoluokka muuttuisi vasta kahden peräkkäisen tilikau-

den toteutuneiden raja-arvojen perusteella. Lisäksi TILA ehdottaa joidenkin erityistapausten tarkempaa määrittämistä. Esimerkiksi mitä tarkoittaa liikevaihto niiden oikeushenkilöiden osalta, jotka harjoittavat aatteellista toimintaa tai kiinteistön hallintaa, koska näillä ei ole liikevaihtoa. Liikevaihdon määräytymistä tulisi täsmentää myös joidenkin erityistoimialojen osalta, kuten pankki- ja rahoitustoimialan yritysten kohdalla. (Heikinheimo & Horsmanheimo 2015, 1)

TILA:n mielestä ehdotetun maksuperusteisen tilinpäätöksen hahmottaminen on vaikeaa sekä teoriassa että käytännössä. Ehdotusta tulee kehittää konkreettisemmaksi ja yksityiskohtaisemmaksi, jotta voidaan arvioida, onko se toteuttamiskelpoinen. Tarkemmin tulisi selvittää muun muassa, miten maksuperusteisuus toteutuisi taseessa ja miten voidaan esittää maksuperusteisesti säätiöiden ja yhdistysten oma pääoma rahastoineen. (Heikinheimo & Horsmanheimo 2015, 2)

TILA huomauttaa, että tilinpäätöksen tai jonkin sen osan tekemättä jättäminen ei välttämättä tuota tavoiteltuja helpotuksia liikkeenharjoittajille, koska vastaavan talousinformaation joutuu kuitenkin tekemään ulkopuolisille sidosryhmille. Tilinpäätöksen vapaaehtoisuus voi johtaa tulevaisuudessa siihen, että eri sidosryhmät määrittävät itsenäisesti minkälaista raportointia ne vaativat. Taloudellisen raportoinnin digitalisoitumisen ansiosta tilinpäätöksen laatiminen ei enää nykypäivänä aiheuta merkittävää hallinnollista taakkaa pienyrityksille. Digitalisoitumisen ansiosta kahdenkertainen kirjanpito syntyy automaattisesti nykyaikaisissa taloushallinnon järjestelmissä. Kahdenkertainen kirjanpito voi tehostaa taloushallinnon hoitoa ja tästä voi olla suurempi hyöty, kun sen tuomat lisäkustannukset. TILA esittää, että tilinpäätösvelvoitteen sisältö määräytyisi yrityskoon perusteella. Eli yksityinen liikkeenharjoittaja laatisi tilinpäätöksen, joko mikro-, pien-, tai tätä suurempien kokoluokkien tilinpäätössääntöjen mukaisesti. (Heikinheimo & Horsmanheimo 2015, 2)

TILA kannattaa vaihtoehtoisten teknillisten ratkaisujen käyttöönottoa kirjanpidon pitämisessä sekä kirjanpitoaineiston sijaintipaikkaa koskevan säätelyn luopumisesta. Yritystoimintaan liittyvät vaatimukset tarkoituksenmukaisuudesta ja tehokkuudesta koskevat muutenkin kirjanpitoa. TILA kannattaa Patentti- ja rekisterihal-

lituksen, Tilastokeskuksen ja Verohallinnon yhteisen tilinpäätösrekisterin perustamista. Rekisterin tietojen tulee kuitenkin olla oikeaa, täydellistä ja ajantasaista. Tilinpäätösrekisterin käytöstä olisi hyötyä sekä tilintarkastajalle että kirjanpitovelvolliselle. (Heikinheimo & Horsmanheimo 2015, 2–3)

Tilintarkastuslautakunta toteaa, että tilinpäätösdirektiivin tuomat muutokset voivat tuoda merkittäviä säästöjä. Taloudellisia vaikutuksia ei ole mahdollista ennustaa tarkasti vaikutusten monipuolisuuden vuoksi. Säästöjä ja tehokkuutta kirjanpitovelvollisille ja kansantaloudelle tuovat kirjanpidon menetelmien kehittyminen sekä teknologian lisääntyvä käyttö. Tehokkuutta ja säästöä syntyy myös siitä, jos viranomaisten yhteinen tilinpäätösrekisteri toteutuisi. (Heikinheimo & Horsmanheimo 2015, 4)

3.2.4 Suomen Yrittäjien lausunto

Suomen Yrittäjät kannattavat mietinnön linjausta pienet ensin -periaatteen esiin nostamista ja tilinpäätösdirektiivin mahdollistamien joustojen ja poikkeusten laajaa käyttöönottoa. Yhdistys pitää kannatettavana myös, ettei lain tasolla ole rajattu tietoteknisten ratkaisujen käyttöä vaan ollaan lisätty joustavuutta kirjanpitolainsäädäntöön. Mietinnössä pohditaan myös tietojen siirrettävyyden helpottamista tilinpäätösrekisterin perustamisella. Suomen Yrittäjät pitävät tätä ehdotusta perusteltuna. (Järventaus & Grekin 2015, 1–2)

Suomen Yrittäjät esittävät poikkeavan mietinnön esityksestä pääomalainan kirjanpitokäsittelyn osalta ja ehdottavat, että pääomalainan merkittäisiin vieraan pääoman sijaan omaan pääomaan. Tällä hetkellä ulkomaiset luokituslaitokset laskevat pääomalainan puhtaasti vieraaseen pääomaan, koska ne eivät tunnista pääomalainan erityspiirteitä. Tästä johtuen ulkomaankauppaa harjoittava ei-IFRS -tilinpäätöstä laativa pk-yritys, jolla on pääomalainaa, saa todellista taloudellista tilannetta heikomman luottoluokituksen. Omaksi pääomaksi lukeminen parantaisi yrityksen asemaa pääomamarkkinoilla ja siten osaltaan talouskasvua. Lisäksi tämä yhdenmukaistaisi kirjanpito- ja osakeyhtiölakia. (Järventaus & Grekin 2015, 2–3)

Suomen Yrittäjät kannattavat tilinpäätöksen laatimisvelvollisuuden poistamista, vaikka on mahdollista, että muutoksen jälkeen eri sidosryhmät vaativat tilinpäätöstä omiin tarpeisiinsa. Kirjanpitolaissa ei kuitenkaan ole aiheellista säilyttää velvollisuutta tilinpäätöksen tekemiseen vaan Suomen Yrittäjät kannattavat joustavuutta lainsäädäntöön. Tilinpäätösraportointimalli tulee kuitenkin olla myös toimimisyrittäjille, jotka laativat tilinpäätöksen vapaaehtoisesti. (Järventaus & Grekin 2015, 4)

Suomen Yrittäjät kannattavat maksuperusteisen tilinpäätöksen laatimismahdollisuutta. Tämä täydentäisi Suomen Yrittäjien ajamaa maksuperusteista arvonlisäveron kohdistamismahdollisuutta pienyrityksille, jota koskeva selvitys on valmistunut Valtionvarainministeriössä. Suomen Yrittäjien mielestä pienyritysten maksuvalmius ja hallinnollinen taakka parantuisivat, jos arvonlisävero- ja kirjanpitolakia muutettaisiin yhdessä. (Järventaus & Grekin 2015, 4)

3.2.5 Finanssialan Keskusliiton lausunto

Finanssialan Keskusliitto suhtautuu positiivisesti pienyritysten tilinpäätöskäytäntöjen muutoksiin. Pienet ensin -periaate on hyvä lähtökohta ja pienyritysten raja-arvojen nostaminen direktiivin sallimalle maksimitasolle on perusteltua. Finanssialan Keskusliitto kiinnittää huomiota siihen, että mikroyritysten tase on mahdollista esittää erittäin suppein tiedoin. Ilman lisätietoja mikroyritysten tase ei anna oikeaa ja riittävää kuvaa mikroyrityksen taloudellisesta asemasta. Mikroyritysten taseen esitystavan mukaan ei ole mahdollista saada rahoitusosalalle olennaisia tietoja, kuten maksuvalmiutta, likvidejä varoja, korollisia velkoja eikä saamisia ja velkaeriä. Näiden tietojen puuttuminen vaikeuttaa luottoriskin arviointia sekä saattaa kokonaan estää vertailukelpoisen asiakasluokituksen määrittämisen, mikä on rahoitusosalalle tärkeää. Suppea tasekaava voi johtaa lisätietopyyntöihin, mikä taas aiheuttaa lisäkustannuksia sekä rahalaitoksille että mikroyritykselle. (Kivisaari 2015, 5–6)

3.3 Lakimuutokset muissa jäsenvaltioissa

Kansainvälisen kirjanpitolainsäädännön yhdenmukaistaminen on nykyaikainen ilmiö. Kirjanpidon yhdenmukaistaminen on prosessi, jossa kirjanpidon normeja kehitetään ja muokataan lähemmäs toisiaan, jotta normit olisivat keskenään vertailukelpoisempia. Eurooppalaisten tilinpäätösdirektiivien päätarkoituksena on harmonisoida kirjanpitojärjestelmät Euroopassa ja luoda yhteiset kotimarkkinat Euroopan unionin jäsenille. (Bebeșelea 2014, 4689, 4691–4692) Kirjanpitokäytäntöjen monimuotoisuuden vaikuttaa eroavaisuudet lain säätämisessä, veropolitiikassa, inflaatiossa ja kirjanpidon kehityksessä (Mamić-Sačer 2015, 395).

Kirjallisuuden avulla voidaan tunnistaa useita lähestymistapoja, joiden avulla vähennetään kansainvälisten kirjanpitokäytäntöjen monimuotoisuutta. Monimuotoisuutta voidaan vähentää, jos jollain valtiolla tai organisaatiolla on toimivaltaa vaikuttaa toisen valtion lainsäädäntöön. Tällaista valtaa on esimerkiksi Euroopan parlamentilla ja Euroopan unionin neuvostolla. Toisin sanoen Euroopan parlamentti ja Euroopan unionin neuvosto voivat muuttaa Euroopan unionin jäsenvaltioiden lainsäädäntöä, jolloin eri jäsenvaltioiden kirjanpitokäytäntöjen monimuotoisuus vähenee. On myös tilanteita, joissa valtion kansallinen laki sisältää huomattavia samankaltaisuuksia uusien säädettävien kirjanpito normien kanssa. Vaikka uusien normien minimivaatimukseen ei täysin suostuttaisi, kirjanpitokäytäntöjen monimuotoisuus silti vähenee. Kolmas vaihtoehto on, että eri valtioiden lainsäätäjät muuttavat kirjanpitolainsäädäntöään yhteistyössä kohti kansainvälisempää suuntaa. (Mamić-Sačer 2015, 395–396)

On tutkittu, mikä taho kussakin jäsenvaltioissa on vastannut Euroopan unionin direktiivin 2013/34/EU säätämisestä kansalliseksi laiksi. Jäsenvaltiot, joissa lain säätäminen on ollut kokonaan valtion vastuulla, ovat Espanja, Kreikka, Kroatia, Liettua, Luxemburg, Portugali, Puola, Romania, Slovakia Tšekki ja Viro. Jäsenvaltioista Bulgarialla, Hollannilla, Irlannilla, Iso-Britannialla, Italialla, Itävallalla, Kyproksella, Saksalla, Tanskalla ja Unkarilla lain säätäminen on ollut kokonaan valtiosta irrallisten ammattilaisorganisaatioiden vastuulla. Näistä kahdesta poikkeavia lähestymistapoja käytettiin seitsemässä maassa: Belgiassa, Latviassa, Mal-

talla, Sloveniassa, Suomessa, Ranskassa ja Ruotsissa. Esimerkiksi Latviassa ja Maltalla ammattilaisorganisaatiot tarjosivat suosituksia, joiden perusteella hallitus laati lainsäädännön. Sloveniassa Tilintarkastajien instituutti laati säädökset, jotka tuli hyväksyttäväksi valtiovarainministerillä sekä talouskehitys- ja teknologiaministerillä. Suomessa ja Ranskassa taas eri sidosryhmien edustajat laativat säädökset, mutta hallitus oli vahvasti mukana prosessissa. Ruotsissa taas säädösten kehittämisvaihe oli kokonaan ulkoistettu yksityiselle sektorille. (Mamić-Sačar 2015, 405–406)

Kirjanpitolain muutos astui voimaan 1.1.2016 Tšekissä, Slovakiassa ja Saksassa. Slovakiassa on käytössä samat yritysten kokoluokat kuin Suomessa eli myöskään Slovakiassa ei virallisesti ole käytössä kokoluokkaa keskikokoisyritys. Saksassa ja Tšekissä taas kokoluokka keskikokoisyritys on virallisesti käytössä. Suurin muutos Tšekin kirjanpitolakiin on yritysten jaottelu kolmen kriteerin mukaan: taseen loppusumma, liikevaihto ja henkilöstön keskimääräinen lukumäärä tilivuoden aikana. Kyseistä jaottelua ei Tšekissä olla aikaisemmin käytetty. Yritysten kokoluokkien raja-arvot ovat direktiivin alhaisimmat sallimat arvot, eikä Tšekissä ole otettu käyttöön jäsenvaltioiden optiota nostaa taseen loppusumman ja liikevaihdon raja-arvoja enintään puolitoistakertaisiksi. Saksassa ja Suomessa kyseistä optiota ollaan hyödynnetty. (Bušovová, Dřínovská, Gláserová & Otavová 2016, 82–83)

Direktiivin voimaantulon jälkeen myös Slovakiassa on otettu käyttöön yritysten jaottelu koon mukaan. Ennen uudistusta käytössä olivat ainoastaan mikroyrityksille annetut raja-arvot (Slovakian kansallinen neuvosto 2014). Slovakiassa mikro- ja pienyritysten raja-arvot vastaavat direktiiviä, mutta suuryrityksen raja-arvot ovat huomattavasti direktiivin sallimia raja-arvoja alhaisemmat. Slovakian kirjanpitolain eroavaisuuksia direktiivistä on havainnollistettu taulukossa 2. Sekä direktiivissä että Slovakian kirjanpitolaisissa sanotaan, että suuryrityksen kohdalla vähintään kahden arvon tulee ylittyä. Slovakian kirjanpitolaisissa suomalaiset keskisuuret yritykset luokiteltaisiin suuryrityksiksi. (Slovakian kansallinen neuvosto 2016)

Taulukko 2. Slovakian kirjanpitolain eroavaisuus direktiivistä.

	TASEEN LOPPU-SUMMA (MEUR)	LIKEVAIHTO (MEUR)	TYÖNTEKIJÖIDEN LUKUMÄÄRÄ TILIVUODELLA KESKIMÄÄRIN
Direktiivin vähimmäisarvot suuryritykselle	20	40	250
Slovakian kirjanpitolain raja-arvot suuryritykselle	4	8	50

Tšekissä uudistettu kirjanpitolaki kiristää vaatimusta laatia konsernitilinpäätös. Jatkossa myös pienet konsernit, johon kuuluu yleisen edun kannalta merkittävä yhteisö, ovat velvollisia laatimaan konsernitilinpäätöksen. Tämän perusteella voidaan olettaa, että yhä useampi konserni tulee Tšekissä laatimaan konsernitilinpäätöksen tulevaisuudessa. (Bušovová ym. 2016, 83)

Tšekin kirjanpitolaisissa hyödynnettiin lähes kaikkia direktiivin sallimia helpotuksia ja poikkeuksia, jotta hallinnollista taakkaa pystyttäisiin vähentämään mahdollisimman paljon mikro- ja pienyrityksiltä. Pienyritysten kokoluokan kriteerien noustessa huomattavasti on herännyt kysymyksiä siitä, sopivatko näin suuret kokoluokat jokaiselle jäsenvaltiolle. Esimerkiksi Tšekin tapauksessa yli 90% maan yrityksistä ovat pien- tai mikroyrityksiä. Bušovová, Dřínovská, Gläserová ja Otavová kommentoivat, että ainoastaan ajan kuluessa selviää, pyritäänkö hallinnollista taakkaa vähentämään kirjanpidon oikean ja riittävän kuvan kustannuksella. (Bušovová ym. 2016, 84)

Kroatian uudistetussa kirjanpitolaisissa, joka astui voimaan vuoden 2016 alussa, ei sisällä huomattavia helpotuksia talousraportoinnin tai muiden tiedonantovelvollisuuksien suhteen. Mikro- ja pienyritykset sekä keskisuuret yritykset ovat Kroatiassa jatkossakin velvollisia tekemään tilinpäätöksen. Pk-yritykset joutuvat toimittamaan taseen, tuloslaskelman ja liitetiedot. Tuloslaskelman ne voivat esittää kuitenkin lyhennettynä. Mikro- ja pienyritysten ei tarvitse laatia toimintakertomusta,

mutta liitetiedoissa tulee esittää tiedot oman pääoman ehtoisten instrumenttien takaisinostosta. Keskisuurten yritysten tulee laatia Kroatiassa lyhennetty toimintakertomus, jossa ei tarvitse ilmoittaa ei-taloudellisia tietoja. Kroatiassa pk-yritysten täytyy noudattaa Kroatian tilinpäätösstandardeja. Standardit eivät sisällä helpotuksia mikroyrityksille, mutta ne ovat kuitenkin lyhennetyt versiot IFRS-standardeista. (Zager, Tusek & Jezovita 2015, 434)

4 KIRJANPITOLAINSAÄDÄNNÖN MUUTOKSET

Valtioneuvosto antoi hallituksen esityksen HE 89/2015 eduskunnalle 22. lokakuuta 2015. Esitys hyväksyttiin muutettuna ja vahvistettiin 30. joulukuuta 2015. Uusi kirjanpitolaki astui voimaan 1. tammikuuta 2016 ja sitä sovelletaan ensimmäisen kerran tilikaudella, joka alkaa 1. tammikuuta 2016 tai sen jälkeen (L 2015/1620). Luvussa tarkastellaan muutoksia, joita lakiuudistus toi kirjanpitolakiin. Tämä luku etenee kirjanpitolain lukujen mukaan. Lopuksi käsitellään kirjanpitoasetusta sekä uutta asetusta pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista.

4.1 Yleiset säännökset

Kirjanpitovelvollisuudella tarkoitetaan velvollisuutta noudattaa kirjanpitolakia, kirjanpitoasetusta ja uutta asetusta pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista. Nämä säännökset kumoavat aikaisemmat ministeriöpäätökset tarpeettomina. (Suomen valtioneuvosto 2015, 24) Uudistettu kirjanpitolaki sallii ammatin- tai liikkeenharjoittajan, joka on luonnollinen henkilö, pitävän yksinkertaista kirjanpitoa, jos sekä päättyneellä että sitä edeltäneellä tilikaudella on täyttynyt enintään yksi seuraavista ehdoista:

- 1) taseen loppusumma ylittää 100 000 euroa
- 2) liikevaihto tai sitä vastaava tuotto ylittää 200 000 euroa
- 3) palveluksessa on keskimäärin yli kolme henkilöä.

Liiketapahtumat tulee kuitenkin merkitä niin, että niistä voi selvittää ostovelkojen ja myyntisaamisten määrän verovelvollisuuden täyttämiseksi. Liikkeen- ja ammatinharjoittajien tilikauden pituus on aina kalenterivuosi, jos käytössä on yksinkertainen kirjanpito. Kaksinkertaista kirjanpitoa käytettäessä liikkeen- ja ammatinharjoittajan tilikausi voi poiketa kalenterivuodesta. Mikroyritysluokkaan kuuluvat liikkeen- ja ammatinharjoittajat voivat halutessaan jättää tilinpäätöksen laatimatta. (L 30.12.1997/1336)

Pienten ja suurten yritysten raja-arvot on määritelty uudelleen ja siirretty kirjanpitolakiin. Lisäksi mikroyrityksille on säädetty oma kokoluokka. Mikroyritykseksi

tai pieneksi yritykseksi lasketaan yritys, jonka raja-arvoista enintään yksi ylittyy tilinpäätöspäivänä ja sitä edeltäneellä tilikaudella. Vastaavasti suuryritykseksi lasketaan yritys, jonka raja-arvoista vähintään kaksi kolmesta täyttyy. Pienten ja suurten konsernien raja-arvot on myös määritelty uudelleen ja siirretty kirjanpitolakiin. Näiden raja-arvot vastaavat pienten ja suurten yritysten uusia raja-arvoja. (L 30.12.1997/1336) Raja-arvot on havainnollistettu taulukossa 3.

Taulukko 3. Suomen kirjanpitolaissa säädetty yritysten kokoluokat.

KOKOLUOKKA	TASEEN LOPPUSUMMA (MEUR)	LIKEVAIHTO (MEUR)	TYÖNTEKIJÖIDEN KESKIMÄÄRÄINEN LUKUMÄÄRÄ TILIVUODELLA
Mikroyritys	0,35	0,7	10
Pieni yritys tai konserni	6	12	50
Suuri yritys tai konserni	20	40	250

Hallinnollisten helpotusten maksimoimiseksi pienyrityksen raja-arvoja nostettiin tilinpäätösdirektiivin sallimalle enimmäistasolle. Tilinpäätösdirektiivi olisi mahdollistanut ottaa käyttöön yritysluokan ”keskikokoisyritys”. Tätä yritysluokkaa ei ole Suomessa ollut käytössä ennen uudistusta eikä sitä kirjata lakiin. Päätöstä on perusteltu sillä, että uuden yritysluokan käyttöönotto monimutkaistaisi yritysluokkien rakennetta eikä siitä olisi merkittävää hyötyä. (Suomen valtioneuvosto 2015, 29, 31) Keskisuuresta yrityksestä puhuttaessa tarkoitetaan yritystä, jota ei voida luokitella pien- eikä suuryritykseksi.

Kirjanpitolain ensimmäiseen lukuun on lisätty uusi määritelmä koskien yleisen edun kannalta merkittävää yhteisöä. Nämä yhteisöt ovat yleisen edun kannalta tärkeitä niiden liiketoiminnan luonteen, kokoluokan tai palveluksessa olevien työntekijöiden määrän vuoksi (Suomen valtioneuvosto 2015, 36). Kirjanpitolaissa nämä on määritelty suomalaisiksi pörssiyrityksiä, luottolaitoksiksi tai vakuutusyhtiöiksi (L 30.12.1997/1336).

4.2 Liiketapahtumien kirjaaminen ja kirjanpitoaineisto

Kirjanpitolain toisessa luvussa käsitellään tilikauden aikana tapahtuvien liiketapahtumien kirjauksia, kirjausten perustana olevia tositteita ja kirjanpitoaineiston säilyttämistä koskevia säännöksiä. Tilinpäätösdirektiivi ei ole tältä osin pakottava vaan lainmuotoilu tapahtuu kansallisesti. Tässä luvussa olevat säännökset on pyritty kirjoittamaan sellaiseen muotoon, että niitä voi noudattaa riippumatta kirjanpitojärjestelmän teknologiasta tai rakenteesta. Samalla on poistettu kaikki esteet kirjanpidon ja siihen liittyvän raportoinnin automatisoinnille. Tämän avulla kirjanpitovelvolliset ja järjestelmien kehittäjät saavat mahdollisuuden kehittää kirjanpidon ratkaisuja ilman lainsäädännöllisiä esteitä. (Suomen valtioneuvosto 2015, 37)

2 luvun 3 § 2 momentti mahdollistaa kirjausten tekemisen myös laskutusperusteisesti eli liiketapahtumat voidaan merkitä kirjanpitoon laskun päivämäärällä. Tämän tarkoitus on helpottaa käytännön kirjanpitotyötä, koska laskuperuste on sallittu myös arvonlisäverotuksessa. Laista on poistettu käsite peruskirjanpito. Sillä on tarkoitettu aikajärjestykseen lajiteltuja kirjauksia. Aikaisemmin laissa sanottiin, että kirjaukset tulee kirjata sekä aika- että asiajärjestykseen (pääkirjanpito). Käytännössä näitä kirjauksia ei tehdä kahteen kertaan vaan tietojärjestelmien avulla kirjauksia voidaan tarkastella sekä aika- että asiajärjestyksessä. (Suomen valtioneuvosto 2015, 39) Pääkirjanpito on määritelty olevan kirjanpito, josta kirjaukset johdetaan tilinpäätökseen. Osakirjanpito on kirjanpito, josta yhdistelmäkirjausten avulla viedään tiedot pääkirjanpitoon. (L 30.12.1997/1336)

Muut kuin käteisellä rahalla suoritettut maksut tulee kirjata kuukausikohtaisesti tai vastaavalla ajanjaksolla, niin että viranomaisilmoitusvelvollisuudet tulee täytettyä (L 30.12.1997/1336). Aikaisemmin ajanjaksoksi oli määritelty neljä kuukautta. Muutos johtuu siitä, että lähes kaikki kirjanpitovelvolliset joutuvat arvonlisäveroilmoitusten aikataulujen vuoksi tekemään kirjanpitonsa lähes valmiiksi kuukausittain. Lisäksi kirjanpitovelvolliset, joilla on vakituisia työntekijöitä, joutuvat työnantajavelvoitteiden täyttämiseksi hoitamaan palkkakirjanpitonsa kuukausittain. Kirjanpitovelvolliset, joilla ei ole tilinpäätöksen rekisteröinnin ja veroilmoi-

tuksen antamisen lisäksi muita viranomaisilmoitusvelvollisuuksia, voivat kirjata muut kuin käteissuoritukset siinä ajassa, että nämä velvollisuudet tulee täytettyä. Kirjaukset voidaan tehdä esimerkiksi kerran vuodessa. (Suomen valtioneuvosto 2015, 40–41) Käteissuoritukset tulee edelleen kirjata viipymättä päiväkohtaisesti (L 30.12.1997/1336).

Tositteet voidaan yksilöidä jatkossa myös numerointia vastaavalla tavalla (L 30.12.1997/1336). Tietoteknisten ratkaisujen avulla numerointi voidaan korvata esimerkiksi osoitelinkin tai matemaattisen tunnisteen avulla. Oikean ja riittävän kuvan saamiseksi liitetietojen merkitys on ajan kuluessa korostunut. Kirjanpitolaiki sisältää uuden pykälän koskien liitetietotositetta. Tilinpäätöksessä annetut liitetiedot tulee perustua liitetietotositteisiin, jollei sen perusta ole muuten ilmeinen. Liitetietoja tulee käsitellä kuten muita tositteita. (Suomen valtioneuvosto 2015, 42–43)

Kirjanpitolain toisen luvun 6. pykälässä sanotaan ”kirjanpito on järjestettävä niin, että liiketapahtumien, tositteiden ja kirjausten yhteys mahdollisten osakirjanpitojen kautta pääkirjanpitoon ja siitä tilinpäätökseen on vaikeuksitta todettavissa kumpaankin suuntaan” (L 30.12.1997/1336). Viittaus tuloslaskelmaan ja taseeseen on korvattu tilinpäätöksellä, johon kuuluu tuloslaskelman ja taseen lisäksi muita asiakirjoja. Kirjausketju tulee siis järjestää niin, että liiketapahtumien, tositteiden ja kirjausten yhteys tulee vaikeuksitta olla todennettavissa molempiin suuntiin, myös esimerkiksi rahoituslaskelmassa. (Suomen valtioneuvosto 2015, 44)

Ennen muutosta kirjanpitolaissa on säädetty, ettei kirjanpitomerkinä saa poistaa eikä tehdä epäselväksi. Pykälää on muutettu niin, ettei tositteen, kirjanpidon tai muun kirjanpitoaineiston sisältöä saa muuttaa tai poistaa tilinpäätöksen laatimisen tai vastaavan raportoinnin jälkeen. Kirjanpitomerkinän muuttaminen tai korjaaminen on siis sallittua tilinpäätökseen asti, kunhan varmistetaan kirjausketjun säilyvyys. Kirjanpitoaineiston säilytysmuodon muuttaminen on sallittua tilikauden aikana ja tilinpäätöksen säilyttämisen aikana, kunhan varmistetaan kirjausketjun ja sisällön säilyminen. (Suomen valtioneuvosto 2015, 45–46)

Kirjanpitoaineiston säilyttämistä koskevat säännökset ovat muuttuneet merkittävästi. Kirjanpitoaineistoa voidaan uudistuksen jälkeen säilyttää ulkomailla siinä muodossa, että sen tarkasteleminen Suomesta käsin on mahdollista ilman aiheutonta viivettä. Säilyttämisen ei enää tarvitse olla tilapäistä vaan kirjanpitoaineistoa voidaan jatkossa säilyttää ulkomailla rajoituksetta. Tämä säädös koskee tilikauden aikana ja sen jälkeen tapahtuvaa säilytystä. Ilman aiheutonta viivettä -käsitteen arvioiminen on tapauskohtaista. Jos kirjanpitoaineistoa ei ole mahdollista tarkastella reaaliajassa, tulee kirjanpitovelvollisen antaa perusteltu selvitys, mistä viive aiheutuu sekä ajankohta, jolloin aineisto voidaan esittää. Rikosoikeudellinen vastuu syntyy, kun kirjanpitovelvollinen ei järkevästi pysty perustella, ettei ole tahallisesti kätkenyt kirjanpitoaineistoa. (Suomen valtioneuvosto 2015, 47–48) Kirjanpitolain 8 luvun 4 §:n 1 momentin 3 kohdan perusteella tästä voidaan kirjanpitovelvollista syyttää kirjanpitorikkomuksesta tai -rikoksesta (L 30.12.1997/1336).

Kirjanpitoaineiston säilytysaikoihin ei ole tullut muutoksia. Kirjanpidot, tilinpäätös, toimintakertomus, tililuettelo sekä luettelo kirjanpidoista ja aineistoista tulee säilyttää edelleen vähintään 10 vuotta. Tositteita ja liiketapahtumia koskevaa kirjeenvaihtoa tulee säilyttää vähintään kuusi vuotta, jollei muussa lainsäädännössä määrätä toisin. (L 30.12.1997/1336) Tositteita ja liiketapahtumia koskevaa säilytysajan määrittelyä on tarkennettu niin, että muu lainsäädäntö tulee ottaa myös huomioon, eikä säilytysaika ole aina kuusi vuotta. Esimerkiksi arvonalisäverolaissa velvoitetaan säilyttämään kiinteistöinvestointia koskevat laskut ja tositteet 13 vuotta sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana tarkistuskausi on alkanut (L 30.12.1993/1501).

4.3 Tilinpäätös ja toimintakertomus

Kirjanpitolain kolmannessa luvussa käsitellään perussäännöksiä tilinpäätösasiakirjojen sisällöstä. Nämä säännökset koskevat myös toimintakertomusta, joka ei kuitenkaan sisälly tilinpäätökseen. Kirjanpitolain kolmannen luvun lopussa käsitellään tase-erittelyjä ja liitetietojen erittelyjä koskevia muutosäännöksiä. Luvun muutosäännökset eivät ole tyhjentäviä vaan tarkemmin niistä säädetään kirjanpi-

toasetuksessa ja asetuksessa pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöstiedoista. (Suomen valtioneuvosto 2015, 49–50)

Ennen uudistusta rahoituslaskelma tuli tehdä, jos kirjanpitovelvollinen on julkinen tai yksityinen osakeyhtiö tai osuuskunta, jonka päätyneellä ja sitä edeltäneellä tilikaudella vähintään kaksi seuraavista rajoista ylittyy:

1. liikevaihto tai sitä vastaava tuotto on 7,3 miljoonaa euroa
2. taseen loppusumma on 3,65 miljoonaa euroa
3. yrityksen palveluksessa on keskimäärin 50 henkilöä. (L 30.12.1997/1336)

Pykälää on muutettu niin, että rahoituslaskelma tulee tehdä, jos kirjanpitovelvollinen on suuryritys tai yleisen edun kannalta merkittävä yhteisö. Keskisuuret yritykset ovat siis vapautettu rahoituslaskelman laatimisesta. Vastaavat raja-arvot ovat nykyään muille kuin yhteisen edun kannalta merkittävälle yhteisöille seuraavat:

1. liikevaihto tai sitä vastaava tuotto 40 miljoonaa euroa
2. taseen loppusumma 20 miljoonaa euroa
3. yrityksen palveluksessa keskimäärin 250 henkilöä. (L 30.12.1997/1336)

Toimintakertomusta koskevat säädökset on irrotettu pykälästä 1 § ja eritelty uuteen pykälään 1 a § selkeyttäen lain rakennetta. Vastaisuudessakin toimintakertomus tulee liittää tilinpäätökseen, jos kirjanpitovelvollinen on julkinen osakeyhtiö, osuuskunta tai yksityinen osakeyhtiö, joka ei ole mikro- tai pienyritys. Uutena säännöksenä myös yleisen edun kannalta merkittävien yhteisöjen tulee tehdä toimintakertomus. (L 30.12.1997/1336)

Laissa ei enää puhuta oikeasta ja riittävästä tiedosta vaan ainoastaan oikeasta ja riittävästä kuvasta. Käsitteet ovat olleet päällekkäisiä, jonka vuoksi lakia on muutettu niin, että jatkossa käytetään ainoastaan käsitettä oikea ja riittävä kuva. Pykälässä mainitaan, että kirjanpitovelvollisen tulee huomioida harjoittamansa toiminnan laatu ja laajuus olennaisuusperiaatteen mukaisesti. Oikean ja riittävän kuvan antamiseksi vaadittavat tiedot voivat vaihdella toimialakohtaisesti, esimerkiksi rakennusliikkeen ja luottolaitoksen välillä. (Suomen valtioneuvosto 2015, 52–53)

Uutena pykälänä lakiin on kirjattu 2 a § olennaisuus yleisenä tilinpäätösperiaatteenä. Pykälä tuo olennaisuusperiaatteen käsitteenä lakiin. Olennainen tieto on tietoa, jonka puuttuminen tai väärin ilmoittaminen tilinpäätöksessä tai toimintakertomuksessa voidaan odottaa kohtuullisesti vaikuttavan päätöksiin, joita tehdään näiden asiakirjojen perusteella. Lisäksi vaikka jokin tieto on yksittäisenä tietona epäolennainen, voi usean epäolennaisen tiedon kokonaisuus olla olennaista tietoa. Tässä tapauksessa nämä tiedot tulee ilmetä tilinpäätöksestä ja toimintakertomuksesta. (L 30.12.1997/1336)

Mikroyritysluokkaan kuuluva yhdistys tai säätiö voi laatia tilinpäätöksensä maksuperusteisesti, jos se ei ole emoyrityksenä konsernissa, josta laaditaan konsernintilinpäätös. Maksuperusteisessa tilinpäätöksessä tulee liitetiedoissa esittää ainakin seuraavat tiedot:

1. arvio menettelyn vaikutuksesta tilikauden tulokseen ja taloudelliseen asemaan
2. taseeseen merkitsemättömät ostovelat ja myyntisaamiset
3. muutokset vaihto-omaisuudessa
4. muutokset pysyvissä vastaavissa
5. vieraan pääoman korkojen suoriteperusteinen määrä
6. lomapalkkavelan suoriteperusteinen määrä.

Näiden tietojen lisäksi tulee liitetiedoissa esittää kaikki tarvittavat tiedot, jota olennaisuusperiaatteen mukaan tulee esittää. (L 30.12.1997/1336) Laista on poistettu helpotus, jonka mukaan maataloudenharjoittaja voi tehdä tilinpäätöksen maksuperusteisena riippumatta yhtiömuodosta. Tilanne, jossa maataloutta harrastaa osakeyhtiö, on tilinpäätösdirektiivin vastainen. (Suomen valtioneuvosto 2015, 64)

Uusi pykälä 7 a § vastuu tilinpäätöksestä ja toimintakertomuksesta sekä kirjanpitoa ja aineistoja koskevasta luettelosta korostaa kirjanpitovelvollisen yhteisön hallituksen tai vastaavan toimielimen jäsenen ja toimitusjohtajan vastuuta tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen säilyttämistä niiden rekisteröintiin saakka. Mikäli

rekisteröimistä ei tehdä, hallituksen jäsenten ja toimitusjohtajan vastuu päättyy vasta 10 vuoden säilytysajan kuluttua. (Suomen valtioneuvosto 2015, 65)

Kuten ennen lakiuudistusta, yritykset, jotka ovat yhtiömuodoltaan avoin yhtiö, kommandiittiyhtiö, yksityinen elinkeinonharjoittaja, yhdistys tai sivuliike ovat vapautettu tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen rekisteröimisestä, jos ne vastaavat kooltaan pien- tai mikroyritystä. Tämä helpotus ei koske avointa yhtiötä ja kommandiittiyhtiötä, jonka vastuunalaisena yhtiömiehenä on osakeyhtiö. Ennen uudistusta tilinpäätös ja toimintakertomus tuli rekisteröidä, jos yrityksen koko oli kahtena peräkkäisenä tilikautena pienyritystä suurempi. Tilinpäätösdirektiivi ei mahdollista tämän ehdon jatkamista, joten rajan ylittymistä tarkastellaan ainoastaan viimeisimmän tilikauden perusteella. (Suomen valtioneuvosto 2015, 66)

4.4 Tilinpäätöseriin liittyvät määritelmät

Jotta tilinpäätökset olisivat vertailukelpoisia, tulee kirjanpitovelvollisten laskea tilinpäätöksen erät samalla tavalla. Kirjanpitolain neljännessä luvussa määritellään tuloslaskelman keskeisimmät nimikkeet, kuten liikevaihdon laskeminen. Ennen lakiuudistusta liikevaihto määriteltiin niin, että varsinaisen toiminnan myyntituloista vähennettiin annetut alennukset, arvonalisävero ja muut välittömästi myynnin määrään perustuvat verot. Määritelmää on muutettu niin, että sanamuoto ”varsinaisen toiminnan myyntitulot” on korvattu ”tuotteiden ja palveluiden myynnistä saaduilla tuotoilla”. (L 30.12.1997/1336)

Tuloslaskelmasta poistuvat nimikkeet satunnaiset tuotot ja satunnaiset kulut, sillä kyseisiä määritelmiä ei ole mainittu uudessa direktiivissä. Satunnaiset tuotot ja kulut tulee jatkossa kirjata liiketoiminnan muihin tuottoihin ja kuluihin. Poikkeuksena on konserniavustus, joka on lisätty tilinpäätössiirtojen ryhmään omana kohtana. Olennaiset satunnaiset tuotot ja kulut tulee kuitenkin eritellä liitetiedoissa. (Suomen valtioneuvosto 2015, 71–72)

Hankintamenon määrittämisen käytettyjä käsitteitä on päivitetty vastaamaan uutta direktiiviä. Käsite muuttuvat menot on korvattu käsitteellä välittömät menot. Käsite kiinteät menot taas on korvattu käsitteellä välilliset menot. Kohtuullinen

osuus näistä välillisistä menoista voidaan lukea hyödykkeen hankintamenoon siltä osin, kun menot kohdistuvat tuotantopakettiin. Näistä välillisistä menoista on pidettävä kustannuslaskelmaa tai -laskelmia, jotta niiden oikeellisuus voidaan tarvittaessa selvittää. Vaihto-omaisuuden arvonnäyttämisen voidaan jatkossa suorittaa jo aiemmin käytetyillä FIFO- (first in, first out), LIFO- (last in, first out) ja keskihintamenetelmällä tai muulla yleisesti käytössä olevalla hyvän kirjanpitolain mukaisella menettelytavalla. Tarvittaessa kirjanpitolautakunta määrittelee tarkemmin, mitä tarkoitetaan yleisesti käytössä olevalla hyvän kirjanpitolain mukaisella menettelytavalla. (Suomen valtioneuvosto 2015, 72–74)

Neljännän luvun uusi säännös määrää, että osakeyhtiöt ja osuuskunnat eivät voi merkitä omia osakkeitaan ja osuuksiaan taseeseen varallisuutena. Nämä osuudet tulee jatkossa vähentää niiden omasta pääomasta. Tämä menettelytapa vastaa kansainvälisiä IFRS-standardeja. Lisäksi kielletään myös ulkomaisen tytäryhtiön merkitsemästä omia osakkeitaan tai suomalaisen emoyrityksen osakkeita konsernitaseeseen. (Suomen valtioneuvosto 2015, 74)

4.5 Arvostus- ja jaksotussäännökset

Kirjanpitolain viides luku käsittelee keskeisimpiä säännöksiä tulojen ja menojen jaksottamisesta eri tilikausille sekä omaisuus- ja velkaerien arvostamisesta. Lähtökohtana näille säännöksille on, että taseeseen vastaaviin voidaan aktivoida menoista ainoastaan se osa, josta odotetaan tuloa seuraavien tilikausien aikana. Lopuosa tulee kirjata tuloslaskelmaan tilikauden kuluksi. Vastaavasti tulo tulee kohdistaa sille tilikaudelle, jona se on kertynyt. Luvussa on uuden direktiivin mukaisesti tarkennettu pitkävaikutteisten menojen poistamisen aikarajoja. Kehittämismenot, liikearvo ja muut pitkävaikutteiset menot tulee poistaa lähtökohtaisesti siinä aikana, kun ne tuottavat tuloa. Mikäli kirjanpitovelvollinen ei voi luotettavasti arvioida menojen vaikutusaikaa, menot tulee poistaa enintään 10 vuoden aikana. Aikaisemmin pitkävaikutteisten menojen poistamisen yläraja on ollut enintään 20 vuotta. Nyt tällaista ylärajaa ei ole asetettu ja kirjanpitovelvollinen voikin poistaa pitkävaikutteiset menot yli 20 vuoden ajanjaksolla, jos pystyy luotettavasti perus-

telemaan menojen vaikutusajan pidemmäksi aikaa. (Suomen valtioneuvosto 2015, 75–76)

Kehittämismenojen aktivoinnissa tulee huomioida, ettei kuluksi kirjaamatonta määrää saa jakaa tilikauden tuloksesta, voittovaroista tai muista jakokelpoisista rahastoista, jos kirjanpitovelvollinen on osakeyhtiö, osuuskunta, avoin tai kommandiittiyhtiö, jonka kaikki vastuunalaiset yhtiömiehet ovat osakeyhtiöitä tai osakeyhtiöläin tai osuuskuntalain noudattamiseen velvoitettu yhteisö (L 30.12.1997/1336). Pysyviin vastaaviin kirjatut arvopaperit ja muut vastaavat rahoitusvarat voidaan jatkossa arvostaa hankintahintaa alempaan arvoon, jos todennäköinen käypä markkinahinta on hankintahintaa alhaisempi. Erotus tulee merkitä tuloslaskelmaan rahoituskulukuksi eriteltynä. Mikäli erittelyä ei ole tehty tuloslaskelmaan, se tulee ilmoittaa tilinpäätöksen liitetiedoissa. (Suomen valtioneuvosto 2015, 77)

Kirjanpitovelvollinen voi arvostaa rahoitusvälineet ja sijoituskiinteistön käypään arvoon noudattamalla IAS-asetuksella hyväksytyt kansainvälisiä tilinpäätöskäytäntöjä. Tarkempia käypään arvoon arvostamisen säännöksiä ei ole kirjanpitolakiin sisällytetty, koska ne löytyvät IAS-asetuksesta. Käypään arvoon arvostettujen rahoitusvälineiden ja sijoituskiinteistön arvonmuutokset tulee merkitä suoraa käyvän arvon rahastoon. Tällä tavoin eivät arvonmuutokset vaikuta tilikauden tulokseen. Käyvän arvon rahastosta ei voi jakaa voittoa omistajille edes velkojan suostumuksella, eikä rahastoa voi käyttää osakepääoman korottamiseen. Rahastoa on oikaistava myös silloin kun rahoitusväline, jonka arvonmuutos on kirjattu käyvän arvon rahastoon, luovutetaan. (Suomen valtioneuvosto 2015, 78–79, 81–82) Mikroyrityshelpotuksia noudattava kirjanpitovelvollinen ei voi jatkossa arvostaa rahoitusvälineitä eikä sijoituskiinteistöä käypään arvoon (L 30.12.1997/1336).

Pysyvien vastaavien hankintamenon jaksottamista koskevaa pykälää on tarkennettu. Uusi sanamuoto korostaa, että aineelliset hyödykkeet voidaan jaksottaa usealle tilikaudelle ainoastaan, jos ne tuottavat tuloa useana tilikautena. Vastaavasti aineellisten hyödykkeiden hankintameno on aktivoitava, jos meno synnyttää tuloa useana tilikautena. Vastaavaa sanamuotoa on käytetty aineettomien oikeuksien

hankintamenon jaksottamista koskevassa pykälässä. Mikäli kirjanpitovelvollinen on itse luonut aineettoman hyödykkeen, saa hän kirjata tästä aiheutuneet menot suoraan kuluksi tilikaudelle tai aktivoida ja poistaa hankintamenoa useana tilikautena. Hankintamenon aktivointi edellyttää, että aineeton hyödyke tuottaa tulosta useana tilikautena. Laista on poistunut hankintamenon enimmäispoisto aika, kun kirjanpitovelvollinen on itse luonut aineettoman hyödykkeen. Aikaisemmin enimmäispoisto aika on ollut 20 vuotta. Nyt poistoajan arvioinnissa velvoitetaan käyttämään varovaisuutta. (L 30.12.1997/1336)

Rahoitusleasingsopimuksen kirjaaminen taseeseen oli sallittua konsernintilinpäätöksissä vuoteen 2004 asti. Nyt tämä menettelytapa on tuotu takaisin ja se on sallittua kaikissa tilinpäätöksissä. Vuoralleantaja kirjaa hyödykkeen tilinpäätöksensä kuin hyödyke olisi myyty. Vastaavasti vuokralleottaja kirjaa hyödykkeen kuin se olisi ostettu. Tämä ei ole pakottava säädös vaan kirjanpitovelvollinen saa itse päättää leasingsopimusten kirjaamisesta. Tätä merkintätapaa noudattaessa kirjanpitovelvollisen tulee merkitä taseeseen kaikki rahoitusleasingsopimukset ja noudattaa niiden käsittelyssä EU:ssa IAS-asetuksella hyväksytyjä kansainvälisiä IFRS-standardeja. Jotta rahoitusleasingsopimukset voidaan merkitä taseeseen, tulee vanhoja rahoitusleasingsopimuksia koskeva kirjanpito oikaista vastaamaan uutta menettelytapaa. (Suomen valtioneuvosto 2015, 86–87)

Lain viidenteen lukuun on lisätty uusi pykälä, joka tarkentaa pääomalainan sijoittamista taseessa. Pykälän mukaan pääomalainan saa sijoittaa taseeseen omaksi eräkseen omaan pääomaan, jos pääomalainan ehdot ovat oman pääoman luonteisia, kuten ne on määritelty IFRS-standardeissa. IFRS-standardeissa on määritelty, mitä edellytetään omaan pääomaan luettavilta arvopapereilta. Pääomalainat, joita ei merkitä omaan pääomaan, merkitään vieraaksi pääomaksi. (L 30.12.1997/1336)

Ennen säädöksessä muista kuin suunnitelman mukaisista poistoista mainittiin, että suunnitelmasta poikkeavia poistoja saa tehdä erityisestä syystä. Tätä on täsmennetty ja näitä poistoja on jatkossa sallittu tehdä veroperusteisista syistä. Tämän poikkeuksen soveltamisala on supistunut ja jatkossa yhdistysten ja säätiöiden tulee tehdä poistosuunnitelma. Ammatin- ja liikkeenharjoittaja sekä kirjanpitovel-

vollinen, jonka toiminta perustuu kiinteistön hallintaan, saa jatkossa tehdä poistoja ilman ennalta laadittua suunnitelmaa. Vapaaehtoisen varauksen määritelmä on muutettu veroperusteiseksi varaukseksi. Varaukselle tulee jatkossa olla verotuksellinen syy. Liikearvoon ei jatkossa tehdä kulukirjauksen oikaisua. (Suomen valtioneuvosto 2015, 92–93, 96, 98)

4.6 Muita säännöksiä

Kirjanpitolain kuudes luku käsittelee konsernitilinpäätöstä. Lukuun on pääosin tehty teknisluonteisia muutoksia. Merkittävin sisällöllinen muutos on yhdistelymenetelmää koskevan pykälän kumoaminen. Tämä ei ole enää uuden direktiivin mukaan sallittava menetelmä käytettäväksi hankintamenomenetelmän sijaan. Menetelmät eroavat siten, ettei yhdistelmämenetelmässä merkitä konserniaktiivaa tai -passiivaa eikä konserniliikearvoa tai konsernireserviä taseeseen. Yhdistelmämenetelmässä yhdistetään osapuolten varat, velat ja oma pääoma muuttumattomina konsernitaseeseen. Tällä tavalla erillistilinpäätöksen mukaiset arvostusratkaisut vaikuttavat konsernitilinpäätökseen kokomääräisinä. (Suomen valtioneuvosto 2015, 100, 121)

Uuden direktiivin mukaan pienet konsernit on vapautettu tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisesta. Osakeyhtiölaki on erityislaki, joten se syrjäyttää kirjanpitolain säädöksen. Uusi direktiivi on tältä osin kuitenkin pakottava, joten kansallisesti ei voida säätää tätä ankarampia säädöksiä. (Suomen valtioneuvosto 2015, 18) Tämän vuoksi osakeyhtiölakia on muutettu pienten konsernien vapauttamiseksi konsernitilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisesta (L 21.7.2006/624). Vastaavasta syystä myös osuuskuntalakiin on tehty muutos, jolla vapautetaan pienet konsernit konsernitilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisesta (L 2013/421). Helpotus ei kuitenkaan koske pieniä konserneja, jotka ovat yhteisen edun kannalta merkittäviä yhteisöjä (L 30.12.1997/1336).

Sekä osakeyhtiölakiin että osuuskuntalakiin on lisätty rajoitus koskien varojen jakoa. Kehittämismenojen aktivoinnissa tulee huomioida, ettei kuluksi kirjaamatonta määrää saa jakaa tilikauden tuloksesta, voittovaroista tai muista jakokelpoisista rahastoista. Kehittämismenoista aktivoitu määrä rajoittaa, miten paljon voidaan

jakaa varoja tilikauden tuloksesta, voittovaroista tai muista jakokelpoisista rahastoista. (Suomen valtioneuvosto 2015, 141–142) Tämä muutos vastaa kirjanpitolainsäädäntöä.

Ammatinharjoittajan kirjanpitoa koskeva seitsemäs luku kumotaan. Kaikki tarvittavat säännökset ammatinharjoittajan kirjanpitovelvollisuudesta on siirretty ensimmäiseen lukuun. Ammatinharjoittajat saavat jatkossakin pitää yhdenkertaista kirjanpitoa, jolloin tilikauden lopussa syntyy tuloslaskelma, mutta ei tasetta. (Suomen valtioneuvosto 2015, 129)

4.7 Asetustason kirjanpitosäädäntö

Tilinpäätöksen laadintaa pienyrityksessä helpotetaan hyödyntämällä uuden direktiivin sallimat poikkeukset mahdollisimman laajasti (Suomen valtioneuvosto 2015, 10). Uudessa asetuksessa valtioneuvoston asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista (jäljempänä PMA) säädetään pien- ja mikroyritysten tuloslaskelma- ja tasekaavoista sekä liitetietoina annettavista tiedoista. Muita kirjanpitovelvollisia koskevat tuloslaskelma- ja tasekaavat sekä liitetietovaatimukset löytyvät kirjanpitoasetuksesta. (L 2015/1753) Mikro- ja pienyritysten tilinpäätöstä varten tarvittavat tiedot on koottu omaan asetukseensa, koska sen on tarkoitus helpottaa tilinpäätöksen ymmärrettävyyttä mikro- ja pienyrityksissä (Kaisanlahti 2014, 24). Lyhennetyn tuloslaskelman ja taseen esittämisen raja-arvot ovat edelleenkin pienyrityksen raja-arvot. Pienyrityksen raja-arvojen noustessa merkittävästi, nyt suurempi osa yrityksistä voi tehdä tuloslaskelman ja taseen lyhennettynä. Pienyrityksiltä ei vaadita erittelyä pysyvien vastaavien muutoksista tilikauden aikana. (L 2015/1753)

PMA:n liitetietovaatimukset lähtevät ajatuksesta, että tilinpäätöksen arvostus- ja jaksotusperusteet sekä jaksotusmenetelmät kerrotaan liitetiedoissa. Niiden esittämistä kevennetään kuitenkin niin, että esittämisvaatimus koskee ainoastaan valinnaisia liitetietoja. Mikäli arvostus- tai jaksotusperiaatteesta on yksiselitteinen säännös, ei periaatteiden noudattamisesta tarvitse kertoa. On myös useita arvostus- ja jaksotusmenettelyjä, jotka ovat Suomessa yleisesti käytössä, joiden käytöstä ei tarvitse antaa liitetietoja. Näitä menettelyjä ovat muun muassa vaihto-

omaisuuden arvostaminen FIFO-periaatteen mukaan, rahoitusvälineiden arvostaminen hankintamenoon ja pitkän valmistusajan vaatiman suoritteiden tulouttaminen suoriteperusteen mukaan. (Rekola-Nieminen 2015, 60–61)

Uutena liitetietona tulee esittää selvitys pienyrityksen ja sen intressitahoihin kuuluvien välillä tehdyistä liiketoimista, jotka ovat olennaisia eivätkä ole tapahtuneet tavanomaisin kaupallisin keinoin. Intressitahoihin kuuluu toimitusjohtaja, hallintoelinten jäsenet, konserni- ja osakkuusyritykset sekä näiden toimitusjohtajat ja hallintoelinten jäsenet. (L 2015/1753)

Mikroyrityksen tulee esittää samat liitetiedot kuin pienyrityksen, pois lukien tiedot rahoitusvälineiden käypään arvoon arvostamisesta. Mikroyritystä ei velvoiteta laatimaan toimintakertomusta, mutta voi esittää sen sisältämiä tietoja liitetietona. Tämä on kuitenkin täysin vapaaehtoinen säädös. (Suomen valtioneuvosto. 2015a) PMA mahdollistaa suppeisiin liitetietoihin, varsinkin jos kirjanpitovelvollinen käyttää hyväkseen olettamussäännöksiä (Rekola-Nieminen 2015, 62).

Kirjanpitoasetus koskee vastaisuudessa keskisuuria ja suuria yrityksiä. Kirjanpitoasetuksen tuloslaskelma- ja tasekaavat ovat hyvin lähellä aikaisempia kaavoja. Tämä johtuu siitä, että tilinpäätösdirektiivin muutokset on tehty pienet ensin -periaatteen mukaan, joten suurimmat uudistukset koskettavat pienyrityksiä. Suurimpana erona on satunnaisten erien puuttuminen tuloslaskelmasta. Kirjanpitoasetuksen muutoksista suurin osa on kirjanpitolain sisältö- ja termimuutoksista johtuvia muutoksia. Lisäksi pienyrityksiä koskevat säädökset on eritelty omaan asetukseensa ja osa kirjanpitoasetuksen pykäläistä on nostettu kirjanpitolakiin. (Rekola-Nieminen 2015, 62).

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Luvun 5 alussa tarkastellaan tutkimusmenetelmän valintaperusteita ja tavoitteita. Tämän jälkeen käsitellään kyselylomakkeen laadintaa ja testausta koskevia käytännön vaiheita. Lopuksi tarkastellaan aineiston keruun toteuttamista.

5.1 Tutkimusmenetelmän valinta ja tavoitteet

Tutkimusmenetelmä muodostuu niistä toimintatavoista, joilla havaintoja kerätään. Päätelmien teolle on tyypillistä, että havaintoja analysoidaan ja niiden pohjalta luodaan kokoavia näkemyksiä. Tutkimusmenetelmän valinnassa tulee arvioida, minkälaista tietoa etsitään sekä mistä tai keneltä sitä etsitään. (Hirsjärvi ym. 2009, 183–184)

Kvantitatiivisen tutkimuksen tavoitteena on saada tulokseksi yleistettäviä päätelmiä. Näitä päätelmiä tehdään tilastollisen analysoinnin avulla. Tulosten kuvailuun käytetään muun muassa prosenttitaulukkoja ja niiden merkittävyyttä testataan tilastollisten menetelmien avulla. Tutkijan tulee valita perusjoukko, jolle tutkimus suunnataan. Perusjoukosta valitaan otos, jolle kysely lähetetään. Kvantitatiivisen tutkimuksen tavoitteena on saada tarpeeksi tarkkoja tuloksia otoksesta, jotta tulokset voidaan yleistää koskemaan koko perusjoukkoa. (Hirsjärvi ym. 2009, 140, 180–181)

Tutkimus toteutettiin kvantitatiivisena kyselytutkimuksena. Tutkimusmenetelmäksi valittiin kysely, koska sen avulla saadaan tavoitettua suuria ihmismääriä. Tutkimuksen tavoitteena ei ollut kerätä tietoa muutaman yksittäistapauksen pohjalta, vaan haluttiin luoda kokonaiskuva kirjanpitolain uudistamisen vaikutuksista. Kirjanpitolain uudistus on laaja-alainen, koska se koskettaa monia kirjanpidon osa-alueita. Kyselytutkimuksella voidaan kysyä monia eri kysymyksiä eri aihealueista, mikä sopii kirjanpitolain uudistuksen tutkimiseen. Aikaisemmat kirjanpitolain uudistamista koskevat tutkimukset on toteutettu laadullisina, joten määrällisen menetelmän käyttäminen täydentää aikaisemmin saatuja tuloksia.

Kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa pyritään paljastamaan ennalta odottamattomia seikkoja. Tutkija ei määrää mikä on tärkeää, vaan sen kertoo esimerkiksi haastattelututkimuksessa haastateltava. Laadullisen tutkimuksen avulla saadaan tutkittavien omat näkökulmat esiin. (Hirsjärvi ym. 2009, 164) Kyselytutkimusta täydentävänä ja kuvailevana rinnakkaismenetelmänä käytettiin puolistrukturoitua teemahaastattelua, jonka avulla pyrittiin saamaan syvällisempää tietoa kyselyn tuloksista. Haastatteluiden avulla haluttiin saada myös tietoa, jota ei pelkän kyselylomakkeen avulla olisi onnistuttu saamaan.

5.2 Kyselylomakkeen laadinta ja testaus

Kyselytutkimukseen sisältyy muutamia heikkouksia. Ei voida olla varmoja, ovatko vastausvaihtoehdot onnistuneita vastaajien mielestä ja väärinymmärryksiä on vaikea kokonaan estää. Kyselyn laatija ei voi olla varma, kuinka hyvin vastaajat tuntevat aihealueen tai vastaavatko he kysymyksiin rehellisesti. Onnistuneen lomakkeen laatiminen vaatii tutkijalta aikaa ja tietoa. Lisäksi kyselytutkimuksissa vastausprosentti voi olla matala. (Hirsjärvi ym. 2009, 195)

Ennen kyselylomakkeen laatimista teoriaosuus kirjoitettiin valmiiksi. Näin aiheeseen tutustuttiin mahdollisimman paljon ja kyselylomakkeella onnistuttiin kysymään oikeita kysymyksiä. Kyselylomaketta testattiin kahdessa eri tilitoimistossa. Toinen tilitoimistoista oli 19 hengen ja toinen viiden hengen tilitoimisto. Testaamiseen osallistui molempien tilitoimistojen toimitusjohtajat sekä yksi kirjanpitäjä. Testiryhmän palaute käytiin läpi sähköpostilla ja puhelimitse. Puhelinkeskustelun avulla saatiin hyvää palautetta lomakkeesta ja käytiin keskustelua kirjanpitolaisten uudistuksesta. Tämä auttoi kysymysten muokkaamisessa lopulliseen muotoonsa. Perusteellisella testaamisella pyrittiin vähentämään väärinymmärrysten mahdollisuutta sekä vastausvaihtoehtojen toimivuutta.

Koska ei voida olla varmoja, kuinka hyvin vastaajat tuntevat kyselyn aihealueen, kyselylomakkeesta (Liite 1) pyrittiin tekemään mahdollisimman yksiselitteinen. Tämän vuoksi jokainen termi määriteltiin tarkasti. Näin pienennettiin riskiä, että vastaajat ymmärtävät jonkin termin eri tavalla. Kyselylomakkeen liitteeksi tehtiin yhteenveto kirjanpitolaissa tapahtuneista muutoksista. Näin saatiin muutokset pa-

lautettua vastaajien mieleen ja varmistettiin, että kaikki vastaajat ovat tietoisia muutoksista.

5.3 Aineiston keruun toteutus

Kyselyn perusjoukoksi valittiin tilitoimistot, koska tilitoimistoilla on paras asiantuntemus kirjanpitolain muutosten vaikutuksista pk-yrityksiin. Näin voidaan samalla tutkia lakiuudistuksen vaikutusta tilitoimistoihin. Otanta koostui 1200 tilitoimistosta ympäri Suomea. Alueellista rajausta ei käytetty, koska sillä ei olisi ollut merkitystä tutkimuksen tavoitteiden kanssa, lain ollessa sama kaikille koko maassa. Otos valittiin sattumanvaraisesti, joten se sisältää sekä pieniä että suuria tilitoimistoja. Otantaan kuuluvien tilitoimistojen sähköpostiosoitteet kerättiin Suomen Yrittäjien Internet-sivuilla olevan Yrityshaun avulla. Palvelu sisältää niiden Suomen Yrittäjät ry:n jäsenyritysten yhteystiedot, jotka ovat antaneet luvan yhteystietojen julkaisemiseen. (Suomen Yrittäjät ry 2017) Kysely kohdistettiin tilitoimistojen toimistopäälliköille tai toimitusjohtajille, koska heillä on paras tietämys tilitoimistoalaa koskevista lakimuutoksista. Tämän takia osa Yrityshakupalvelusta saaduista sähköposteista korvattiin tilitoimiston omilta kotisivuilta löytyvällä toimistopäällikön tai toimitusjohtajan sähköpostilla.

Kysely lähetettiin tammikuussa 2017 ja vastausaikaa annettiin kaksi viikkoa. Vastausaikaa venytettiin kahteen viikkoon tarkoituksenmukaisesti tilitoimistojen raportointiaikataulujen vuoksi. Ensimmäinen muistutuskirje lähetettiin helmikuun alussa ja viikon kuluttua tästä lähetettiin toinen muistutuskirje. Kysely lähetettiin 1200 sähköpostiin, mutta noin 80 näistä sähköposteista ei ollut enää käytössä tai tilitoimistoyrittäjä oli myynyt yrityksensä. Loppujen lopuksi kysely saavutti noin 1120 sähköpostiosoitetta. Lopullinen vastausprosentti oli 13 prosenttia vastausten määrän ollessa 147 kappaletta. Tilitoimistojen tilinpäätöskiireet huomioiden, vastausprosenttia voidaan pitää kohtalaisena. Kyselyn saatekirjeessä (Liite 2) luvattiin yhteenvedo kyselyn tuloksista kaikille halukkaille. Tämän avulla pyrittiin nostamaan vastausprosenttia, kun kyselyyn vastaajille tarjotaan vastineeksi jotain kyselyyn osallistumisesta. Yhteenvedon halusi noin 63 prosenttia kyselyyn vastanneista.

Kyselyn lopullisten tulosten saavuttua tehtiin kaksi puhelinhaastattelua. Haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin, eli kirjoitettiin sanatarkasti puhtaaksi viimeistään haastattelua seuranneena päivänä. Haastatteluiden kysymykset perustuivat kyselylomakkeen kysymyksiin sekä kyselyn vastauksiin. Kysymykset jaettiin teemoittain, mutta aiheesta keskusteltiin varsin vapaamuotoisesti. Käsiteltäviä teemoja olivat hallinnollisen taakan vähentäminen, lakiuudistuksen vaikutukset ja lakiuudistukseen suhtautuminen. Haastattelun kysymyksillä pyrittiin varmistamaan kyselystä saatujen tulosten luotettavuutta ja saamaan perusteluja saaduille tuloksille. Kysymyksillä ohjattiin keskustelun kulkua ja haastateltavat saivat vapaamuotoisesti kertoa kyseisistä aiheista. Tarvittaessa haastattelija kysyi tarkentavia kysymyksiä. Haastattelurunko (Liite 3), joka sisälsi haastattelussa käytävät teemat ja kysymykset, toimitettiin haastateltaville ennen haastattelua, jotta haastateltavat voivat perehtyä kysymyksiin ja miettimään vastauksia etukäteen. Haastatteluiden kestot olivat 41 ja 46 minuuttia. Kysymyksiin etukäteen perehtyminen nopeutti ajallisesti haastatteluja ja paransi vastausten sisältöä.

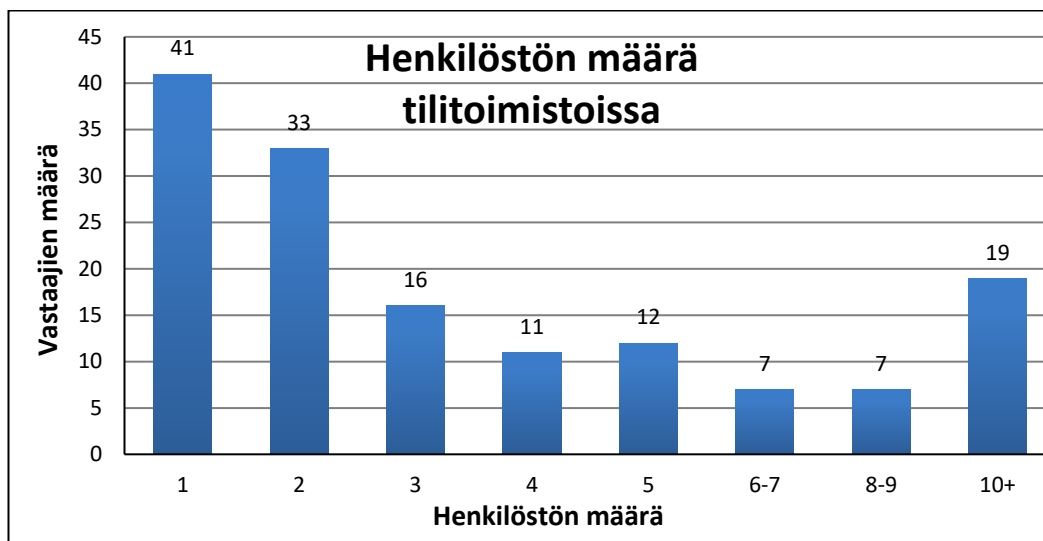
Haastateltavana oli kaksi henkilöä, joista molemmat toimivat tilitoimistokonserneissa. Lisäksi molemmilla henkilöillä on kokemusta sekä pienistä että suurista tilitoimistoista. Ensimmäinen haastateltava on koulutukseltaan juristi, joka toimii tilitoimiston toimitusjohtajana sekä yhden Suomen suurimman tilitoimistokonsernin Itä-Suomen alueen operatiivisena johtajana. Haastateltava vastaa koko konsernin henkilöstö- ja lakiasioista. Tämän lisäksi hän toimii myös varatuomarina. Konsernissa työskentelee noin 560 kirjanpitäjää ja palkanlaskijaa 45 paikkakunnalla. Kokemusta tilitoimistoalasta hänellä on kuusi vuotta. Toinen haastateltava on koulutukseltaan ekonomi, joka toimii suuren 19 työntekijän tilitoimiston toimitusjohtajana. Kokemusta tilitoimistoalasta hänellä on 10 vuotta.

6 KESKEISET TULOKSET

Tässä luvussa tarkastellaan tutkimuksessa saatuja tuloksia. Tulokset koostuvat kyselystä sekä haastatteluista saaduista vastauksista. Tuloksia käsitellään aihealueittain, kuten ne ovat olleet kyselylomakkeella.

6.1 Vastaajien taustatiedot

Kyselyn alussa vastaajilta kysyttiin heidän tilitoimistonsa työntekijöiden määrää sekä yrityksen perustamisvuotta. Vastaajista 90 tilitoimistossa henkilökuntaa oli kolme henkilöä tai vähemmän. Yli kolme henkilöä työllistäviä tilitoimistoja oli 56 kappaletta vastaajien keskuudessa. Selvästi suurin ryhmä vastaajista oli tilitoimistot, joissa työskentelee ainoastaan yksi henkilö. Näitä vastauksia tuli 41 kappaletta. Suurin tilitoimisto, henkilöstömäärällä mitattuna, oli 79 hengen tilitoimisto. Kaksi vastaajaa ilmoitti tilitoimistonsa henkilöstön määräksi 250 ja 500 työntekijää. Nämä vastaajat ovat oletettavasti vastanneet oman konserninsa näkökulmasta. Kuvio 3 havainnollistaa henkilöstömäärän jakautumista vastanneiden tilitoimistojen kesken. Kuvioista voidaan havaita, että vastaajien määrä laskee henkilöstömäärän kasvaessa. Tämä johtuu siitä, että pieniä tilitoimistoja on Suomessa enemmän kuin suuria, minkä vuoksi tämä näkyy myös vastaajien henkilöstömäärässä. Tästä voidaan todeta, ettei otanta ole vääristynyt tilitoimistojen henkilöstömäärällä mitattuna, vaan se kuvaa likimäärin Suomen tilitoimistojen kokojakaamaa.

Kuvio 3. Henkilöstön määrä tilitoimistoissa.

Alle 10 vuotta vanhoja tilitoimistoja oli vastaajien keskuudessa 50 kappaletta. Yli 10 vuotta vanhoja tilitoimistoja oli 96 kappaletta. Vanhin kyselyyn osallistunut tilitoimisto on perustettu vuonna 1946. Vuonna 2016 perustettuja tilitoimistoja vastaajien keskuudessa oli neljä kappaletta.

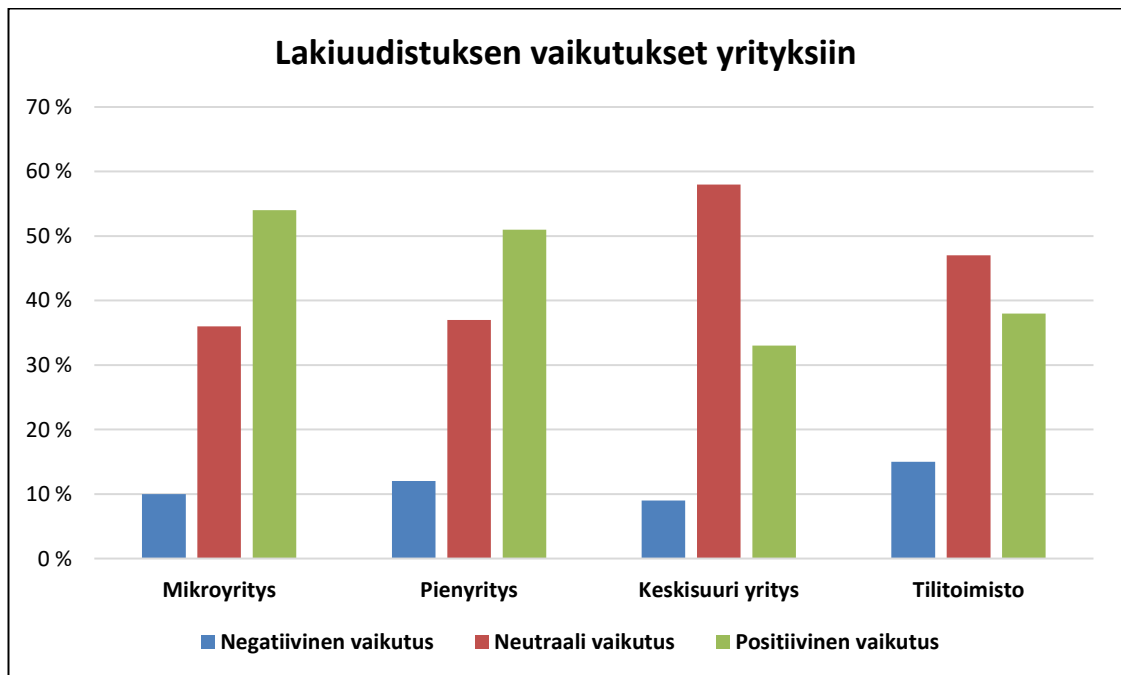
6.2 Lakiuudistus pk-yritysten näkökulmasta

Tilitoimistoja pyydettiin arvioimaan kirjanpitolain uudistusta kokonaisuutena neljästä eri näkökulmasta: mikroyritysten, pienyritysten, keski suurten yritysten ja oman tilitoimistonsa näkökulmasta. Vastaukset annettiin asteikolla 1–5, ykkösen ollessa erittäin negatiivinen ja viitonon erittäin positiivinen. Kyselyssä kokoluokkia käytettäessä tarkoitettiin uudistetun kirjanpitolain mukaisia kokoluokkia. Keskiarvillisesti tarkasteltuna tulokset ovat hyvin lähellä toisiaan kaikkien neljän näkökulman kohdalla. Mikro- ja pienyritysten vastausten keskiarvo on 3,5. Keski suurten yritysten ja tilitoimistojen näkökulmien keskiarvo taas on 3,2. Näin ollen voidaan todeta, ettei kirjanpitolain uudistamisella ole vastaajien mielestä merkittävää vaikutusta pk-yrityksille eikä tilitoimistoille. Mikro- ja pienyritysten kohdalla lakiuudistus arvioidaan aavistuksen verran positiiviseksi.

Mikroyritysten kohdalla vastaajista 54 prosenttia (79) arvioi kirjanpitolain muutosten olevan positiivisia mikroyrityksille, sillä enemmistö vastaajista valitsi vaih-

toehdoista joko positiivisen (4) tai erittäin positiivisen (5). Vastaavasti 51 prosenttia (73) vastasi lakiuudistuksen vaikutusten olevan positiivisia pienyrityksille. To-della pieni osa vastaajista arvioi lakiuudistuksella olevan negatiivinen vaikutus pk-yrityksiin. Vastaajista 10 prosenttia (15) arvioi lakiuudistuksen vaikutusten olevan negatiivisia mikroyrityksille, valiten vaihtoehtoista joko negatiivisen (2) tai erit-tään negatiivisen (1). Pienyritysten kohdalla vastaavaa mieltä oli 12 prosenttia (17) vastaajista. Vastaajista 12 prosenttia (17) arvioi lakiuudistuksen vaikutusten ole-van negatiivisia pienyrityksille. Merkittävä osa vastaajista eli 36 prosenttia (52) arvioi, ettei lakiuudistuksella ole positiivista eikä negatiivista vaikutusta mikroyri-tyksiin. Pienyritysten kohdalla vastaavaa mielipidettä edusti 38 prosenttia (54) vastaajista.

Tilitoimistoista 33 prosenttia (35) arvioi lakiuudistuksen vaikutusten olevan posi-tiivisia keskisuurille yrityksille. Koska lakiuudistus on suunniteltu pienet ensin -periaatteen mukaan, suuri osa lain sallimista helpotuksista on suunnattu mikro- ja pienyrityksille. Tämä on oletettavasti syy siihen, miksi vastaajat arvioivat lakiuu-distuksen vaikutusten olevan positiivisempia mikro- ja pienyrityksille kuin keski-suurille yrityksille. Vastaajista ainoastaan 9 prosenttia (10) arvioi lakiuudistuksen vaikutusten olevan negatiivisia keskisuurille yrityksille. Merkittävää on, että jopa 58 prosentin (62) mielestä lakiuudistuksen vaikutukset eivät ole positiivisia eivät-kä negatiivisia keskisuurille yrityksille. Vastaajista 38 prosenttia (44) arvioi laki-uudistuksen vaikutusten olevan positiivisia heidän omalle tilitoimistolleen. Aino-astaan 15 prosenttia (22) arvioi lakiuudistuksella olevan negatiivinen vaikutus omaan tilitoimistoonsa. Vastausten hajontaa havainnollistetaan kuviossa 4.

Kuvio 4. Lakiuudistuksen vaikutukset yrityksiin.

6.3 IFRS-standardien mukaiset uudistukset

Kyselyssä kysyttiin tilitoimistojen mielipiteitä lakiuudistuksiin, jotka tuovat kirjanpitolakia lähemmäs kansainvälisiä IFRS-standardeja sallimalla tiettyjä IFRS-säännösten mukaisia soveltamismahdollisuuksia. Näitä soveltamismahdollisuuksia ovat rahoitusleasing-sopimuksen merkitseminen taseeseen, rahoitusinstrumenttien ja sijoituskiinteistöjen merkitseminen käypään arvoon sekä pääomalainan merkitseminen omaan pääomaan. Näitä soveltamismahdollisuuksia kyselyyn vastanneet arvioivat asteikolla erittäin hyvä, hyvä, ei hyvä eikä huono, huono ja erittäin huono. Lähes puolet vastaajista eli 48 prosenttia (53) arvioi, ettei rahoitusleasing-sopimuksen merkitseminen taseeseen ole suoraan hyvä tai huono uudistus. Suurempi osa vastaajista oli kuitenkin sitä mieltä, että tämä on enemmän hyvä kuin huono uudistus, sillä 25 prosenttia vastaajista arvioi uudistuksen hyväksi, kun taas 15 prosenttia huonoksi.

Vastaajista 38 prosenttia (42) arvioi rahoitusinstrumenttien ja sijoituskiinteistöjen merkitsemisen käypään arvoon olevan hyvä uudistus. Lähes yhtä suuri osa vastaa-

jista eli 35 prosenttia (39) on sitä mieltä, ettei uudistus ole hyvä eikä huono. Ainoastaan 22 prosenttia (24) vastasi, että tämä uudistus on huono tai erittäin huono. Enemmistön eli 51 prosentin (62) mielestä pääomallainan merkitseminen taseeseen on hyvä uudistus. Vastaajista 20 prosentin (24) mukaan uudistus on erittäin hyvä. Ainoastaan 7 prosenttia (8) arvioi uudistuksen huonoksi eikä yksikään vastaajista vastannut uudistuksen olevan erittäin huono. Kaikkien kolmen uudistuksen kohdalla suurempi osa kyselyyn osallistujista piti uudistuksia hyvänä kuin huonona. Tähän saattaa vaikuttaa haastattelussakin ilmi tullut seikka: sääntelyn purkaminen voi olla pitkässä juoksussa hyvä muutos, kun huomataan, ettei siitä seurannut ongelmia. Nämä kolme uudistusta sallivat uusien käytäntöjen noudattamisen, mitä aikaisemmin kirjanpitolain mukaan ei ole voinut tehdä. Todennäköisesti juuri tämän valinnanvapauden kasvamisen vuoksi tilitoimistot kokevat nämä uudistukset enemmänkin hyvänä kuin huonona.

6.4 Lakiuudistukseen valmistautuminen

Yksi kyselyn osa-alue mittasi, miten tilitoimistoissa on valmistauduttu lakiuudistukseen. Tätä tarkasteltiin kysymällä, kuinka paljon lakiuudistus on vaatinut koulutusta tilitoimistoissa ja ovatko käytössä olevat taloushallinnon ohjelmistot vaatineet päivittämistä. Kysymykseen, kuinka paljon lisäkoulutusta lakiuudistus on vaatinut tilitoimistossanne, yhtä suuri osa vastaajista eli 17 prosenttia (25), valitsi joko vaihtoehdon vähän tai paljon. Tämän lisäksi vastaajista 59 prosenttia (86) ilmoitti lisäkoulutuksen tarpeen olleen näiden vaihtoehtojen väliltä. Voidaan siis sanoa, että koulutuksen tarve on ollut kohtalainen, mutta laajalle kouluttautumiselle ei ole ollut tarvetta. Ainoastaan neljä tilitoimistoa, eli kolme prosenttia vastaajista ilmoitti, ettei ole tarvinnut yhtään koulutusta lakiuudistuksen vuoksi. Haastattelussa ilmeni, etteivät pienet tilitoimistot välttämättä ole pystyneet osallistumaan työn ohella koulutuksiin, kun henkilöstöä ei tilitoimistossa ole tarpeeksi. Tällöin tietämys kirjanpitolain muutoksista voi jäädä vähäiseksi, kun muutosten sisäistäminen on itseopiskelun varassa.

Lakiuudistuksen seurauksena kirjausketjun tulee jatkossa olla vaivatta seurattavissa myös viranomaisilmoituksille eli ohjelmistojen porautumisominaisuuden tulee

ulottua myös viranomaisilmoituksiin. Ainoastaan 24 prosenttia (33) arvioi tämän ominaisuuden toimivan erittäin hyvin heidän taloushallinnon ohjelmistossa. Vastaajista 48 prosenttia (65) arvioi ominaisuuden toimivan kuitenkin hyvin. Huonosti tai erittäin huonosti ominaisuuden arvioitiin toimivan 16 prosenttia tapauksissa ja 11 prosenttia ilmoitti, ettei tämä ominaisuus toimi ollenkaan. Näin voidaan päätellä, ettei tämä porautumisominaisuus vielä toimi kaikissa taloushallinnon ohjelmistoissa uuden vaatimuksen mukaisesti. Lisäksi 66 prosenttia (83) vastaajista ilmoitti, ettei lakiuudistus ole vaatinut tai tule vaatimaan mitään muutoksia heidän taloushallinnon ohjelmistoonsa. Tästä selviää, ettei tilitoimistoissa olla tietoisia kaikista kirjanpitolain uusista vaatimuksista.

Vastaajien kesken havaittiin tilastollisesti merkittävä ero kahden vastaajaryhmän välillä. Pienistä tilitoimistoista, jossa työskentelee kolme henkilöä tai alle, 77 prosenttia (57) vastasi, ettei lakiuudistus tule vaatimaan muutoksia taloushallinnon ohjelmistoihin ja 23 prosenttia (17) vastasi uudistuksen vaativan muutoksia ohjelmistoihin. Yli kolme henkilöä työllistävien tilitoimistojen vastaukset jakautuivat tasaisemmin. Tasan 50 prosenttia (25) vastasi, että lakiuudistus vaatii muutoksia ohjelmistoon ja 50 prosentin (25) osuus vastasi, ettei muutoksia tarvita. Kyseeseen osallistujista ne, jotka ilmoittivat taloushallinnon ohjelmiston tarvitsevan muutoksia, listasivat useita ohjelmistoon tarvittavia muutoskohteita. Useasti mainittuina olivat muun muassa tilikarttojen päivittäminen, tilinpäätöskaavojen muutokset, liitetietotositelajin lisääminen ohjelmaan ja tilinpäätösraporttien muutokset. Eräs vastaajista ilmoitti jopa vaihtavansa kirjanpidon ohjelman, jotta kirjausketjua voidaan vaivatta seurata eli audit trail -vaatimus toteutuu.

6.5 Lainsäädännön selkeys

Kirjanpitolain muutokset -työryhmän yksi tavoitteista oli selkeyttää kirjanpitolainsäädännön rakennetta. Enemmistö eli 52 prosenttia (70) vastaajista arvioi lain selkeytyneen hieman. Vastaajista 24 prosenttia (33) oli sitä mieltä, ettei lain rakenne ole selkeytynyt ja 11 prosenttia (15) vastasi lain rakenteen hankaloituneen. Selkeästi suurin osa vastaajista eli 64 prosenttia (87) oli sitä mieltä, että lain ra-

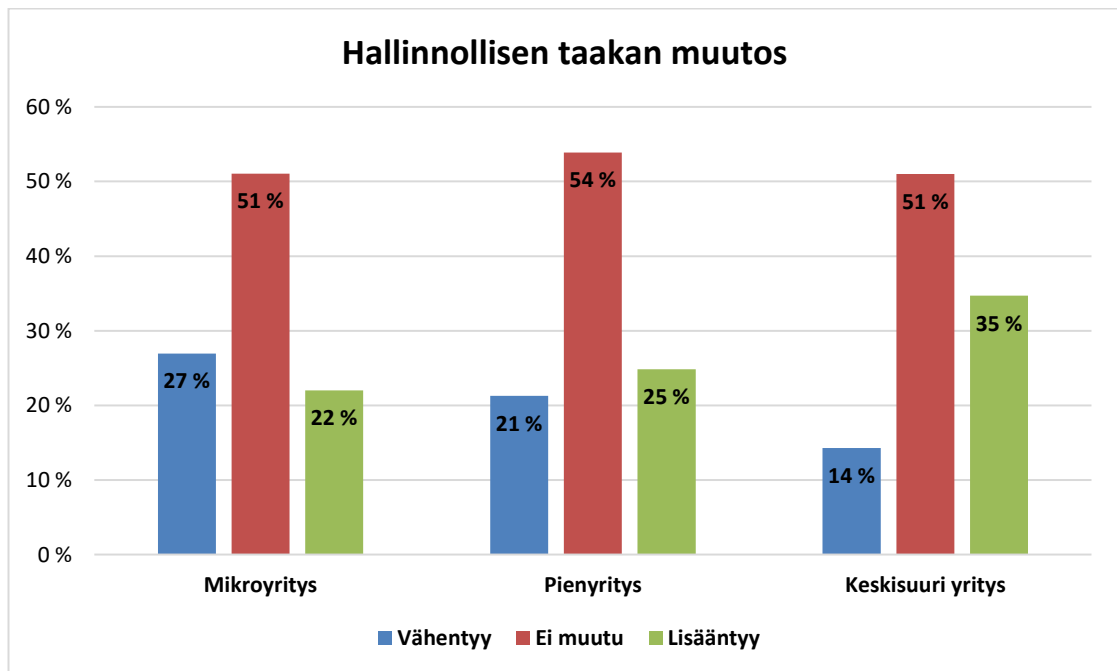
kenne on selkeytynyt uudistuksen myötä. Tämän vuoksi tätä osa-aluetta lain uudistamisesta voidaan pitää onnistuneena.

Kyselyn perusteella voidaan todeta, etteivät kirjanpitolaissa tapahtuneet terminologiset muutokset tuo suuria haasteita kirjanpitäjien työhön. Enemmistö, jonka muodostaa 51 prosenttia (74) vastaajista, arvio haasteita ilmaantuvan jonkin verran muttei paljon. Vastaajista 33 prosenttia (47) arvio terminologisten muutosten tuovan erittäin vähän haasteita kirjanpitäjille. Tästä voidaan päätellä, ettei kirjanpitolain terminologian muuttuminen vaikeuta merkittävästi kirjanpitäjien työtä.

Tilitoimistojen edustajilta kysyttiin, kokevatko he kirjanpitolainsäädännön muutosten tuovan haasteita uuden kirjanpitolain mukaan tehtäviin vuoden 2016 tilinpäätöksiin. Lähes puolet vastaajista eli 48 prosenttia (68) arvio haasteita muodostuvan jonkin verran muttei paljon. Tilitoimistoista 30 prosenttia (43) arvio haasteita ilmaantuvan erittäin vähän ja 19 prosenttia (27) arvioi haasteita muodostuvan paljon tai erittäin paljon. Tästä voidaan päätellä, etteivät kirjanpitolain muutokset vaikuta merkittävästi vuoden 2016 tilinpäätöksistä aiheutuvaan työtaakkaan.

6.6 Hallinnollinen taakka

Tilitoimiston edustajilta kysyttiin, kokevatko he hallinnollisen taakan muuttuvan pk-yrityksillä kirjanpitolainsäädännön uudistamisen jälkeen. Tämä kysyttiin erikseen mikroyritysten, pienyritysten ja keskisuurten yritysten kohdalla. Kaikkien kolmen kokoluokan kohdalla enemmistö, yli 50 prosenttia vastaajista vastasi, ettei hallinnollinen taakka tule muuttumaan lain uudistamisen jälkeen. Mikroyritysten kohdalla 51 prosenttia (72), pienyritysten kohdalla 54 prosenttia (76) ja keskisuurten yritysten kohdalla 51 prosenttia (50). Vastausten hajontaa on havainnollistettu kuviossa 5.

Kuvio 5. Hallinnollisen taakan muutos lakiuudistuksen jälkeen.

Kuviosta 5 nähdään, että mikroyritysten kohdalla suurempi osa vastaajista on sitä mieltä, että hallinnollinen taakka vähentyy, kuin että se lisääntyy lakiuudistuksen jälkeen. Pienyritysten ja keskisuurten yritysten kohdalla taas suurempi osa vastaajista on sitä mieltä, että hallinnollinen taakka lisääntyy, kuin että se laskisi. Mikro- ja pienyritysten kohdalla vastausten erot ovat kuitenkin pienet, kun taas keskisuurten yritysten kohdalla vastausten välillä on selkeä ero. Selkeästi suurempi osa vastaajista arvioi hallinnollisen taakan lisääntyvän keskisuurilla yrityksillä, kuin vähentyvän. Myös haastattelussa ilmeni, että hallinnollinen taakka voi jopa kasvaa lakiuudistuksen myötä keskisuurilla yrityksillä.

Molemmista haastatteluista ilmeni, ettei lakiuudistus suoraan vähennä hallinnollista taakkaa, vaan suurempi vaikutus on tilitoimistojen tekemillä valinnoilla. Jotta hallinnollinen taakka muuttuisi, tulee tilitoimistojen uudistaa omia prosessejaan. Mitä enemmän tilitoimistossa otetaan käyttöön lain sallimia helpotuksia, sitä enemmän hallinnollinen taakka voi vähentyä asiakkaalta. Yksi valinta voi olla esimerkiksi kirjanpidon sähköistäminen. Kuinka halukas tilitoimistoyrittäjä on kehittämään sähköistä taloushallintoa omassa tilitoimistossaan? Molemmat haas-

tateltavat olivat sitä mieltä, että taloushallinnon digitalisaation avulla voidaan vähentää hallinnollista taakkaa. Sekä haastattelussa että kyselyn avoimista kysymyksistä ilmeni, että mikro- ja pienyritysten liitetietovaatimusten keventyminen on yksi konkreettinen uudistus, joka vähentää hallinnollista taakkaa tilinpäätös-vaiheessa. Huomattavaa kuitenkin on, että liitetietovaatimuksia tulee muualtakin kuin pelkästään kirjanpitolaista. Esimerkiksi osakeyhtiölaissa on edelleen mainittu useita liitetietovaatimuksia, jotka eivät ole muuttuneet.

Kirjanpitolaki ja -asetus sekä asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista eivät ole ainoat säädökset, jotka ohjailevat yritysten kirjanpitoa. Sekä kyselyssä että haastatteluissa tuli selkeästi esille, että muuta lainsäädäntöä tulee myös muuttaa, jotta kirjanpitolaissa tapahtuneet muutokset vähentäisivät hallinnollista taakkaa merkittävästi. Esimerkiksi verotusta koskeva lainsäädäntö on ristiriidassa nykyisen kirjanpitolain kanssa, minkä vuoksi hallinnollista taakkaa ei voida vähentää niin paljon kuin se olisi mahdollista. Kyselyn mukaan todella harvat yritykset, joille se on mahdollista, tulevat jättämään tilinpäätöksen laatimatta. Tilitoimistojen mielestä tähän vaikuttaa se, että verottaja ja rahoittaja vaativat kuitenkin tilinpäätöstä, vaikka se jätettäisiin laatimatta. Tämä on yksi esimerkki kirjanpitolain muutosten, muun lainsäädännön sekä yleisesti käytössä olevien käytäntöjen ristiriidoista.

Yksi este hallinnollisen taakan vähenemiselle on ajatus, ettei mikään muutu ja työt hoidetaan kuten ennenkin. Haastattelussa ilmeni tapaus, jossa tilitoimistoille pidettiin koulutusta lakiuudistuksesta. Koulutus alkoi sanoilla ”oikeastihan tässä mikään ei muutu”. Tämän jälkeen koulutuksessa esiteltiin teoreettisesti mahdollisia muutoskohteita, mutta samalla perusteltiin, miksi näitä ei kannata muuttaa. Tämä yksittäinen tapaus selittää ajattelua kyselyn tulosten taustalla, minkä vuoksi yli 70 prosenttia vastaajista on sitä mieltä, että hallinnollinen taakka ei muutu tai jopa kasvaa kaikissa kolmessa pk-yrityksen kokoluokassa. Osa tilitoimistoista ei välttämättä halua uudistua vaan jatkaa töiden tekemistä mieluummin entiseen tapaan.

6.6.1 Hallinnollisen taakan kustannukset

Kyselyssä kysyttiin, kuinka paljon kirjanpitolainsäädännön uudistus on aiheuttanut tai tulee aiheuttamaan kustannuksia tilitoimistoille. Kysymykseen saatiin vastauksia 109 kappaletta, mikä on huomattavasti enemmän kuin odotettiin. Tilitoimistoille aiheutuneiden kustannusten keskiarvo on 2 300 euroa ja mediaani 1 000 euroa. Keskiarvoa nostaa kuusi yli 10 000 euron vastausta. Suurin kustannus on 30 000 euroa. Kyselyyn vastaajien keskuudessa kustannusten ja tilitoimistojen henkilöstömäärän välillä on merkittävä korrelaatio. Mitä enemmän henkilökuntaa tilitoimistossa on, sitä suuremmat kustannukset lakiuudistus on aiheuttanut tilitoimistolle. Tästä voidaan päätellä lakiuudistuksen aiheuttavan tilitoimistoille pääasiassa sellaisia kustannuksia, jotka kasvavat henkilöstömäärän kasvaessa, kuten esimerkiksi koulutuskustannukset. Koulutuskustannukset on yksi merkittävä kustannuserä, jonka kirjanpitolain uudistus on aiheuttanut tilitoimistoille. Kyselyn vastauksissa mainittiin useasti kustannusten olevan pääosin koulutuskustannuksia ja niiden merkitys on myös pääteltävissä kustannusten ja henkilöstömäärän välisestä korrelaatiosta. Vastaajista 45 prosenttia (39) ilmoitti ottavansa tilitoimistolle aiheutuneet kustannukset tilitoimiston katteesta tai koulutusbudjetista. Vastaajista 41 prosenttia (35) vastasi lisäävänsä asiakkaan laskutusta tai tuntihintaa, jotta syntyneet kustannukset voidaan kattaa. Vastaajista 14 prosenttia (12) vastasi, että laskuttaa ainakin osan kuluista asiakkaalta.

Tilitoimistoilta kysyttiin, miten lakiuudistus on vaikuttanut mikro- ja pienyritysasiakkaiden tilikauden aikaisiin kustannuksiin. Tilitoimistoista 71 prosenttia (99) vastasi, etteivät mikro- ja pienyritysasiakkaiden tilikauden aikaiset kustannukset ole muuttuneet. Kirjanpitolaissa tapahtuneista, hallinnollista taakkaa vähentävistä muutoksista suurin osa vähentää taakkaa vasta tilinpäätösvaiheessa. Tämä osaltaan selittää, miksi tilikauden aikana kustannukset eivät ole vähentyneet. Kyselyyn vastanneista 18 prosenttia (25) ilmoitti mikro- ja pienyritysasiakkaiden tilikauden aikaisien kustannusten lisääntyneen lakiuudistuksen jälkeen. Yksi syy tähän on tilitoimistojen varautuminen lakiuudistuksen tuomiin muutoksiin nostamalla hintoja.

Kyselyssä kysyttiin, miten tilitoimistot arvioivat kirjanpitolainsäädännön uudistamisen vaikuttavan mikro- ja pienyritysasiakkaiden talousraportoinnista johtuviin hallinnollisen taakan kustannuksiin. Enemmistö eli 57 prosenttia (78) vastaajista arvioi, etteivät talousraportoinnista aiheutuvat kustannukset tule muuttumaan. Tilitoimistoista 27 prosenttia (37) arvioi kustannusten lisääntyvän ja 15 prosenttia (21) arvioi kustannusten vähentyvän. Lakiuudistuksen ei siis odoteta tuovan kustannussäästöjä mikro- ja pienyritysasiakkaille vaan enemmänkin kustannusten nousua. Tämä johtuu ainakin osittain siitä, että osa tilitoimistoista siirtää lain uudistamisesta aiheutuneet kustannukset asiakkailleen laskuttamalla lisätöistä tai nostamalla hintoja.

6.6.2 Mikro- ja pienyritysten tilinpäätös

Kyselyssä kysyttiin, miten tilitoimistot kokevat uusien kirjanpitolainsäädännön mukaisten tilinpäätösvaatimusten kuvaavan pien- ja mikroyritysten todellista taloudellista asemaa. Tätä arvioitiin asteikolla erittäin hyvin, hyvin, huonosti, erittäin huonosti, ei ollenkaan tai en osaa sanoa. Vastaajista suurin osa eli 43 prosenttia (57) arvioi uusien tilinpäätösvaatimusten kuvaavan todellista taloudellista asemaa hyvin. Tilitoimistoista 32 prosenttia (42) arvioi tilinpäätösvaatimusten kuvaavan yritysten todellista taloudellista asemaa huonosti ja 13 prosenttia (17) erittäin huonosti.

Tilitoimistoilla on jakautuneet mielipiteet aiheesta. Kun jaetaan vastaukset karkeasti uudistettuihin tilinpäätösvaatimukseen positiivisesti suhtautuneisiin (valitut vaihtoehdot erittäin hyvin ja hyvin) ja negatiivisesti suhtautuneisiin (valitut vaihtoehdot huonosti, erittäin huonosti ja ei ollenkaan), huomataan prosenttijakauman olevan lähes yhtä suuri. Positiivisesti uusiin tilinpäätösvaatimukseen suhtautuneita on 47 prosenttia (62) ja negatiivisesti suhtautuneita on 53 prosenttia (70) vastaajista. 14 vastaajaa ei osannut ottaa kysymykseen kantaa. Voidaan päätellä, ettei tilitoimistoilla ole selkeää mielipidettä aiheesta.

Uuden kirjanpitolain mukaan kaikista pienimmät liikkeenharjoittajat voivat halutessaan siirtyä käyttämään yhdenkertaista kirjanpitoa. Tilitoimistoilta kysyttiin, kuinka moni liikkeenharjoittajista siirtyy käyttämään yhdenkertaista kirjanpitoa.

Lähes puolet eli 48 prosenttia (67) vastaajista vastasi, ettei kukaan liikkeenharjoittaja siirry käyttämään yhdenkertaista kirjanpitoa. Vastaajista 32 prosenttia (44) vastasi, että todella harvat liikkeenharjoittajista tulevat siirtymään yhdenkertaisen kirjanpidon käyttöön ja 17 prosenttia (24) arvioi ainoastaan harvojen siirtyvän käyttämään tätä tapaa.

Kyselyssä tilitoimistoja pyydettiin perustelemaan mahdollisia syitä sille, miksi arvioivat, ettei kukaan tai todella harvat liikkeenharjoittajista siirtyisi käyttämään yhdenkertaista kirjanpitoa. Suurimpana syynä on, ettei yhdenkertainen kirjanpito anna tarpeeksi informaatiota yrittäjälle ja kolmansille osapuolille. Puuttuvat tiedot tulisi antaa erikseen, jotka saisi suoraan kahdenkertaisesta kirjanpidosta. Liikkeenharjoittajat ovat jo tottuneet kahdenkertaiseen kirjanpitoon ja tottuneet tämän kirjaustavan tarjoamiin raportteihin. Tilitoimistot eivät suosittele yhdenkertaiseen kirjanpitoon siirtymistä, koska eivät koe siitä olevan hyötyä yrittäjille. Marginaalinen kustannussäästö ei korvaa kahdenkertaisen kirjanpidon tarjoamia hyötyjä. Lisäksi liiketoiminnan kasvaessa tulisi siirtyä takaisin kahdenkertaisen kirjanpidon käyttöön. Kirjanpidon ohjelmat on suunniteltu kahdenkertaista kirjanpitoa varten, minkä vuoksi ne tekevät kahdenkertaisen automaattisesti. Nykitekniikan ansiosta kahdenkertainen kirjanpito ei ole tilitoimistojen mielestä työläämpää kuin yhdenkertainen vaan pikemminkin päinvastoin. Yhdenkertaisen kirjanpidon tekeminen tilitoimistoissa vaatisi paljon rutiinista poikkeavaa työtä. Näiden syiden vuoksi useat tilitoimistot vastasivat, etteivät edes suostu tekemään yhdenkertaista kirjanpitoa asiakkaille ja mikäli asiakas haluaisi vaihtaa yhdenkertaiseen kirjanpitoon, joutuisi asiakas vaihtamaan tilitoimistoa.

Kyselyssä kysyttiin tilitoimistojen arviota siitä, kuinka suuri osa mikroyritysluokkaan kuuluvista liikkeen- ja ammatinharjoittajista tulee jättämään tilinpäätöksen laatimatta. Tilitoimistoista 40 prosenttia (57) arvioi, ettei kukaan tule jättämään tilinpäätöstä laatimatta. Vastaajista 28 prosenttia (40) arvioi ainoastaan todella harvojen mikroyritysten jättävän tilinpäätöksen laatimatta ja 18 prosenttia (25) arvioi harvojen jättävän sen laatimatta. Suurimman osan kyselyyn vastaajien mielestä tilinpäätöksen laatimisvelvollisuuden poistumisella ei ole suurta merkitystä hallinnollisen taakan vähentymisen kannalta. Kyselyyn vastanneet ja haastatelta-

vat olivat aiheesta samaa mieltä ja antoivat samoja perusteluja vastaukselle. Nykyaikaisilla taloushallinnon ohjelmilla tilinpäätöstä vastaavat laskelmat syntyvät automaattisesti, kun kirjaukset on tehty oikein. Kirjaukset tulee muutoksesta huolimatta hoitaa kuten tähänkin asti. Tilinpäätöksen laatimatta jättäminen ei siis vähentäisi taakkaa merkittävästi. Asiakasyrityksille kustannussäästöä syntyisi ainoastaan tilitoimiston tilinpäätöksestä veloittaman summan verran. Tilitoimistot eivät välttämättä ole halukkaita pudottamaan omaa laskutustaan, minkä vuoksi haluavat tilinpäätöksen tehtävän jatkossakin. Jos tilinpäätös jätetään tekemättä, on mahdollista, että se joudutaan laatia kuitenkin jälkikäteen rahoittajia ja verottajaa varten. Tämä on jälkikäteen työläämpää ja kalliimpaa, minkä vuoksi myös yrityksen näkökulmasta on helpompaa jatkaa tutun tilinpäätöksen laatimista. Monet tilitoimistot kommentoivat, että tilinpäätöstä ei laadita pelkästään lain vaatimuksesta vaan myös yrityksen toimintaa ohjaavan tiedon vuoksi. Näistä syistä lähes 70 prosenttia kyselyyn vastanneista arvioi, ettei kukaan tai todella harvat mikroyritysluokkaan kuuluvista liikkeen- ja ammatinharjoittajista tulee jättämään tilinpäätöksen tekemättä.

6.6.3 Pienet konsernit

Uuden kirjanpitolain mukaan konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuus poistuu pieniltä konserneilta siinäkin tapauksessa, kun emoyhtiö jakaa voittoa. Tilitoimistoilta kysyttiin, kuinka suuri osa pienistä konserneista tulee jättämään konsernitilinpäätöksen laatimatta. Enemmistö eli 53 prosenttia (50) vastasi, että lähes kaikki pienet konsernit tulee jättämään konsernitilinpäätöksen tekemättä. Vastaajista 30 prosenttia (28) vastasi useat ja ainoastaan 11 prosenttia (10) arvioi harvojen jättävän sen laatimatta. Ainoastaan kaksi vastaajaa arvioi, ettei kukaan pienistä konserneista jättäisi konsernitilinpäätöstä tekemättä. Kyselyyn osallistuneista 47 vastasi, ettei osaa sanoa ja kuusi vastaajaa jätti kokonaan vastaamatta kysymykseen.

Kaikilla tilitoimistoilla ei ole asiakkaanaan pieniä konserneja, minkä vuoksi useat vastaajat eivät ottaneet kantaa kysymykseen. Haastatteluiden mukaan pienten konsernien kohdalla konsernitilinpäätös ei välttämättä anna raportoinnillista lisäarvoa asiakkaalle, minkä vuoksi konsernitilinpäätöstä ei tulla jatkossa laatimaan.

Tytäryritys voi olla täysin eri toimialalta, esimerkiksi puolison yritys, joka on asiakkaan omistuksessa. Kun sisäistä kaupankäyntiä ei ole tai niiden merkitys on vähäinen, ei konsernitilinpäätös tuo asiakkaalle merkittävää raportoinnillista lisäarvoa. Lisätyöstä kuitenkin veloitetaan asiakasta, joten näissä tapauksissa konsernitilinpäätöksen laatimatta jättäminen tuo suoraa kustannussäästöä asiakkaalle. Konsernitilinpäätöksen laatiminen voi olla jossain tapauksissa myös vaikeaa ja työlästä, mikäli sisäistä kaupankäyntiä ei voida erotella muusta liiketoiminnasta. Lisäksi kaikilla kirjanpitäjillä ei ole konsernitilinpäätöksen laatimiseen tarvittavaa osaamista. Molemmat haastateltavat olivat sitä mieltä, että konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuuden poistuminen pieniltä konserneilta on hyvä uudistus. Uudistus tuo suoraa kustannussäästöä asiakkaalle, eikä siitä koidu lisäkustannuksia tilitoimistoille, kun konsernitilinpäätös jätetään vain tekemättä. Lisäksi tämä helpottaa tilintarkastajien työtä, kun tarkastettavana on ainoastaan yksittäisten yritysten tilinpäätökset.

Kyselyssä kysyttiin tilitoimistojen mielipidettä siitä, kuinka hyvin yksittäisten yritysten tilinpäätökset kuvaavat koko konsernin todellista taloudellista asemaa, mikäli konsernitilinpäätös jätetään tekemättä. Enemmistö eli 51 prosenttia (43) vastasi niiden kuvaavan todellista asemaa huonosti. Vastaajista 34 prosenttia (29) vastasi niiden kuvaavan todellista asemaa hyvin. Tämä on aina tapauskohtaista, kuten haastatteluista kävi ilmi. Jos konsernilla ei ole sisäistä kaupankäyntiä tai niiden merkitys on vähäinen, voivat yksittäisten yritysten tilinpäätökset kuvata koko konsernin taloudellista asemaa hyvin. Jos sisäistä kaupankäyntiä on merkittävästi, eivät yksittäisten yritysten tilinpäätökset kuvaa koko konsernin taloudellista asemaa.

6.7 Kirjanpitoaineiston säilytys

Uusi kirjanpitolaki mahdollistaa vanhojen tasekirjojen muuttamisen sähköiseen muotoon. Tilitoimistoilta kysyttiin, kuinka suuri osa asiakasyritysten nidotuista tasekirjoista on muutettu tai on suunniteltu muutettavan sähköiseen muotoon niiden säilytyksen ajaksi. Tilitoimistoista 45 prosenttia (63) vastasi, ettei yhtään tasekirjaa tulla muuttamaan sähköiseen muotoon. Vastaajista 26 prosenttia (36) vas-

tasi, että ainoastaan harvat tasekirjat tullaan muuttamaan sähköiseen muotoon. Molemmat haastateltavat arvioivat, ettei vanhoja tasekirjoja lähdetä tilitoimistoissa muuttamaan sähköiseen muotoon. Haastateltavien mielipide vastaa myös kyselyn tulosta. Sekä kyselyssä että haastatteluissa ilmeni, että tulevaisuudessa täysin sähköinen arkistointi tulee lisääntymään lakiuudistuksen myötä. Haastatteluiden pohjalta voidaan kuitenkin sanoa, että suurin osa tilitoimistoista tulee käyttämään vielä painettuja tasekirjoja. Haastateltavat arvioivat, että painetut tasekirjat alkavat vähentyä, kun kirjanpito-ohjelmistot kehittyvät sellaisiksi, että ohjelmasta voi tulostaa automaattisesti sähköisen tasekirjan ja se voidaan allekirjoittaa sähköisesti. Siihen asti mitään suurta muutosta ei tule tapahtumaan.

Kirjanpitoaineistoa voidaan jatkossa säilyttää missä päin maailmaa tahansa. Kyselyssä kysyttiin, ovatko tilitoimistot harkinneet siirtävänsä asiakirjojen säilytyksen toiseen pilvipalveluntarjoajan palvelimille. Tilitoimistoista 48 prosenttia (69) vastasi, ettei ole harkinnut palveluntarjoajan vaihtamista. Kyselyyn osallistuneista 19 prosenttia (27) ilmoitti harkinneensa palveluntarjoajan vaihtamista toiseen kotimaiseen ja ainoastaan kaksi prosenttia (3) tilitoimistoista vastasi harkinneensa vaihtamista ulkomaiseen palveluntarjoajaan. Tilitoimistoista 31 prosenttia (44) vastasi, ettei käytä pilvipalveluja asiakirjojen säilyttämiseen.

Tilitoimistoja pyydettiin arvioimaan, kuinka luottavaisia he ovat ulkomaisen säilytyspalveluntarjoajan yhteistyöhön Suomen viranomaisten kanssa, kun Suomen laki ei velvoita palveluntarjoajaa. Asteikoksi annettiin 1–5, ykkösen ollessa erittäin epäilevä ja viitonen erittäin luottavainen ulkomaiseen palveluntarjoajaan. Vastausten keskiarvo oli 2,0 ja mediaani 1. Lähes puolet vastaajista eli 49 prosenttia (48) vastasi olevan erittäin epäileviä ulkomaiseen palveluntarjoajan yhteistyöhön. Vastaajista 23 prosenttia (23) vastasi vaihtoehdon kaksi eli ovat myös epäileviä palveluntarjoajan yhteistyöstä. Vastaajista 14 prosenttia (14) valitsi vaihtoehdon kolme, joka on neutraali kanta. Tästä voidaan päätellä, etteivät tilitoimistot luota ulkomaisiin säilytyspalveluntarjoajiin. Tämän vuoksi kyselyyn osallistujat eivät olleet harkinneet siirtävänsä asiakirjojen säilytystä ulkomaisen palveluntarjoajan palvelimille. Vastaajista 47 vastasi, ettei osaa ottaa kantaa palveluntarjoajan luotettavuuteen. Saattaa olla, että ulkomainen pilvipalveluntarjoaja on aiheena

vieras tilitoimistoille, koska aineistoa ei ole ennen voitu säilyttää ulkomailla pysyvästi. Tämän vuoksi aihetta ei olla mietitty tilitoimistoissa aikaisemmin ja suuri osa vastaajista valitsi vaihtoehdon en osaa sanoa.

Kyselyssä kysyttiin mitä tilitoimistojen mielestä voi seurata, jos Suomen laki ei velvoita pilvipalvelun tarjoajaa. Vastaajista 36 prosenttia (19) mainitsi erilaisia aineiston saatavuusongelmia, kuten jos viranomaiset eivät saa tarvitsemiaan tietoa tai jos aineistot tuhoutuvat tai katoavat esimerkiksi palveluntarjoajan poistuttua markkinoilta. Vastaajilla heräsi myös mielenkiintoinen kysymys: kuka maksaa aineiston säilyttämisen, jos asiakkaalla ei ole varaa maksaa säilytystä? Tuhoutuu ko aineisto tässä tapauksessa? Vastaajista 21 prosenttia (11) arvioi rikosten ja väärinkäytösten lisääntyvän, jos palveluntarjoajia ei velvoita Suomen laki. Palveluntarjoaja voi tarjota säilyttämäänsä tietoa eteenpäin tai piilotella aineistoa Suomen viranomaisilta. Epärehelliset tahot voivat valita palvelun maista, joista ei luovuteta tietoja muiden maiden viranomaisille. Vastaajista 55 prosenttia (29) arvioi talousrikollisuuden tutkinnan hankaloituvan, jos Suomen laki ei velvoita säilytyspalvelun tarjoajaa. Yksi syy siihen, miksi tilitoimistot eivät ole halukkaita siirtämään aineiston säilytystä ulkomaisen pilvipalveluntarjoajan palvelimille on se, ettei tiedetä tarkasti, miten ongelmatilanteet hoituvat kyseisen palvelun käyttämisessä. Aineiston katoaminen koetaan niin suureksi riskiksi, ettei palvelua haluta ottaa käyttöön.

6.8 Tilinpäätös 2.0 -palvelu

Uuden tilinpäätösdirektiivin julkaisun yhteydessä jäsenmaita kehoitettiin kehittämään sähköisiä julkistamisjärjestelmiä, jonne yritykset pystyvät antamaan kirjanpitoliedot ja tilinpäätökset yhteen kertaan. Tietojen tulee olla järjestelmässä sellaisessa muodossa, että useat käyttäjät pääsevät käyttämään niitä vaivattomasti. Euroopan komissiota kehoitettiin tutkimaan keinoja luoda tilinpäätösten laadintaa varten yhtenäinen sähköinen raportointimalli, joka ei aiheuta rasitusta pk-yrityksille. Patentti- ja rekisterihallitus sekä Verohallinto ovat kehittäneet Tilinpäätös 2.0 -palvelun, jonka avulla yrityksen talousraportoinnin voi toimittaa yhdellä kertaa yhteen paikkaan XBRL-muotoisena tietona. Syksyllä 2016 aloitettiin

palvelun koekäyttö. Marraskuussa 2017 palvelu on suunniteltu laajennettavaksi kaikille osakeyhtiöille ja osuuskunnille. Vuoteen 2020 mennessä on suunniteltu palvelun avaaminen kaikille yhtiömuodoille. Hanke on edennyt Suomessa, minkä vuoksi kyselyssä haluttiin tutkia asenteita palvelun kehittämistä kohtaan. Lisäksi haluttiin tutkia tilitoimistojen mielipiteitä siitä, tuleeko palvelu vähentämään hallinnollista taakkaa. Hanke on kehitysvaiheessa, joten tässä tutkimuksessa aiheeseen paneuduttiin vain pintapuolisesti.

Kyselyssä pyydettiin arvioimaan sitä, miten tilitoimistot suhtautuvat Tilinpäätös 2.0 -palvelun perustamiseen. Arviointi suoritettiin asteikolla yhdestä viiteen, missä ykkönen kuvaa palveluun erittäin negatiivisesti suhtautumista ja viitonen erittäin positiivisesti suhtautumista. Erittäin positiivisesti palvelun perustamiseen suhtautui 28 prosenttia (33) vastaajista. Positiivisesti suhtautui 35 prosenttia (42) ja neutraalin kannan otti 27 prosenttia (32) vastaajista. Vastaajista 11 prosenttia (13) suhtautui palvelun perustamiseen negatiivisesti tai erittäin negatiivisesti. Voidaan siis sanoa, että suurin osa tilitoimistoista kannattaa palvelun perustamista.

Tilitoimistoilta kysyttiin halukkuutta ottaa palvelu tulevaisuudessa käyttöön, kun palvelu laajenee kaikille käyttäjille avoimeksi. Ainoastaan 9 prosenttia vastaajista (10) ilmoitti ottavansa palvelun käyttöön. Lähes yhtä suuri osa eli 8 prosenttia (9) vastasi, ettei ota palvelua käyttöön vaan toimittaa talousraportoinnin entiseen tapaan. Vastaajista 59 prosenttia (69) ilmoitti ottavansa palvelun todennäköisesti käyttöön. Vastaajista 24 prosenttia (28) arvioi toimittavansa talousraportoinnin todennäköisesti entiseen tapaan ilman uutta palvelua. Kyselystä selviää, että suurin osa vastaajista harkitsee Tilinpäätös 2.0 -palvelun käyttöönottoa, mutta ei vielä ollut tehnyt päätöstä palvelun käyttöönoton suhteen. Palvelu ei tule kaikille avoimeksi vielä useaan vuoteen, joten tilitoimistojen ei ole täytynyt tehdä lopullisia päätöksiä palvelun käyttöönotosta. Tämä selittää vastausten ääripäiden pienet vastausprosentit. Vastauksista huomataan kuitenkin, että enemmistö kyselyyn osallistuneista on kiinnostunut palvelun käyttöönotosta.

Tilitoimistoja pyydettiin arvioimaan, kuinka paljon hallinnollinen taakka vähentyy Tilinpäätös 2.0 -palvelun avulla. Vastaajista 21 prosenttia (23) arvioi palvelun vä-

hentävän hallinnollista taakkaa paljon. Vastaajista 39 prosenttia (43) arvioi taakan pienentyvän ainoastaan vähän ja 23 prosenttia (25) arvioi palvelun vaikutuksen olevan erittäin vähäinen. Suurin osa tilitoimistoista ei usko palvelun tuovan merkittävää helpotusta hallinnolliseen taakkaan, mutta pitävät palvelun perustamista hyvänä hankkeena. Tilitoimistot saattavat ajatella palvelun perustamisen olevan hyvä uudistus prosessin kehittymisen ja toiminnan tehostumisen vuoksi. Jatkossa ilmoitukset voidaan jättää yhteen paikkaan, josta talousraportointi kulkeutuu usealle eri viranomaiselle.

6.9 Kirjanpitolainsäädännön uudistamisen vaikutukset tulevaisuudessa

Tilitoimistoja pyydettiin arvioimaan kirjanpitolainsäädännön uudistamisen vaikutuksia tulevaisuudessa. Tilitoimistojen arviot olivat hajanaisia eikä varsinaista yhtenäistä mielipidettä ollut havaittavissa. Vastaajista 22 prosenttia (17) arvioi, ettei uudistuksesta tule seuraamaan merkittäviä muutoksia. Useat näistä vastaajista mainitsivat, että verotuksen säädöksiä tulisi myös muuttaa, jotta kirjanpitolain muutokset olisivat merkittäviä. Ainoastaan pieni osa vastaajista mainitsi muutosten aiheuttavan sekaannusta ja lisäävän väärinkäsityksiä tilitoimistoissa sekä yrityksissä, joissa tehdään kirjanpito itse. Tämä voi lisätä töitä verotuksen selvityksissä. Taloushallinnon sähköistymisen ennustetaan nopeutuvan, kun laista on poistettu sen esteet. Tilitoimistoista 27 prosenttia (21) mainitsi, että kaikkia vaikutuksia ei vielä osata sanoa vaan ne nähdään vasta usean vuoden kuluttua. Kyselyyn osallistujista 68 ei vastannut kysymykseen. Koska suuri osa vastaajista ei vastannut kysymykseen ja vastauksista ei ollut havaittavissa varsinaista yhtenäistä mielipidettä, voidaan päätellä, ettei tilitoimistoissa tiedetä mihin kaikkeen kirjanpitolainsäädännön muutokset tulevat tulevaisuudessa vaikuttamaan. Tätä tukee myös 27 prosentin osuus vastaajista, jotka mainitsivat tästä vastauksissa.

Haastateltavat olivat samaa mieltä siitä, että vaikutukset selviävät vasta usean vuoden kuluttua. Silloin nähdään esimerkiksi, kuinka rahoittajat suhtautuvat tilinpäätöksestä luopumiseen. Haastateltavien mielestä teknologian kehittymisen esteiden poistaminen on hyvä uudistus. Tulevaisuudessa teknologian kehittymisen ansiosta tullaan pääsemään reaaliaikaisempaan taloushallintoon, joka tehostaa

asiakasyritysten toimintaa. Haastattelussa ilmeni tilinpäätöksen informaation tulkinnasta heränneen keskustelua tilintarkastajien keskuudessa. Olennaisuusperiaate mahdollistaa useiden erien yhdistelemisen tilinpäätöksessä ja asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista mahdollistaa suppeammat tilinpäätöstiedot mikro- ja pienyrityksille kuin aikaisemmin. Näiden muutosten seurauksena vastuu tilinpäätösinformaation tulkinnasta on ikään kuin siirtynyt tilinpäätöksen laatijalta tilinpäätösinformaation käyttäjälle. Tämän varmuudella toteaminen vaatisi kuitenkin tutkimuksen aiheesta, eikä tämän tutkimuksen perusteella voida tehdä johtopäätöksiä aiheesta.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA YHTEENVETO

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää kirjanpitolain uudistuksen vaikutuksia pk-yritysten kirjanpitoon ja tilitoimistoihin. Tutkimuksella pyrittiin selvittämään, millaisiksi lakiuudistuksen tuomat muutokset koetaan, vähentyykö pk-yritysten hallinnollinen taakka uudistuksen avulla ja miten laajasti sallittuja helpotuksia tullaan hyödyntämään tilitoimistoissa. Lisäksi pyrittiin selvittämään, mitä lakiuudistuksella tullaan saavuttamaan tulevaisuudessa.

Tämän opinnäytetyön tutkimuskysymyksiksi valittiin:

1. Vähentyykö pienten ja keskisuurten yritysten hallinnollinen taakka kirjanpitolain uudistuksen avulla?
2. Hyötyvätkö pienet ja keskisuuret yritykset kirjanpitolain uudistamisesta?
3. Miten kirjanpitolain uudistus vaikuttaa tilitoimistoihin?

Kyselyn perusteella voidaan sanoa, ettei hallinnollisen taakan odoteta muuttuvan merkittävästi kirjanpitolain uudistamisen jälkeen mikro- ja pienyrityksillä tai keskisuurilla yrityksillä. Kirjanpilolaki ja -asetus sekä asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista eivät ole ainoat säädökset, jotka ohjailevat yritysten kirjanpitoa. Sekä kyselyssä että haastatteluissa tuli selkeästi esille, että muuta lainsäädäntöä tulee myös muuttaa, jotta kirjanpitolaissa tapahtuneet muutokset vähentäisivät hallinnollista taakkaa merkittävästi. Esimerkiksi verotusta koskeva lainsäädäntö on ristiriidassa nykyisen kirjanpitolain kanssa, minkä vuoksi hallinnollista taakkaa ei voida vähentää niin paljon kuin se olisi mahdollista. Kyselyn mukaan todella harvat yritykset, joille se on mahdollista, tulevat jättämään tilinpäätöksen laatimatta. Tilitoimistojen mielestä tähän vaikuttaa se, että verottaja ja rahoittaja vaativat kuitenkin tilinpäätöstä, vaikka se jätettäisiin laatimatta. Tämä on yksi esimerkki kirjanpitolain muutosten, muun lainsäädännön sekä yleisesti käytössä olevien käytäntöjen ristiriidoista. Useat kyselyyn vastanneista sanoivat ajatuksen lakiuudistuksen taustalla olevan hyvä ja kuvailivat lakiuudistuksen olevan teoriassa hyvä, mutta käytännössä taas ei. Myös haastatteluissa ilmeni sama seikka.

Haastatteluissa selvisi, että suurempi vaikutus hallinnollisen taakan vähentämiseen on tilitoimistojen tekemillä valinnoilla kuin ainoastaan kirjanpitolain muutoksilla. Esimerkiksi, vaikka laki ei vaadi tilinpäätöksen laatimista, kuinka moni tilitoimistoista jättää sen tekemättä asiakkaalle, kun tämä vähentäisi laskutusta. Tilitoimistoasiakkaat eivät välttämättä ole edes tietoisia kaikista helpotuksista, joita lakiuudistus sallii. On tilitoimistokohtaista, kuinka paljon tilitoimistossa halutaan muuttaa omia prosessejaan. Tämä päätös vaikuttaa suoraan tilitoimistoasiakkaiden hallinnolliseen taakkaan. Suurin osa tilitoimistoista arvioi lain uudistamisen vaikutusten jäävän melko vähäisiksi.

Lakiuudistus perustuu pienet ensin -periaatteeseen, joka tarkoittaa, että lain tulee kunnioittaa sitä käyttävien enemmistöä. Kirjanpitolain uudistus on tehty helpottamaan erityisesti mikro- ja pienyritysten hallinnollista taakkaa. Hallinnollisen taakan osalta jo todettiin, ettei sen odoteta merkittävästi muuttuvan. Selkeä enemmistö kyselyyn osallistuneista vastasi, etteivät tilitoimistoasiakkaiden tilikauden aikaiset kustannukset ole muuttuneet lakiuudistuksen jälkeen. Huomion arvioista kuitenkin on, että valtaosa kirjanpitolain muutoksista vähentää hallinnollista taakkaa vasta tilinpäätösvaiheessa. Enemmistö kyselyyn osallistuneista kuitenkin arvioi, ettei kirjanpitolainsäädännön uudistaminen vaikuta mikro- ja pienyritysasiakkaiden talousraportoinnista aiheutuviin hallinnollisen taakan kustannuksiin. Lisäksi suurempi osa vastaajista arvioi talousraportoinnin kustannusten kasvavan kuin laskevan lakiuudistuksen jälkeen. Tämä selittyy osaltaan sillä, että tilitoimistot siirtävät lakiuudistuksesta aiheutuneita koulutus- ja ohjelmistopäivätystkustannuksia asiakkailleen laskuttamalla lisätöistä tai nostamalla hintoja. Vaikka lakiuudistus vähentäisi hallinnollista taakkaa, eivät tilitoimistoasiakkaat hyödy lakiuudistuksesta, jos tilitoimisto siirtää lakiuudistuksesta aiheutuneet kustannukset asiakkailleen.

Toinen näkökulma siihen hyötyvätkö mikro- ja pienyritysasiakkaat lakiuudistuksesta on, kuinka paljon tilitoimistossa hyödynnetään uudistuksen tuomia helpotuksia. Aikaisemmin käsiteltiin tilitoimiston tekemien valintojen merkitystä hallinnollisen taakan vähentämiseen. Muutosten hyödyntäminen vaikuttaa suoraan siihen, kuinka paljon tilitoimistoasiakkaat hyötyvät lakiuudistuksesta. Tilitoimis-

toasiakkaat eivät hyödy lakiuudistuksesta, jos kirjanpidon hoidossa ei tapahdu muutosta.

Sekä haastatteluissa että kyselyssä ilmeni, että lakiuudistuksesta suoraan hyötyvät ohjelmistotalot, koska kirjanpidon ohjelmia tulee päivittää lakiuudistuksen vuoksi. Lakiuudistuksesta hyötyvät myös koulutuksen tarjoajat, koska tilitoimistot koulutautuvat lakiuudistuksen tuomiin muutoksiin. Kyselyn perusteella voidaan kuitenkin todeta, ettei enemmistö mikro- ja pienyrityksistä tai keskisuurista yrityksistä hyödy lakiuudistuksesta.

Tilitoimistoille lakiuudistus on tuonut kustannuksia ja näiden vaikutus riippuu siitä, kuinka suuren osan tilitoimisto onnistuu siirtämään asiakkaille. Suuri osa vastaajista mainitsi, että koulutuskustannuksiin on varauduttu vuotuisella koulutusbudjetilla ja ohjelmistojen päivityskustannukset kirjataan kehittämiskuluihin. Koulujen vaikutuksen tilitoimistoille voidaan sanoa olevan vähäinen. Suurempi vaikutus tilitoimistojen toimintaan on lain muutosten tuomalla koulutustarpeella ja uusien säädösten sisäistämällä. Muutosten ei odoteta hankaloittavan merkittävästi tilitoimistojen työtä, mutta tilitoimistot arvioivat muuttuneen terminologian ja säädösmuutosten tuovan kuitenkin vähäisiä haasteita.

Kyselyyn osallistuneet sekä haastateltavat arvioivat lakiuudistuksen olevan sallivampi kirjanpidon toimintatapojen sekä teknisten vaatimusten osalta. Muutokset mahdollistavat tilitoimistojen prosessien uudistamisen. Haastatteluista ilmeni, että osa tilitoimistoista on ollut lakiuudistusta vastaan, kun taas toiset ovat ennakoineet muutoksiin ja hankkineet itselleen kilpailuetua. Kilpailuetua tilitoimistot ovat hankkineet esimerkiksi lisäämällä laskutusta niistä uudistuskohteista, joita ei enää kirjanpitolain mukaan tarvitse tehdä tai hyödyntämällä muuten lain muutoksia.

Kyselyn tuloksia vertailtiin pienten, alle kolme henkilöä työllistävien, tilitoimistojen ja sitä suurempien tilitoimistojen kesken. Vastaavaa analysointia tehtiin alle 10 vuotta vanhojen ja yli 10 vuotta vanhojen tilitoimistojen välillä. Kyselyn tuloksista ei löytynyt merkittäviä eroja näiden ryhmien välillä. Haastateltavat olivat samaa mieltä, ettei lakiuudistus vaikuta eri lailla näihin ryhmiin. Haastatteluista ilmeni, että tilitoimiston asiakkaiden koolla on suurempi vaikutus siihen, miten

kirjanpitolain muutokset vaikuttavat tilitoimistoon, kuin onko kyseessä pieni vai suuri tilitoimisto. Pienempiin asiakkaisiin kirjanpitolain muutokset vaikuttavat enemmän kuin suuriin asiakkaisiin. Lain uudistamisella tulee olemaan suurempi vaikutus niille tilitoimistoille, joilla on enemmän pieniä asiakkaita kuin niille tilitoimistoille, joilla on suurempia asiakkaita. Tätä ei voi kuitenkaan kyselyn avulla varmentaa, koska kyselyssä ei kysytty tilitoimistojen asiakkaiden kokoa. Haastattelut olivat myös samaa mieltä siitä, että suurempi vaikutus on sillä, muuttaako tilitoimisto omia prosessejaan lain uudistamisen vuoksi kuin sillä, onko tilitoimisto ollut toiminnassa yli vai alle 10 vuotta. Tämä on täysin tilitoimistokohtaista, eikä tämän tutkimuksen perusteella voida tehdä yleistyksiä siitä, kuinka suuri osa tilitoimistoista on valmiita muuttamaan omia prosessejaan lakiuudistuksen vuoksi.

Sekä kyselystä että haastatteluista ilmeni, ettei varmuudella osata sanoa, mitä vaikutuksia kirjanpitolainsäädännön uudistamisella tulee olemaan tulevaisuudessa. Tämä selkeytyy vasta muutaman vuoden kuluttua, kun lain muutos on ollut voimassa usean vuoden. Teknologisen kehityksen esteet on poistettu laista ja tämän odotetaan myötävaikuttavan tilitoimistoalan digitalisaatiota. Tilitoimistoalan digitalisaation avulla päästäisiin reaaliaikaisempaan ja tehokkaampaan taloushallintoon, josta hyötyisivät tilitoimistot, heidän asiakkaansa ja kolmannet osapuolet.

Tämän opinnäytetyön aiheesta ei ole olemassa kirjallisuutta, koska kirjanpitolain uudistaminen on uusi muutos Suomessa. Tutkimuksen lähdeaineistona on käytetty erilaisia raportteja, lausuntoja ja tutkimuksia. Kirjanpitolain uudistamisen koskettaa useaa osa-aluetta yrityksen kirjanpidossa ja työn yhdeksi ongelmaksi muodostui sen rajaaminen. Tämän vuoksi tutkimuksesta tuli varsin laaja, koska tutkimuksen supistaminen olisi tarkoittanut oleellisten aiheiden sulkemista tutkimuksen ulkopuolelle. Tutkimuksen supistaminen olisi vaikuttanut tutkimuksen kokonaisuuteen negatiivisesti.

7.1 Tutkimuksen luotettavuus

Reliaabelius ja validius ovat tutkimuksen luotettavuuden arvioimiseen yleisesti käytettyjä käsitteitä. Tutkimuksen reliaabelius tarkoittaa tutkimuksen toistettavuutta ja kykyä antaa luotettavia tuloksia. Mikäli kaksi henkilöä tutkii samaa on-

gelmaa ja päätyvät samaan tulokseen, voidaan tuloksia pitää luotettavina. Toinen tutkimuksen arvioinnin käsite on tutkimuksen validius eli pätevyys. Validius tarkoittaa tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä sen on tarkoitus mitata. (Hirsjärvi ym. 2009, 231) Opinnäytetyön aiheesta ei ole tehty aikaisempia selvityksiä. Tutkimuksen luotettavuutta kuitenkin puoltaa se, että tutkimuksen tulokset vastaavat tietyiltä osin aikaisemmin opinnäytetöinä tehtyjä tutkimuksia. Kyselyyn vastaamatta jättäneet olisivat voineet olla kysymyksistä eri mieltä kuin kyselyyn vastanneet. Tämä saattaa heikentää tutkimuksen luotettavuutta. Kyselylomakkeeseen ei laadittu varmistuskysymyksiä, joiden avulla kysytään sama kysymys kahden kertaan hieman eri tavalla vastausten luotettavuuden varmistamiseksi. Tämä saattaa heikentää tutkimuksen luotettavuutta.

Tutkimuksen pätevyyttä puoltaa se, että kyselylomakkeessa olevat termit määriteltiin, jotta kaikki vastaajat ymmärtäisivät termit samalla tavalla. Kyselylomakkeen liitteeksi laadittiin yhteenveto kirjanpitolakia koskevista uudistuksista, minkä avulla pyrittiin palauttamaan vastaajien mieleen lainsäädännön uudistamiskohteet. Kyselylomake esitettiin useassa tilitoimistossa, sekä pienemmässä että suuremmissa tilitoimistossa. Kyselylomakkeen esitestausvaiheessa testiryhmän vastaukset käsiteltiin sekä puhelimitse että sähköpostitse. Nämä toimenpiteet puoltavat tutkimuksen pätevyyttä. On kuitenkin mahdollista, että osa vastaajista ei ymmärtänyt kysymyksiä, jonka vuoksi vastausvaihtoehdoksi annettiin ”en osaa sanoa”, jotta ei tutkimustulokset vääristyisi.

Kyselyn osallistuneet tilitoimistot sijaitsivat ympäri Suomea. Vastaajien kokoluokat vastasivat Suomessa olevien tilitoimistojen jakaumaa. Esimerkiksi suurempien tilitoimistojen osuus kyselyssä oli pienempi kuin pienten tilitoimistojen samoin kuin Suomessa yleisesti. Voidaan siis olettaa, ettei otanta ole vääristynyt tilitoimistojen henkilöstömäärällä mitattuna. Lisäksi lait ovat Suomessa kaikille samat ja haastatteluiden tulokset vastasivat osaltaan kyselyn tuloksia, joten tulokset voidaan yleistää koko Suomea koskeviksi. Tässä tulee kuitenkin noudattaa suurta varovaisuutta, koska kyselyyn vastaajien määrä (147) on erittäin pieni koko Suomen tilitoimistoihin nähden. Kyselyaineiston määrää olisi voinut kasvattaa lähettämällä kysely parempana ajankohtana tai kasvattamalla otantaa. Kysely lähetettiin tilin-

päätösten laatimisen aikaan, jolloin tilitoimistoissa on vuoden kiireellisin aika. Jos kysely olisi lähetetty syksyllä, oltaisiin varmasti saatu parempi vastausprosentti. Koska lakiuudistus on uusi muutos, vuoden alussa tilitoimistoilla on kuitenkin ollut parempi tieto uudistuksen vaikutuksista kuin aikaisemmin syksyllä. Tämä parantaa saatujen vastausten luotettavuutta. Aineistoa kasvatettiin tekemällä aiheesta haastatteluja kyselyn lisäksi.

Kahden tutkimusmenetelmän käyttö vähentää perusteetonta varmuutta. Tällä tarkoitetaan tilannetta, jossa tutkija saa yhden tutkimusmenetelmän käytöstä selviä tuloksia ja uskoo löytäneen oikean vastauksen tutkimukseensa. Kun käytetään toista tutkimusmenetelmää, vähentyy näennäinen varmuus tutkimuksesta. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 39) Haastattelulomakkeen kysymykset muodostettiin kyselyn tuloksista. Haastatteluiden avulla saatiin varmistus kyselyn tuloksista ja mahdollisuus näennäisestä varmuudesta pienentyi. Tämä puoltaa tutkimuksen luotettavuutta. Haastatteluiden nauhoittaminen ja tarkka puhtaaksikirjoittaminen parantavat tutkimuksen luotettavuutta. Haastattelut puhtaaksikirjoitettiin viimeistään seuraavana päivänä haastattelusta, jotta haastattelut olivat selkeästi haastattelijan muistissa.

7.2 Jatkotutkimusehdotukset

Työn aiheesta on mahdollista tehdä useita jatkotutkimuksia. Muutaman vuoden kuluttua kirjanpitolainsäädännön uudistamisen vaikutukset ovat todennäköisesti selkeytyneet. Toistamalla tämän tutkimuksen muutaman vuoden kuluttua selviäisi onko hallinnollinen taakka muuttunut lain uudistamisesta ja ollaanko tilitoimistoissa edelleen samaa mieltä uudistuksesta. Lisäksi voisi tutkia onko kirjanpitolain uudistaminen aiheuttanut jatkotoimenpiteitä, esimerkiksi harmonisoimalla muita lakeja vastaamaan kirjanpitolakia. Lähitulevaisuudessa voisi tutkia kirjanpitolain ja muun lainsäädännön ristiriitoja, jotka ovat esteenä hallinnollisen taakan vähentymiselle tai tutkia kirjanpitolain uudistamista tilinpäätösinformaation käyttäjän, kuten esimerkiksi rahoittajan näkökulmasta. Hallinnollisen taakan vähentämismahdollisuuksia voisi selvittää tutkimalla muuta lainsäädäntöä.

LÄHTEET

Australian Accounting Standards Board (AASB). 2010. Application of Tiers of Australian Accounting Standards. Viitattu 30.1.2017. http://www.aasb.gov.au/admin/file/content105/c9/AASB1053_06-10.pdf

Bebeșelea, M. 2014. Accounting reform in Romania. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*. 116. 4689–4694.

Euroopan komissio. 2001. Pienyrityksiä koskeva eurooppalainen peruskirja – Vuosittainen täytäntöönpanokertomus. Viitattu 7.9.2016. <http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/1826/attachments/1/translations/fi/renditions/native>

Euroopan komissio. 2006. A strategic review of Better Regulation in the European Union. Viitattu 15.9.2016. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0689:FIN:en:PDF>

Euroopan komissio. 2007a. Small and medium-sized enterprises - Key for delivering more growth and jobs. A mid-term review of Modern SME policy. Viitattu 7.9.2016. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52007DC0592&from=EN>

Euroopan komissio. 2007b. Action Programme for Reducing Administrative Burdens in the European Union. Viitattu 15.9.2016. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52007DC0023&from=en>

Euroopan komissio. 2008. Think Small First – A Small Business Act for Europe. Viitattu 8.9.2016. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52008DC0394&from=en>

Euroopan komissio. 2011a. Review of the "Small Business Act" for Europe. Viitattu 13.9.2016. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011DC0078&from=EN>

Euroopan komissio. 2011b. Explanatory Memorandum. Proposal for a directive of the European Parliament and of the Council on the annual financial statements, consolidated financial statements and related reports of certain types of undertak-

ings. Viitattu 30.1.2017. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0684:FIN:EN:PDF>

Euroopan komissio. 2012. Action Programme for Reducing Administrative Burdens in the EU Final Report. Viitattu 16.9.2016. http://ec.europa.eu/smart-regulation/better_regulation/documents/document_travail_service_part2_en.pdf

Euroopan neuvosto. 2007. European Charter for Small Enterprises. Viitattu 7.9.2016. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=URISERV:n26002&from=EN>

Euroopan parlamentti. Euroopan unionin neuvosto. 2002. Regulation (EC) No 1606/2002 the application of international accounting standards. Official Journal of the European Union. Viitattu 7.1.2017 <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32002R1606&from=EN/>

Euroopan parlamentti. Euroopan unionin neuvosto. 2013. Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of the Council. Official Journal of the European Union. Viitattu 2.9.2016. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2013:182:FULL&from=EN>

Fitzpatrick, M. & Frank, F. 2009. IFRS for SMEs: The Next Standard for U.S. Private Companies?. *Journal of Accountancy*. 208, 6, 50–54,12.

Gelauff, G.M.M. & Lejour, A.M. 2006. Five Lisbon highlights: The economic impact of reaching these targets. CPB. Haag. Viitattu 16.9.2016. <http://www.cpb.nl/sites/default/files/publicaties/download/five-lisbon-highlights-economic-impact-reaching-these-targets.pdf>

Heikinheimo, A. & Horsmanheimo, P. 2015. TEM:n lausuntopyyntö 27.10.2015 TEM/1785/00.04.01/2013. Tilintarkastuslautakunta. Viitattu 14.5.2016. <http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19596/328789719131542.PDF>

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki. Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S. Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15–17. uud. painos. Helsinki. Tammi.

Honkatukia, J. & Rauhanen, T. Yritysten hallinnollisen taakan vähentämisen kokonaistaloudelliset vaikutukset. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus. Viitattu 20.12.2016. <https://tem.fi/documents/1410877/2395713/Selvitys-taakan-v%C3%A4hent%C3%A4misen-kokonaistaloudellisista-vaikutuksista.pdf/c23d9422-80f6-4055-80fb-aab1da6fccd4>

IASPLUS. 2012. Use of IFRS by jurisdiction. Deloitte. Viitattu 14.1.2017. <https://www.iasplus.com/en/resources/ifrs-topics/use-of-ifrs>

Ihalainen, L. & Timonen, P. 2013. Kirjanpitolainsäädännön muutokset – työryhmän asettaminen. Työ- ja elinkeinoministeriö. Viitattu 14.4.2016. <http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19596/234745467770186.PDF>

IFRS Foundation. 2016. IFRS Application Around the World. Jurisdictional Profile: Finland. Viitattu 25.1.2017. <http://www.ifrs.org/Use-around-the-world/Documents/Jurisdiction-profiles/Finland-IFRS-Profile.pdf>

IFRS Foundation. 2017a. Analysis of the IFRS jurisdiction profiles. Viitattu 30.1.2017. <http://www.ifrs.org/Use-around-the-world/Pages/Analysis-of-the-IFRS-jurisdictional-profiles.aspx>

IFRS Foundation. 2017b. Analysis of the IFRS profiles for the IFRS for SMEs Standard. Viitattu 30.1.2017. <http://www.ifrs.org/Use-around-the-world/Pages/Analysis-of-SME-profiles.aspx>

Isola-Miettinen, H. 2014. Toimintaohjelma yritysten hallinnollisen taakan vähentämiseksi. Valtiontalouden tarkastusviraston selvitykset 2/2014. Helsinki. Edita Prima Oy. Viitattu 16.9.2016. <https://www.vtv.fi/files/4237/>

02_2014_Toimintaohjelma_yritysten_hallinnollisen_taakan_vahentamiseksi_netti.pdf

Järventaus, J. & Grekin, S. 2015. Lausunto Kirjanpitolain muutokset –työryhmän mietinnöstä. Suomen Yrittäjät. Viitattu 15.5.2016.

<http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19596/32655564390265.PDF>

Kaisanlahti, T. 2014. Uutta kirjanpitolakiin. Tilisanomat. 6/2014. 24.

Kangasharju, A. & Rauhanen, T. 2008. Lainsäädännön hallinnollinen taakka yrityksille – raskaimmat säädösalueet. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Edita Publishing Oy.

Kauffmann, C. 2005. Financing SMEs in Africa. Policy Insights. Viitattu 30.1.2017. <http://www.oecd.org/dev/34908457.pdf>

Kivisaari, E. 2015. Kirjanpitolain muutokset –työryhmän mietintö. Finanssialan Keskusliitto. Viitattu 1.9.2016

<http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19596/3255562027097914.PDF>

Kirjanpitolainsäädännön muutokset –työryhmä. 2014. Pienyrityshelpotukset ja vuoden 2013 tilinpäätösdirektiivi – Kirjanpitolainsäädännön muutokset – työryhmän mietintö. Viitattu 2.5.2016.

<http://tem.fi/documents/1410877/2859687/Pienyrityshelpotukset+ja+vuoden+2013+tilin%C3%A4%C3%A4t%C3%B6sdirektiivi+22102014.pdf>

L 30.12.1993/1501. Arvonlisäverolaki. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 28.9.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931501>

L 30.12.1997/1336. Kirjanpitolaki. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 20.9.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971336>

L 21.7.2006/624. Osakeyhtiölaki. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 25.10.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060624>

- L 2013/421. Osuuskuntalaki. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 25.10.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20130421>
- L 2015/1620. Laki kirjanpitolain muuttamisesta. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 26.10.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20151620>
- L 2015/1753. Valtioneuvoston asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 26.10.2016. <http://finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20151753>
- Mamić-Sačer, I. 2015. The regulatory framework of accounting and accounting standard-setting bodies in the European Union member states. *Financial Theory and Practice*. 39, 4, 393–410. Viitattu 14.11.2016.
- Ojala, M. 2015. Lausunto Kirjanpitolain muutokset –työryhmän mietintöön. Taloushallintoliitto. Viitattu 5.5.2016
<http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19596/329443731925983.PDF>
- Owalgroupp 2016. Hallinnollisen taakan mittaaminen. Viitattu 21.12.2016.
<http://owalgroupp.com/menetelmat/metodi-numero-1/>
- Quagli, A. & Paoloni, P. 2012. How is the IFRS for SME accepted in the European context? An analysis of the homogeneity among European countries, users and preparers in the European commission questionnaire. *Advances in Accounting, incorporating Advances in International Accounting*. 28, (2012), 147–156.
- Perera, D. & Chand, P. 2015. Issues in the adoption of international financial reporting standards (IFRS) for small and medium-sized enterprises (SMES). *Advances in Accounting, incorporating Advances in International Accounting*. 31, (2015), 165–178.
- Raitio, J. 2010. Eurooppaoikeus ja sisämarkkinat. 2. uud. painos. Helsinki. Talentum.
- Rekola-Nieminen, L. 2015. Tilinpäätöksen laatiminen – osa 3: Tuloslaskelma, taaseen ja liitetietojen esittäminen. *Tilisanomat*. 5/2015. 60–62.

Ruhonen, P. & Aaltonen, K. 2015. Lausunto Kirjanpitolain muutokset – työryhmän mietinnöstä. Verohallinto. Viitattu 3.5.2016

<http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19596/3262371407919934.PDF>

Timonen, P. & Björklund, M. 2014. Lausuntopyyntö Kirjanpitolainsäädännön muutokset -työryhmän mietinnöstä. Työ- ja elinkeinoministeriö. Viitattu 2.9.2016.

<http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19596/308963980081561.PDF>

Slovakian kansallinen neuvosto. 2014. Act no. 431/2002 Coll. on Accounting as amended. Viitattu 17.1.2017. http://www.finance.gov.sk/en/Components/CategoryDocuments/s_LoadDocument.aspx?categoryId=438&documentId=531

Slovakian kansallinen neuvosto. 2016. Act no. 431/2002 Coll. on Accounting as amended. Viitattu 16.1.2017 http://www.finance.gov.sk/en/Components/CategoryDocuments/s_LoadDocument.aspx?categoryId=438&documentId=737

Suomen valtioneuvosto. 2015. HE 89/2015 vp. Viitattu 7.9.2016.

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/HE_89+2015.pdf

Suomen valtioneuvosto. 2015a. Perustelumuistio asetuksesta pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista. Viitattu 26.10.2016.

<http://valtioneuvosto.fi/delegate/file/9425>

Suomen Yrittäjä ry. Yrityshaku. Viitattu 16.2.2017. <https://synergia.yrittajat.fi/Yritykset/Yrityshaku/>

Wagenhofer, A. 2016. Exploiting regulatory changes for research in management accounting. *Management Accounting Research*. 31, 112–117.

Yritysten hallinnollisen taakan vähentämisen ohjausryhmä. 2009. Yritysten hallinnollisen taakan vähentäminen - ehdotus kansalliseksi toimintaohjelmaksi. Ohjausryhmän väliraportti. *Kilpailukyky* 3/2009. Edita Publishing Oy.

Zager, K. Tusek, B. & Jezovita, A. 2015. Analysis related to number of small and medium-sized companies respecting accounting legislation changes. *Procedia Economics and Finance*. 39. 2016. 433–440.

LIITE 1

Kysely tilitoimistoille

Taustatiedot

1. Mikä on tilitoimistonne henkilöstön lukumäärä?
2. Mikä on tilitoimistonne perustamisvuosi? Esimerkiksi 1993

Yleistä

Arvioikaa kirjanpitolainsäädännön uudistusta asteikolla 1–5 (erittäin negatiivinen

1 - erittäin positiivinen 5, En osaa sanoa) / En osaa sanoa

3. mikroyritysten näkökulmasta
4. pienyritysten näkökulmasta
5. keskisuurten yritysten näkökulmasta
6. tilitoimistonne näkökulmasta

Uusi kirjanpitolaki mahdollistaa IFRS-säännösten laajemman hyödyntämisen Suomen kirjanpitolain mukaan tehtävässä tilinpäätöksessä.

Miten hyvänä asiana näette seuraavat IFRS-säännösten mukaiset soveltamismahdollisuudet? Erittäin hyvä / Hyvä / Ei hyvä eikä huono / Huono / Erittäin huono / En osaa sanoa

7. Rahoitusleasing sopimusten merkitseminen taseeseen
8. Rahoitusinstrumenttien ja sijoituskiinteistön kirjaaminen käypään arvoon
9. Pääomalainan merkitseminen omaan pääomaan

Valmistautuminen

10. Onko kirjanpitolainsäädännön uudistus vaatinut lisäkoulutusta tilitoimistossanne?

Ei ollenkaan / Vähän / Jonkin verran / Paljon / Erittäin paljon / En osaa sanoa

Porautumisominaisuudella tarkoitetaan ohjelmistoissa olevaa toimintoa, jonka avulla voidaan tarkastella tarkemmin esimerkiksi lukuja tai dokumentteja raportilta. Tavallisimmin klikkaamalla lukua tai dokumenttinumeroa ohjelmisto vie käyttäjän syvemmällä tietokantaan, jotta voidaan tarkastella mistä kyseinen luku koostuu. Uuden kirjanpitolain mukaan kirjausketjun pitää olla vaivatta seurattavissa ketjussa liiketapahtuma - tosite - kirjanpitomerkintä - kirjanpito - tilinpäätös - viranomaisilmoitukset ja vastaavasti päinvastaisessa suunnassa.

11. Toimiiko tämä porautumisominaisuus teillä käytössä olevassa taloushallinnon ohjelmistossa?

Toimii erittäin hyvin / Toimii hyvin / Toimii huonosti / Toimii erittäin huonosti / Ei toimi ollenkaan / En osaa sanoa

12. Onko kirjanpitolainsäädännön uudistus vaatinut tai tulee se vaatimaan muutoksia käytössänne oleviin taloushallinnon ohjelmiin? Kyllä / Ei / En osaa sanoa

13. Jos vastasitte edelliseen kysymykseen kyllä, mitä muutoksia kirjanpitolain uudistus on vaatinut tai tulee vaatimaan taloushallinnon ohjelmiinne?

Lainsäädännön selkeys

14. Kirjanpitolain uudistuksen yksi tavoitteista oli selkeyttää kirjanpitolainsäädännön rakennetta. Miten tämä on onnistunut teidän mielestänne? Selkeytynyt erittäin paljon / Selkeytynyt paljon / Selkeytynyt hieman / Ei selkeytynyt ollenkaan / Lainsäädännön rakenne on hankaloitunut / En osaa sanoa

15. Koetteko kirjanpitolain terminologian muuttumisen tuovan haasteita tilitoimistonne kirjanpitäjille?

Ei ollenkaan / Erittäin vähän / Jonkin verran / Paljon / Erittäin paljon / En osaa sanoa

16. Koetteko kirjanpitolainsäädännön muutosten tuovan haasteita uuden kirjanpitolain mukaan tehtäviin vuoden 2016 tilinpäätöksiin? Ei ollenkaan / Erittäin vähän / Jonkin verran / Paljon / Erittäin paljon / En osaa sanoa

Hallinnollinen taakka

Hallinnolliseksi taakaksi kutsutaan niitä lainsäädännön vaatimia tiedonkeräämis- ja antovelvoitteita, joita yritys ei ilman lainsäädännön vaatimusta keräisi. Hallinnollista taakkaa aiheuttavia tiedonantovelvoitteita ovat tyypillisesti erilaiset ilmoitus- ja raportointivelvoitteet sekä tuotemerkinnät. Hallinnollisen taakan kustannuksia syntyy, kun vaadittavia tietoja kerätään, muokataan, säilytetään ja ilmoitetaan viranomaisille tai kolmansille osapuolille.

17. Koetteko hallinnollisen taakan muuttuvan mikroyrityksillä kirjanpitolainsäädännön uudistuksen jälkeen? Vähentyvän paljon / Vähentyvän hieman / Ei lisääntyvän eikä vähentyvän / Lisääntyvän hieman / Lisääntyvän paljon / En osaa sanoa

18. Koetteko hallinnollisen taakan muuttuvan pienyrityksillä kirjanpitolainsäädännön uudistuksen jälkeen? Vähentyvän paljon / Vähentyvän hieman / Ei lisääntyvän eikä vähentyvän / Lisääntyvän hieman / Lisääntyvän paljon / En osaa sanoa

19. Koetteko hallinnollisen taakan muuttuvan keskisuurilla yrityksillä kirjanpitolainsäädännön uudistuksen jälkeen? Vähentyvän paljon / Vähentyvän hieman / Ei lisääntyvän eikä vähentyvän / Lisääntyvän hieman / Lisääntyvän paljon / En osaa sanoa

20. Miten kirjanpitolainsäädännön uudistus on vaikuttanut mikro- ja pienyritysasiakkaidenne tilikauden aikaisiin hallinnollisen taakan kustannuksiin? Vähentyneet paljon / Vähentyneet hieman / Kustannukset eivät ole muuttuneet / Lisääntyneet hieman / Lisääntyneet paljon / En osaa sanoa

21. Miten arvioitte kirjanpitolainsäädännön uudistuksen vaikuttavan mikro- ja pienyritysasiakkaidenne talousraportoinnista johtuviin hallinnollisen taakan kus-

tannuksiin? Vähentyvät paljon / Vähentyvät hieman / Kustannukset eivät tule muuttumaan / Lisääntyvät hieman / Lisääntyvät paljon / En osaa sanoa

22. Kuinka paljon kirjanpitolainsäädännön uudistus on aiheuttanut tai tulee aiheuttamaan kustannuksia tilitoimistollenne?

23. Miten aiotte kattaa kirjanpitolainsäädännön uudistuksesta aiheutuneet kustannukset?

Mikro- ja pienyrityksille sallittuja helpotuksia: Mikroyritysluokkaan kuuluvat liikkeen- ja ammatinharjoittajat voivat halutessaan jättää tilinpäätöksen tekemättä. Mikro- ja pienyritysten ei tarvitse laatia rahoituslaskelmaa eikä toimintakertomusta. Lyhennetyt tuloslaskelman ja taseen esittämisen raja-arvot ovat edelleenkin pienyrityksen raja-arvot.

Pienyrityksen raja-arvojen noustessa merkittävästi, nyt suurempi osa yrityksistä voi tehdä tuloslaskelman ja taseen lyhennettynä. Mikro- ja pienyritysten ei tarvitse antaa liitetiedoissa tietoja tilinpäätöksessä noudatetuista arvostusperiaatteista ja menetelmistä tai jaksotusperiaatteista ja menetelmistä, jos ne eivät poikkea yleisesti sallituista tavoista. Pienyrityksiltä ei vaadita erittelyä pysyvien vastaavien muutoksista tilikauden aikana.

Mikroyritystä ei voida velvoittaa edes oikean ja riittävän kuvan nojalla ilmoittamaan muita liitetietoja, kuin asetuksessa nimenomaisesti mainitut. Oy-muotoista pienyritystä ei voida velvoittaa muissa laeissa laatimaan tai julkistamaan muita kuin kirjanpitolaissa edellytettyjä tietoja, paitsi verotukseen liittyvissä asioissa. Mikrokokoisilla yhdistyksillä on oikeus pitää maksuperusteista kirjanpitoa. Ammatin- ja liikkeenharjoittajat voivat pitää yksinkertaista kirjanpitoa, jos enintään yksi raja-arvo ylittyy kahden peräkkäisen tilikauden aikana: taseen loppusumma 100 KEUR, liikevaihto 200 KEUR ja palveluksessa keskimäärin kolme henkilöä.

24. Miten hyvin uuden kirjanpitolainsäädännön mukaiset tilinpäätösvaatimukset kuvaavat pien- ja mikroyritysten todellista taloudellista asemaa? Erittäin hyvin / Hyvin / Huonosti / Erittäin huonosti / Ei ollenkaan / En osaa sanoa

Pienyritysten kokoluokan raja-arvot ovat nousseet huomattavasti.

25. Kuinka moni liikkeenharjoittajista, joille tämä on mahdollista, siirtyy käyttämään yhdenkertaista kirjanpitoa? Ei kukaan / Todella harvat / Harvat / Useat / Lähes kaikki / En osaa sanoa

26. Jos vastasitte edelliseen kysymykseen "ei kukaan" tai "todella harvat", minkä arvioitte vaikuttavan tähän?

Mikroyritysluokkaan kuuluvat liikkeen- ja ammatinharjoittajat voivat halutessaan jättää tilinpäätöksen tekemättä.

27. Kuinka suuri osa mikroyritysluokkaan kuuluvista liikkeen- ja ammatinharjoittajista tulee jättämään tilinpäätöksen tekemättä? Ei kukaan / Todella harvat / Harvat / Useat / Lähes kaikki / En osaa sanoa

28. Vaikuttaako tilinpäätöksen laatimisvelvollisuuden poistuminen mikroyritysten todelliseen talousraportoinnista aiheutuvaan taakkaan? Perustelee

29. Mitä vaikutuksia kirjanpitolainsäädännön uudistuksella tulee olemaan tulevaisuudessa?

Pienkonserni

Uuden kirjanpitolain mukaan konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuus poistuu pieniltä konserneilta siinäkin tapauksessa, kun yhtiö jakaa voittoa. Pienen konsernin kokoluokan raja-arvot ovat nousseet. Vanhan lain mukaiset raja-arvot: taseen loppusumma 3,65 MEUR, liikevaihto 7,3 MEUR ja työntekijöitä keskimäärin tilikaudella 50 henkilöä. Uuden lain mukaiset raja-arvot: taseen loppusumma 6

MEUR, liikevaihto 12 MEUR ja työntekijöitä keskimäärin tilikaudella 50 henkilöä.

30. Kuinka suuri osa pienistä konserneista jättämään konsernitilinpäätöksen tekemättä? Ei kukaan / Todella harvat / Harvat / Useat / Lähes kaikki / En osaa sanoa

31. Kuinka hyvin yksittäisten yritysten tilinpäätökset kuvaavat koko konsernin todellista taloudellista asemaa, kun konsernitilinpäätös jätetään tekemättä? Erittäin hyvin / Hyvin / Huonosti / Erittäin huonosti / Ei ollenkaan / En osaa sanoa

Kirjanpitoaineiston säilytys

Uusi kirjanpitolaki mahdollistaa tilinpäätöksen, kirjanpitojen, tositteiden ja muun kirjanpitoaineiston säilyttämisen sähköisessä muodossa Suomessa tai ulkomailla. Säilyttämisen vastuu on kirjanpitovelvollisella, joka tekee harkitun päätöksen aineiston säilyttämisen palveluntarjoajasta. Vanhan lain mukaiset nidotut tasekirjat on mahdollista muuttaa kirjanpitolain uudistamisen jälkeen sähköiseen muotoon säilytyksen ajaksi, sillä ehdolla, että kirjausketju voidaan vaivatta todentaa.

32. Kuinka suuri osa asiakasyritystenne nidotuista tasekirjoista on muutettu tai on suunniteltu muutettavan sähköiseen muotoon niiden säilytyksen ajaksi? Ei yhtään / Pieni osa / Noin puolet / Suurin osa / Lähes kaikki / En osaa sanoa

33. Oletteko harkinneet siirtävänne asiakirjojen säilytyksen toisen pilvipalveluntarjoajan palvelimille?

Kyllä, toisen kotimaisen palveluntarjoajan palvelimille. / Kyllä, ulkomaisen palveluntarjoajan palvelimille. / En ole harkinnut palveluntarjoajan vaihtamista. / Tilitoimistomme ei käytä pilvipalveluita asiakirjojen säilytyksessä.

34. Kuinka luottavainen olette ulkomaisen säilytyspalvelun tarjoajan yhteistyöhön Suomen viranomaisten kanssa, kun Suomen laki ei velvoita palveluntarjoajaa? Asteikolla 1–5. Erittäin epäilevä 1 - Erittäin luottava 5 / En osaa sanoa

35. Jos Suomen laki ei velvoita pilvipalveluntarjoajaa, mitä seuraamuksia tästä voi syntyä, esimerkiksi talousrikollisuuden tutkinnassa?

Tilinpäätös 2.0

Kirjanpitolakia uudistettaessa on ehdotettu yhteisen tilinpäätösrekisterin perustamista Patentti- ja rekisterihallituksen, Tilastokeskuksen ja Verohallinnon kesken. Patentti- ja rekisterihallitus ja Verohallinto ovat kehittäneet Tilinpäätös 2.0 -palvelun, jonka avulla yrityksen talousraportoinnin voi toimittaa yhdellä kertaa yhteen paikkaan XBRL-muotoisena tietona. Syksyllä 2016 on aloitettu palvelun koekäyttö. Marraskuussa 2017 palvelu on suunniteltu laajennettavaksi kaikille osakeyhtiöille ja osuuskunnille. Vuoteen 2020 mennessä suunnitellaan kaikkien yhtiömuotojen pystyvän käyttämään palvelua.

36. Arvioikaa asteikolla 1–5, miten suhtaudutte Tilinpäätös 2.0 -palvelun perustamiseen? Erittäin negatiivisesti 1 - Erittäin positiivisesti 5 / En osaa sanoa

37. Koetteko hallinnollisen taakan vähentyvän Tilinpäätös 2.0 -palvelun avulla? Ei ollenkaan / Erittäin vähän / Vähän / Paljon / Erittäin paljon / En osaa sanoa

38. Kun Tilinpäätös 2.0 -palvelu tulee kaikille avoimeksi, tuletteko tulevaisuudessa hyödyntämään palvelua vai aiotteko toimittaa talousraportoinnin entiseen tapaan? Tulemme siirtymään Tilinpäätös 2.0 -palvelun käyttöön / Todennäköisesti tulemme siirtymään Tilinpäätös 2.0 -palvelun käyttöön / Todennäköisesti tulemme toimittamaan talousraportoinnin entiseen tapaa / Tulemme toimittamaan talousraportoinnin entiseen tapaan / En osaa sanoa

Vapaa sana.

Kiitos ajastanne!

LIITE 2

Saatekirje

Hei!

Olen Antti Mäkiluoma ja opiskelen Vaasan Ammattikorkeakoulussa liiketaloutta. Teen opinnäytetyötäni kirjanpitolain uudistuksesta ja tarvitsen nyt teidän asiantuntemustanne työni loppuun saattamiseksi. Uudistetun kirjanpitolain tavoitteena on vähentää pk-yritysten hallinnollista taakkaa sekä selkeyttää kirjanpitolainsäädäntöä. Työni tarkoituksena on selvittää vähentääkö uudistettu kirjanpitolaki pk-yritysten hallinnollista taakkaa, mitä vaikutuksia tällä uudistuksella on tulevaisuudessa ja onko uudistuksella vaikutusta tilitoimistoihin.

Toivon, että kiireistänne huolimatta voisitte vastata kyselylomakkeeseeni. Jokainen vastaus on korvaamattoman tärkeä tutkimukseni onnistumisen kannalta. Vastaaminen vie noin 15 minuuttia. Kaikille kyselyyn vastanneille, jotka haluavat yhteenvedon tutkimuksen tuloksista, toimitetaan raportti vastaajan ilmoittamaan sähköpostiosoitteeseen.

Vastauksenne käsitellään luottamuksellisesti ja tulokset tullaan esittämään ainoastaan tilastoina, josta eivät yksittäisen yrityksen vastaukset käy ilmi.

Linkki kyselyyn:

Ystävällisin terveisin,

Antti Mäkiluoma

Liiketalouden yksikkö

Vaasan Ammattikorkeakoulu

LIITE 3

Haastattelurunko

Taustatiedot

1. Työtehtäväsi/Työnimikkeesi
2. Koulutus
3. Kuinka kauan olet toiminut tilitoimistoalalla?

Teema 1: Hallinnollisen taakan vähentäminen

4. Kyselyn mukaan yli 50 % vastaajista ei usko hallinnollisen taakan vähentävän lakiuudistuksen avulla. Minkä uskotte vaikuttavan tähän?
5. Onko tilinpäätöksen laatimisvelvollisuuden poistumisella vaikutusta?
6. Kyselyyn vastanneista suurin osa on sitä mieltä, että lähes kaikki pienistä konserneista tulee jättämään konsernitilinpäätöksen laatimatta. Mikä teidän mielestänne tähän on syynä?

Teema 2: Lakiuudistuksen vaikutukset

7. Onko lakiuudistuksella erilainen vaikutus pieniin, alle kolme henkilöä työllistäviin, ja tätä suurempiin tilitoimistoihin?
8. Mitkä ovat lakiuudistuksen hyvät puolet?
9. Kuka lakiuudistuksesta hyötyy?
10. Mitä vaikutuksia lakiuudistuksella tulee olemaan tulevaisuudessa?

Teema 3. Lakiuudistukseen suhtautuminen

11. Tullaanko tilitoimistoissa jatkossa säilyttämään tasekirjoja ainoastaan sähköisessä muodossa?

12. Miten koette tilitoimistojen suhtautuvan lakiuudistukseen?
13. Koetteko että 10 vuotta tilitoimistoalalla olleilla olisi erilainen muutosha-
lukuus kuin yli 10 vuotta alalla olleilla?